

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav českých dějin

Bakalářská práce

Michael Lužný

Matouš z Krakova

Působení v Praze a rukopisy jeho děl v českém prostředí

Matthew of Cracow

His activity in Prague and the manuscripts containing his works in Czech milieu

Poděkování:

Na tomto místě bych rád poděkoval své školitelce a vedoucí práce PhDr. Blance Zilynské, Ph.D za její vstřícnost, bezmeznou trpělivost a cenné rady, které mi poskytovala po celou dobu vzniku této práce.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 10. August 2017

.....

Michael Lužný

Abstrakt

Tato práce se zabývá osobností Matouše z Krakova, významného pozdně středověkého učenice, jenž největší část svého života, tj. od 60. do začátku 90. let 14. století, strávil v Praze, na zdejší univerzitě. Taktéž většina děl z jeho objemného literárního odkazu vznikla právě během pražského působení. Nejdůležitější z nich jsou součástí širokého reformního hnutí, které v Čechách konce 14. století v době prohlubující se krize katolické církve nabíralo na stále větší intenzitě.

První část práce přináší stručné shrnutí Matoušova pražského pobytu. V tomto ohledu je kladen důraz především na dochované prameny dosvědčující Matoušovo pražské působení, jež jsou konfrontovány s některými vývody a domněnkami starší literatury.

Součástí práce je dále vypracovaný soupis rukopisů uložených v českých institucích, které obsahují opisy Matoušových děl. Na základě analýzy tohoto soupisu je v hlavní části práce ukázáno, jakým způsobem docházelo k recepci děl Matouše z Krakova v českém prostředí. Takovýto výzkum nebyl dosud českou historiografií realizován, a tak je zde vytvořen jistý základ, na který může navazovat budoucí bádání o krakovském rodáku i dalších příslušnících pražské předhusitské univerzity.

Klíčová slova:

Matouš z Krakova, české země, rukopisy, pražská univerzita, církevní reforma, kázání

Abstract

This thesis deals with Matthew of Cracow. This significant late-medieval scholar spent the greatest part of his life, from the 60s until the beginning of 90s of the 14th century, at the Prague university. The majority of his voluminous literary heritage was created during the years spent in Prague. His most important works belonged to the wide reformation movement which was gaining ground in the late 14th century Bohemia, when the crisis of the Catholic Church escalated.

The first part provides a brief overview of Matthew's stay in Prague. The emphasis is placed on extant sources proving Matthew's Prague activity, which are confronted with some deductions and assumptions present in older literature.

This thesis includes a list of manuscripts containing transcriptions of Matthew's texts kept in Czech institutions. Based on an analysis of this list, the main part of the thesis then shows the reception of his texts in the Bohemian milieu. This kind of research has not yet been conducted in Czech historiography and thus creates a foundation for the future study of Matthew and other members of the Prague pre-Hussite university.

Keywords:

Matthew of Cracow, Czech Lands manuscripts, Prague university, church reform, preaching

Obsah

1	Úvod	7
2	Přehled odborné literatury a použitých pramenů	8
3	Život a dílo Matouše z Krakova	14
3.1	Pražská léta	14
3.1.1	Univerzita.....	14
3.1.2	Kazatelna	16
3.1.3	Duchovní péče	17
3.1.4	Možné důvody pro odchod z Prahy	18
3.1.5	Vliv Matouše na české prostředí	20
4	Analýza soupisu rukopisů obsahujících díla Matouše z Krakova z českých knihoven a archivů	21
4.1	Současný stav bádání	21
4.1.1	Prozatímní charakter soupisu a jeho analýzy	21
4.1.2	Dosavadní evidence rukopisů s Matoušovými díly	23
4.2	Počty rukopisů a opisů v nich obsažených	26
4.2.1	České knihovny a archivy.....	26
4.2.2	Evropská čísla.....	29
4.2.3	Srovnání: Praha – Krakov - Vídeň.....	30
4.3	Stáří rukopisů	32
4.3.1	Nejstarší skupina opisů	35
4.4	Otázka autorství Matoušových děl ve světle rukopisných údajů	38
4.5	Písaři rukopisů.....	43
4.6	Majitelé rukopisů	46
4.6.1	Katolíci vs. utrakvisté	48
4.7	Shrnutí analýzy.....	54
5	Závěr	55
6	Seznam použité literatury	56
7	Příloha.....	60

1 Úvod

Poslední třetina 14. století v českých zemích představuje mimořádně zajímavé období. Starší historiografie v těchto desetiletích hledala především fenomény, které měly předznamenávat léta budoucí a ukazovat cestu revolučnímu dění následujícího století. Současné bádání však tento pohled zásadním způsobem mění, obohacuje ho o nové perspektivy nahlížení na tuto dobu, čímž přispívá k její postupné emancipaci jakožto svébytné etapy českého pozdního středověku, jež si zaslouhuje nebyť nahlížena pouze prizmatem revoluční husitské éry.

V českých zemích dochází k významné náboženské mobilizaci obyvatelstva prostřednictvím činnosti horlivých kazatelů a pražské centrum zažívá v podobě již etablované univerzity ve středoevropském prostoru bezprecedentní intelektuální rozmach. Součástí obou těchto jevů byl po bezmála tři desetiletí i pozoruhodný učenec Matouš z Krakova. Tato osobnost, českou medievistikou až na výjimky spíše opomíjená, stojí v centru zájmu této práce.

Vzhledem k množství zejména starší literaturou tradovaných omylů a nedostatečně prameny podložených soudů stran Matoušovy činnosti v českém prostředí si tato práce v první části klade za cíl na tyto omyly a soudy poukázat a uvést je na pravou míru. V otázce věrohodnějšího zasazení Matoušovy osobnosti do dobového kontextu pak pouze nastiňuje s pomocí novější literatury možné směry v budoucím bádání.

Druhá, obsáhlejší část této práce sestává z podrobné analýzy soupisu rukopisů, jež jsou součástí českých rukopisných fondů a obsahují díla krakovského rodáka. Takový soupis dosud nebyl vypracován. V předkládané analýze je nahlíženo na rukopisný celek z hlediska množství rukopisů, jejich stáří a evidence Matoušova autorství. Stěžejní částí analýzy je pak otázka vlastnictví jednotlivých rukopisů s opisy Matoušových děl. Tímto způsobem je zde nastíněn vliv, jež mohl v delším časovém horizontu Matouš z Krakova na české prostředí mít.

2 Přehled odborné literatury a použitých pramenů

Osobnost Matouše z Krakova byla, a dodnes je, reflektována především německou, polskou a českou historiografií, což koresponduje s Matoušovými životními osudy, jež se dotýkají právě těchto tří zemí. Na počátku moderního bádání o krakovském rodáku stojí tři němečtí badatelé, kteří svým dílem na dlouhá léta určili směr následujícího výzkumu. Prvním z nich byl Theodor Sommerlad se svojí disertací z roku 1891.¹ Důležitým přínosem této práce bylo definitivní ustanovení malopolského Krakova Matoušovým rodištěm, čímž byly vyvráceny názory starších historiků kladoucí místo jeho narození do Pomořanech. Na druhou stranu sporným odkazem Sommerladovy disertace zůstává značné rozšíření Matoušova díla zejména o texty, u nichž bylo buď postupem času Matoušovo autorství spolehlivě vyvráceno, nebo nad ním dodnes visí ne jeden otazník.

Ještě výraznější dopad na budoucí bádání však měli práce Gustava Sommerfeldta a Franze Frankého. Objektem odborného zájmu Gustava Sommerfeldta byly jednak především Matoušova synodní a příležitostná kázání, jež vydal, a započal tím tak moderní ediční práci stran děl krakovského rodáka,² a jednak další dílčí aspekty Matoušova života a díla.³ Výsadní postavení v bádání o krakovském rodáku pak zaujímá Franz Franke se svou komplexně pojatou monografií z roku 1910.⁴ Značný vliv tohoto díla měl však též za následek zakořenění některých omylů a mýtů týkajících se Matouše v historické literatuře následujících desetiletí.

Polskou historiografii zastupuje ve stejné době Aleksander Brückner⁵ a o něco později pak Witold Rubczyński. Ten se především zasloužil o vydání Matoušova traktátu *Rationale operum divinorum*,⁶ jako první z moderních badatelů ovšem také zpochybnil autorství krakovského rodáka u některých jemu připisovaných děl.⁷

¹ Theodor SOMMERLAD, *Matthaeus von Krakau*, Halle 1891.

² Gustav SOMMERFELDT, *Zu Matthäus de Cracovias kanzelrednerischen Schriften*, in: *Zeitschrift für Kirchengeschichte* 22, 1901, str. 465-484; 23, 1902, str. 593-615; 25, 1904, str. 604-625; 32, 1911, str. 92-98. Týž, *Die Adventsrede des Matthäus de Cracovia vor Papst Urban VI. im Jahre 1385*, in: *Mittheilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung* 36, 1915, str. 369-388.

³ Např.: Týž, *Über den Verfasser und die Entstehungszeit der Traktate „De squaloribus curiae Romanae“ und „Speculum aureum de titulis beneficiorum“*, in: *Zeitschrift für die Geschichte des Oberrheins* 57, 1903, str. 417-433; Týž, *Matthäus von Krakau und Albert Engelschalk*, in: *Mittheilungen des Vereins für Geschichte der Deutschen in Böhmen* 43, 1904, str. 193-207.

⁴ Franz FRANKE, *Matthäus von Krakau: Sein Leben, Charakter und seine Schriften zur Kirchenreform*, Greifswald 1910.

⁵ Aleksander BRÜCKNER, *Mateusz z Krakowa*, in: *Ateneum* 2, 1900, str. 461-486.

⁶ Witold RUBCZYŃSKI (ed.), *Rationale operum divinorum*, Krakov 1930.

⁷ Witold RUBCZYŃSKI, *W kwestii autorstwa dialogu: Speculum aureum de titulis beneficiorum*, in: *Charisteria Casimiro de Morawski septuagenario oblata ab amicis, collegis, discipulis*, Krakov 1922, str. 102-109.

Z české historiografie 1. poloviny 20. století lze uvést, vedle jednotlivých zmínek o Matoušovi v dílech Ferdinanda Tadrý,⁸ či Jana Sedláka,⁹ vlastně jen Václava Novotného a Františka Michálka Bartoše. Václav Novotný v Náboženském hnutí českém věnoval krakovskému rodákovi z českých badatelů na mnohá desetiletí vůbec největší prostor,¹⁰ zatímco Bartoš se ve čtyřicátých letech krátkým článkem zabýval problematikou Matoušových konciliaristických stanovisek¹¹ a jako jeden z prvních též upozornil na jeho autorství u dvou sbírek svátečních kázání.¹² Ve srovnání s německými a v druhé polovině 20. století též polskými pracemi se ovšem jeví být zájem o osobu krakovského rodáka ze strany českého bádání naprosto mizivý.

Po dlouhé odmlce totiž zažívá zejména polská historiografie od šedesátých let 20. století zásadní oživení v bádání zasvěceném Matoušovi z Krakova. S prvním příspěvkem v podobě časopisecké studie přichází v roce 1963 Jadwiga Krzyżaniakowa,¹³ na niž v roce 1967 navázal se svým článkem Adam Ludwik Szafrąński.¹⁴ Badatelem zastupujícím polskou historiografii vůbec největším počtem prací věnovaných krakovskému rodákovi je Władysław Seńko. Ten v roce 1969 vydal kritickou edici Matoušova traktátu *De squaloribus Romanae curiae* společně s jeho synodními kázáními¹⁵ a následujícího roku tatáž díla vydal i v polském překladu.¹⁶ Dva posledně jmenovaní polští badatelé jsou dále autory svým významem fundamentální, komplexně pojaté práce o krakovském rodákovi z roku 1974.¹⁷ Tato práce jednak reviduje a rozvíjí výše zmíněný Szafrąnského článek a jednak v kritické edici zpřístupňuje hned osm Matoušových děl. Třebaže v otázce autorství několika textů připisovaných krakovskému rodákovi přináší Szafrąnského a Seńkova práce potřebný kritický odstup, v některých aspektech Matoušova života nadále traduje prameny minimálně podložené soudy, zejména stran Matoušova pražského působení. V zásadě zcela nekriticky

⁸ Ferdinand TADRÁ, *Kulturní styky Čech s cizinou až do válek husitských*, Praha 1897.

⁹ Jan SEDLÁK, *Mistr Jan Hus*, Praha 1915.

¹⁰ Václav NOVOTNÝ, *Náboženské hnutí české ve 14. a 15. století: Část I, Do Husa*, Praha 1915, str. 108-126.

¹¹ František Michálek BARTOŠ, *Z publicistiky velikého schismatu a koncilu basilejského*, in: *Věstník české akademie věd a umění* 53, 1944, str. 11-20.

¹² Týž, *Dvojí sváteční postila Matouše z Krakova*, in: *Jihočeský sborník historický*, str. 75. O Matoušovi se Bartoš také zmínil ve své práci *Čechy v době Husově*, Praha 1947, str. 243.

¹³ Jadwiga KRZYŻANIAKOWA, *Mateusz z Krakowa: Działalność w Pradze w latach 1355-1394*, in: *Roczniki Historyczne* 29, 1963, str. 9-57.

¹⁴ Adam Ludwik SZAFRAŃSKI, *Mateusz z Krakowa: Wstęp do badań nad życiem i twórczością naukową*, in: *Materiały i studia zakładu historii filozofii starożytnej i średniowiecznej* 8, 1967, str. 25-92.

¹⁵ Władysław SEŃKO, *Mateusza z Krakowa „De praxi romanae curiae“*, Vratislav-Varšava-Krakov 1969.

¹⁶ Týž, *Mateusza z Krakowa „O praktykach kurii rzymskiej“ oraz 2 kazania synodalne o naprawie obyczajów kleru*, Krakov 1970. K dalším Seńkovým pracím zaměřeným na rukopisné bádání viz kapitola 2.1.2.

¹⁷ Władysław SEŃKO - Adam Ludwik SZAFRAŃSKI, *Mateusza z Krakowa Opuscula theologica dotyczące spowiedzi i komunii*, Varšava 1974.

pak polští autoři předpokládají hluboký vliv krakovského rodáka nejen v českém, nýbrž i polském prostředí, což se jeví jako vůbec největší nedostatek této objemné práce.

Dalším polským autorem početných prací zasvěcených Matoušově osobnosti je Zenon Kałuża. Jeho nejdůležitějšími a nejrozsáhlejšími studiemi jsou analýzy dvou děl krakovského rodáka, tj. *De squaloribus Romanae curiae*¹⁸ a *Rationale operum divinorum*.¹⁹ Zatím posledním významným příspěvkem polské historiografie je edice Matoušových svátečních kázání od Boženy Chmielowské.²⁰

Německá historiografie se ve druhé polovině 20. století věnovala krakovskému rodákovi zejména v rámci bádání o heidelberské univerzitě²¹ a dvoře římského krále Ruprechta.²² Dvě samostatné studie Matouši zasvětil jen Hermann Heimpel.²³

Teprve v novém tisíciletí vychází v Německu podrobná monografie, jejímž autorem je Matthias Nuding a která představuje společně s výše uvedenou prací polských badatelů Seńka a Szafránského bezesporu nejvýznamnější příspěvek do bádání o Matouši z Krakova vůbec.²⁴ Tato monografie přináší vedle důkladně zpracovaného života krakovského rodáka se zvláštním důrazem na analýzu jeho jednotlivých děl taktéž velmi cenný Matoušův itinerář a značné množství edicí drobnějších textů diplomatického charakteru. Matthias Nuding je rovněž editorem Matoušova traktátu *De contractibus*.²⁵ Nejnovější prací zasvěcenou krakovskému rodákovi je pak obsáhlá monografie Helmuta Beifusse věnovaná německým překladům Matoušova traktátu *Dialogus rationis et conscientiae*.²⁶

Česká historiografie od dob Novotného a Bartoše vyprodukovala do dnešních dní pouze dvě práce zasvěcené Matoušovi z Krakova. V roce 1995 vyšla v Polsku anglicky psaná

¹⁸ Zenon KAŁUŻA, *Eklezjologia Mateusza z Krakowa (Uwagi o De praxi Romanae curiae)*, in: *Studia mediewistyczne* 18, 1977, str. 51-174.

¹⁹ Týž, *Metateologia Mateusza z Krakowa: Rozważanie wstępne nad „Rationale operum divinorum“*, in: *Studia mediewistyczne* 20, 1980, str. 19-90.

²⁰ Bożena CHMIEŁOWSKA (ed.), *Mateusz z Krakowa: Sermones de sanctis*, 2 sv., Varšava 1984.

²¹ Viz početné práce Jürgena Miethkeho, jako např. Jürgen MIETHKE, *Die Anfänge der Universitäten Prag und Heidelberg in ihrem gegenseitigen Verhältnis*, in: *Grenzen erkennen – Begrenzungen überwinden: Festschrift für Reinhard Schneider*, Sigmaringen 1999, str. 299-315.

²² Viz např. Peter MORAW, *Beamtentum und Rat König Ruprechts*, in: *Zeitschrift für die Geschichte des Oberrheins* 116, 1968, str. 59-126.

²³ Hermann HEIMPEL, *Studien zur Kirchen- und Reichsreform des 15. Jahrhunderts, II: Zu zwei Kirchenreform-Traktaten des beginnenden 15. Jahrhunderts: Die Reformschrift „De praxi curiae Romanae“ („Squalores curiae Romanae“, 1403) des Matthäus von Krakau und ihr Bearbeiter - Das „Speculum aureum de titulis beneficiorum“ (1404/05) und sein Verfasser*. Heidelberg 1974; týž, *Der verketzerte Matthäus von Krakau*, in: *Festschrift für Walter Schlesinger*, Kolín nad Rýnem – Vídeň 1974, str. 443-455.

²⁴ Matthias NUDING, *Matthäus von Krakau: Theologe, Kirchenreformer in Krakau, Prag und Heidelberg zur Zeit des Großen Abendländischen Schismas*, Tübingen 2007.

²⁵ Týž (ed.), *Matthäus von Krakau: De contractibus*, Heidelberg 2000.

²⁶ Helmut BEIFUSS, *Matthäus von Krakau: ein Vorreformer und die deutschsprachigen Bearbeitungen seines Eucharistietraktates: Edition und geistesgeschichtliche Einordnung*, Hamburg 2012.

studie Miroslava Danyse.²⁷ Tato práce, napsaná již v 70. letech 20. století,²⁸ však bohužel trpí velmi nedostatečným poznámkovým aparátem a prameny takřka nepodloženou učenou spekulací, např. v otázce vlivu tzv. raného humanismu na Matoušovo dílo. Nejobsáhlejší a taktéž nejpřínosnější českým příspěvkem do bádání o krakovském rodáku je edice jeho propozice ke svatořečení Brigity Švédské a výboru z revelací této světice od Drahomíry Breedveld-Baránkové.²⁹ Je ovšem třeba poznamenat, že s kvalitně provedenou edicí a překladem Matoušova textu do češtiny i konkretizací Matoušovy úlohy v kanonizační kauze švédské světice ostře kontrastuje první část úvodní studie, jež je věnována životu a dílu krakovského rodáka. Zde autorka nekriticky přejímá údaje starší literatury, především práce Miroslava Danyse, včetně některých omylů tradovaných již od Frankeho a tato úvodní část práce tak působí poněkud odbytým dojmem.

S ohledem na Matoušovo pražské působení se z české historiografie dají ještě zmínit práce věnované pražské předhusitské univerzitě. Výzkum pražských univerzitních dějin, jenž zažívá rozmach od 60. let 20. století, vrcholí pro předhusitskou éru v roce 1995 vydáním prvního dílu *Dějiny Univerzity Karlovy*,³⁰ jenž neopomíjí ani postavu Matouše z Krakova. V zásadě jediným nedostatkem této práce je absence poznámkového aparátu. V roce 2010 dále vychází objevná interpretace dějin pražské předhusitské univerzity z pera Martina Nodla, v níž je taktéž na více místech zmiňován krakovský rodák.³¹ Jako třetí je pak zapotřebí uvést sebrané studie Františka Šmahela věnující se pražským univerzitním dějinám předhusitského období vydané v roce 2016.³²

Z výše uvedeného výčtu nejdůležitějších prací věnovaných Matouši z Krakova myslím jednoznačně vyplývá, že česká historiografie dluží této pozoruhodné postavě českých dějin ještě nejeden příspěvek, jenž by mohl s přihlédnutím k novějším německým pracím prohloubit naše poznání o povaze jeho pražského působení, zhodnotit jeho vliv, jenž mohl na toto prostředí mít a najít pro něj adekvátní místo v českém reformním hnutí druhé poloviny 14. století.

²⁷ Miroslav DANYŠ, *Master Matthew of Cracow*, Varšava 1995.

²⁸ Tento údaj o vzniku Danysovy studie přináší M. NUDING, *Matthäus von Krakau*, str. 10.

²⁹ Drahomíra BREEDVELD-BARÁNKOVÁ, *Matthaeus de Cracovia: Tractatus Birgittini = Brigitské traktáty*, Praha 2008.

³⁰ Michal SVATOŠ (ed.), *Dějiny Univerzity Karlovy I: 1347/8-1622*, Praha 1995, Matouš je zde zmiňován především na str. 143 a 146-151.

³¹ Martin NODL, *Dekret kutnohorský*, Praha 2010.

³² František ŠMAHEL, *Alma mater Pragensis: Studie k počátkům Univerzity Karlovy*, Praha 2016.

Jméno Matouše z Krakova je v souvislosti s jeho pražským působením možné nalézt v relativně různorodém pramenném materiálu. Základním zdrojem informací pro artistickou fakultu předhusitské univerzity, na níž Matouš působil, je její děkanská kniha.³³ Nejen ohledně role krakovského rodáka ve sporech na pražské univerzitě v 80. letech 14. století se nachází několik záznamů s jeho jménem také v soudních aktech pražské konsistoře.³⁴ Jednotlivé zmínky o Matoušovi dále můžeme nalézt např. v matrice předhusitské právnické univerzity,³⁵ či v konfirmačních³⁶ a erekcčních knihách.³⁷

Samostatným druhem pramenů jsou pak jednotlivé rukopisy, jež evidují ve svém soupise. Při jeho tvorbě mi byly pramenným materiálem jednak soupisy jednotlivých rukopisných celků a jednak průvodce po archivních fondech v těch případech, kdy daný soubor rukopisů stále nemá vypracován svůj vlastní soupis. Jedná se celkem o 16 rukopisných fondů, jež jsou uloženy v těchto institucích: Národní knihovna České republiky (NK),³⁸ Knihovna pražské metropolitní kapituly (KPK),³⁹ Knihovna Národního muzea (KNM),⁴⁰ Vědecká knihovna v Olomouci (VKO),⁴¹ Zemský archiv v Opavě – Knihovna metropolitní kapituly v Olomouci (KOK),⁴² Moravská zemská knihovna v Brně (MZK),⁴³ Strahovská knihovna (SK),⁴⁴ Archiv hlavního města Prahy (AMP),⁴⁵ Státní oblastní archiv v Třeboni

³³ Karel BERÁNEK et al. (ed.), *Liber decanorum facultatis philosophicae Universitatis Pragensis ab anno Christi 1367 usque ad annum 1585*, Praha 1983.

³⁴ Ferdinand TADRA (ed.), *Soudní akta konsistoře Pražské = (Acta judiciaria consistorii Pragensis)*, I (1373-1379), Praha 1893.

³⁵ *Album seu Matricula Facultatis juridicae Universitatis Pragensis ab anno Christi 1372, usque ad annum 1418*, Praha 1834.

³⁶ Klement BOROVÝ (ed.), *Libri erectionum archidioecesis Pragensis saeculo XIV. et XV., II (1375-1388)*, Praha 1878.

³⁷ František Antonín TINGL (ed.), *Libri - confirmationum ad beneficia ecclesiastica per archidioecesim Pragenam nunc prima vice in vulgus prolati, V (1391 & 1392)*, Praha 1865.

³⁸ Josef TRUHLÁŘ, *Catalogus codicum manu scriptorum latinorum qui in C.R. Bibliotheca publica atque universitatis Pragensis asservantur*, 2 sv., Praha 1905-1906.

³⁹ Adolf PATERA - Antonín PODLAHA, *Soupis rukopisů knihovny Metropolitní kapitoly pražské*, 2 sv., Praha 1910-1922.

⁴⁰ František Michálek BARTOŠ, *Soupis rukopisů Národního muzea v Praze*, 2 sv., Praha 1926-1927; též Michal DRAGOUN, *Soupis středověkých rukopisů Knihovny Národního muzea: doplňky ke katalogům F. M. Bartoše, J. Vašici a J. Vajse*, Praha 2011.

⁴¹ Miroslav BOHÁČEK et al., *Beschreibung der mittelalterlichen Handschriften der Wissenschaftlichen Staatsbibliothek von Olmütz*, Kolín nad Rýnem 1994.

⁴² Jan BISTŘICKÝ – Miroslav BOHÁČEK – František ČÁDA, *Seznam rukopisů Metropolitní kapituly v Olomouci*, in: František DRKAL - Miloš KOUŘIL, *Státní archiv v Opavě: průvodce po archivních fondech*, sv. 3, *Pobočka v Olomouci*. Praha 1961, str. 101-177.

⁴³ Vladislav DOKOUPIL, *Soupis rukopisů knihovny benediktinů v Rajhradě*, Praha 1966; též, *Soupis rukopisů Mikulovské dietrichsteinské knihovny* Praha 1958.

⁴⁴ Marie TOŠNEROVÁ (ed.), *Průvodce po rukopisných fondech v České republice, díl IV.: Rukopisné fondy centrálních a církevních knihoven v České republice*, Praha 2004, str. 213-227.

⁴⁵ Táž, *Průvodce po rukopisných fondech v České republice, díl II.: Rukopisné fondy archivů v české republice*, Praha 1998, str. 142-145.

(SAT),⁴⁶ Knihovna kláštera Vyšší Brod (VB),⁴⁷ Jihočeská vědecká knihovna (JVK),⁴⁸ Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje (SVKP),⁴⁹ Knihovna Slezského zemského muzea (KSM),⁵⁰ Zámecká knihovna Mikulov (ZKM)⁵¹ a Archiv města Brna (AMB).⁵²

Na základě těchto i dalších pramenů si lze v hrubých obrysech udělat představu o Matoušově pražském působení a následném šíření jeho děl v českém prostředí. Obojí je tak předmětem následujícího výkladu.

⁴⁶ Jaroslav WEBER - Josef TRÍŠKA - Pavel SPUNAR, *Soupis rukopisů v Třeboni a v Českém Krumlově*, Praha 1959, str. 17-270.

⁴⁷ Raphael PAVEL, *Beschreibung der im Stifte Hohenfurt befindlichen Handschriften*, in: *Die Handschriften-Verzeichnisse der Cistercienser-Stifte Reun in Steiermark, Heiligenkreuz-Neukloster, Zwettl, Lilienfeld in niederwilhering und Schlierbach in Ober-Oesterreich, Osseg und Hohenfurt in Boehmen, Stams in Tirol*. Vídeň 1891, str. 165-461.

⁴⁸ Bohumil RYBA, *Rukopisy biskupské knihovny v Českých Budějovicích*, České Budějovice 1974.

⁴⁹ Marie TOŠNEROVÁ (ed.), *Průvodce po rukopisných fondech v České republice, díl IV.: Rukopisné fondy centrálních a církevních knihoven v České republice*, Praha 2004, str. 80-82.

⁵⁰ Miroslav BOHÁČEK - František ČÁDA, *Soupis rukopisů Slezské studijní knihovny v Opavě*, ORUpava 1955.

⁵¹ Stanislav PETR, *Soupis rukopisů zámecké knihovny v Mikulově*, in: *Sborník Národního muzea – C* 39-40, Praha 1994-1995, str. 29-77.

⁵² Marie TOŠNEROVÁ (ed.), *Průvodce po rukopisných fondech v České republice, díl II.: Rukopisné fondy archivů v české republice*, Praha 1998, str. 27-43.

3 Život a dílo Matouše z Krakova

Životní osudy Matouše z Krakova představují pozoruhodný příklad jedné církevní kariéry pozdního středověku. Krakovský rodák měšťanského původu zakončil svůj život jako wormský biskup, papežský legát a přední rádce a diplomat římského krále Ruprechta Falckého. Než se však Matouši dostalo těchto poct, tvořila podstatnou náplň jeho života činnost poněkud odlišná. Ta sestávala především z působení univerzitního učenice a kazatele angažujícího se ve prospěch nápravy neutěšených poměrů panujících v soudobé církvi a společnosti. Život Matouše z Krakova se tak dá rozdělit zhruba na dvě dosti disproporční části, a to nejen z hlediska času, či místa jeho působení, nýbrž i, jak jsem již naznačil, z vlastní povahy jeho činnosti, což např. dokládá fakt, že drtivá většina Matoušovi připisovaných děl spadá svým vznikem do první části jeho života, jež je úzce spjata s centrem českých zemí, tj. s Prahou. Právě na tuto, časově delší etapu života Matouše z Krakova se zaměřují následující kapitoly.⁵³

3.1 Pražská léta

3.1.1 Univerzita

Pražské obecné učení zažívá v poslední třetině 14. a v prvním desetiletí 15. století svou bezmála nejslavnější éru. Po založení Karlovy koleje a Koleje všech svatých dochází ke skokovému nárůstu počtu studentů i profesorského sboru, přičemž většina příslušníků pražské univerzity pochází z poza hranic zemí Koruny české. V důsledku do té doby nebývalé koncentrace učenců se Praha během výše uvedených desetiletí stává vedle Paříže a Oxfordu jedním z hlavních intelektuálních center Evropy.⁵⁴

S pražskou *alma mater* souvisí vůbec první pramenná zmínka o Matouši z Krakova. Jeho jméno nalezneme v *rotulu* Karla IV. z 20. června roku 1365,⁵⁵ v němž císař žádá papeže Urbana V. o udělení benefícia pro Matouše: „... *Matheo notario de Cracovia, bacalario in*

⁵³ Podrobně se všem Matoušovým životním osudům věnuje M. NUDING, *Matthäus von Krakau*, str. 23-253.

⁵⁴ Obecně k vývoji pražské univerzity v předhusitském období viz M. SVATOŠ (ed.), *Dějiny Univerzity Karlovy I: 1347/8-1622*, str. 29-99.

⁵⁵ *Monumenta Vaticana res gestas bohemicas illustrantia: Sumptibus terrae Bohemiae III, Acta Urbani V (1362-70)*, Praha 1944, str. 354. Jako *rotulus* byly nazývány hromadné žádosti k papeži o udělení či přislíbení církevního obročí pro příslušníky univerzity. Viz M. SVATOŠ (ed.), *Dějiny Univerzity Karlovy I: 1347/8-1622*, str. 80.

artibus in universitate Pragensi etc.“ Nejpozději roku 1365 se tedy Matouš stal bakalářem na pražské artistické fakultě. O dva roky později se v jednom prameni objevuje jako licenciát⁵⁶ a bezpečně víme, že v tomtéž roce se též stává mistrem svobodných umění, neboť se nám o tom dochoval zápis v děkanské knize pražské artistické fakulty.⁵⁷ Jeho promotorem byl Jindřich Totting z Oyty, klíčová postava zmíněné fakulty ve druhé půli 14. století.⁵⁸

Ve svých studiích pokračuje, tak jako mnoho jeho současníků, na teologické fakultě. Vzhledem k takřka úplné absenci dochovaných pramenů, týkajících se pražské teologické fakulty v předhusitském období, lze Matoušova studia bohosloví zrekonstruovat jen v hrubých obrysech. O tom, kdy dosáhl na dva nejnižší teologické grady, tj. *baccalarius biblicus* a *baccalarius sententarius*, tak nevíme bohužel nic. Až roku 1380 je Matouš na jednom místě uveden jako *baccalarius formatus*,⁵⁹ tou dobou však už musel mít krakovský rodák za sebou okolo devíti let studia.⁶⁰ Další dvě nepřímé zmínky se datují do let 1381 a 1383, kdy se v pramenech objevuje jako licenciát teologie⁶¹, resp. jako „magister in sacra theologia“⁶² a měl tak svá studia již ukončená.

Co se Matoušova zdejšího působení, jakožto profesora na obou výše vzpomenutých fakultách týče,⁶³ jsou konkrétní pramenné zmínky podobně skoupé, jako v případě Matoušových studií. S jistotou známe jménem pouze tři Matoušovy žáky, jimž byl na artistické fakultě promotorem v letech 1378 a 1381. Porovnáme-li v tomto směru Matouše s jeho vrstevníkem Konrádem ze Soltau, jenž dovedl k jednomu ze dvou gradů na stejné fakultě 74 žáků,⁶⁴ kontrastuje toto nízké číslo s některými soudy starší literatury stran Matoušova vlivu skrze jeho učitelské působení na pražské univerzitě.

⁵⁶ Vojtěch Jaromír NOVÁČEK, *Několik listin týkajících se koleje Karlovy z let 1367-1424*, in: Věstník královské české společnosti nauk 12/1895, Praha 1896, str. 10.

⁵⁷ *Liber decanorum I*, str. 135.

⁵⁸ Dalšími významnými Jindřichovými žáky byli např. Konrád ze Soltau a Jan Marienwerder. K osobnosti Jindřicha z Oyty v kontextu pražské univerzity viz Martin DEKARLI, *Henry Totting of Oyta and the Prague Nominalist Schola Communis between 1366 and 1409: A preliminary Draft*, in: Acta Universitatis Carolinae: Historia Universitatis Carolinae Pragensis 55, 2015, str. 53-70.

⁵⁹ Franciszek PIEKOSIŃSKI – Józef SZUJSKI (ed.), *Najstarsze księgi miasta Krakowa od r. 1300 do r. 1400*, Krakov 1878, str. 77.

⁶⁰ Vycházím zde z údajů, které ohledně délky studia na teologické fakultě podává Jaroslav KADLEC, *Teologická fakulta*, in: M. SVATOŠ (ed.), *Dějiny Univerzity Karlovy I: 1347/8-1622*, str. 139-140.

⁶¹ Ferdinand TADRA, *Příspěvky k dějinám university Pražské ve čtrnáctém století*, in: Věstník královské české společnosti nauk 1890, Praha 1891, str. 297-298.

⁶² *Libri erectionum II*, str. 204-205.

⁶³ Artistická a teologická fakulta byly velmi úzce personálně propojené, členové teologické fakulty tak naprosto běžně působily i na fakultě artistické.

⁶⁴ František ŠMAHEL, *Fakulta svobodných umění*, in: M. SVATOŠ (ed.), *Dějiny Univerzity Karlovy I: 1347/8-1622*, str. 122.

Na druhou stranu, významnému postavení krakovského rodáka na pražském obecném učení nasvědčuje několik skutečností. A to i navzdory tomu, že bezmála století tradovaný údaj o Matoušově dvojnásobném zastávání funkce děkana artistické fakulty je nade vší pochybnost mylný.⁶⁵ Dvě pramenné zmínky z roku 1378 naopak dokládají, že byl Matouš zvolen do funkce probošta Karlovy koleje.⁶⁶ Dále stál nejspíše roku 1382 v čele univerzitního poselstva k papeži Urbanu VI⁶⁷. Nejprůkaznějším faktem Matoušova významu je pak jeho účast ve sporech, které hýbaly pražskou *alma mater* ve druhé polovině 80. let 14. století. Krakovský rodák totiž začátkem roku 1385 dvakrát vystupuje před arcibiskupským soudem v pozici prokurátora polského univerzitního národa.⁶⁸

3.1.2 Kazatelna

V českých zemích druhé poloviny 14. století dochází, v souvislosti s výše zmíněným reformním hnutím a rozmachem pražského obecného učení, k bezprecedentnímu nárůstu aktivity na poli kazatelské činnosti. Matouš z Krakova, tak jako mnoho jeho kolegů z pražské univerzity, se tohoto dění významnou částí svého díla účastní.

Nejznámější jsou v tomto ohledu jeho tři, vůči soudobé církvi ostře kritická kázání, jež prohlásil na pražských synodách mezi léty 1384–1386.⁶⁹ Skutečnost, že byl Matouš tímto prestižním úkolem od pražského arcibiskupa Jana z Jenštejna pověřen hned třikrát, dále dosvědčuje úctu a vážnost, jaké v těchto letech nejen v univerzitním prostředí požíval.

Vedle několika dalších kázání, o nichž nelze s určitostí říci kdy a kde byla pronesena,⁷⁰ jsou s pražským pobytem krakovského rodáka spojovány též dvě sbírky svátečních kázání. Navzdory tomu, že v otázce autorství těchto textů panuje určitý stupeň

⁶⁵ V moderním bádání se tento údaj poprvé vyskytl u T. SOMMERLAD, *Matthaeus von Krakau*, str. 19; dále též např. W. SEŇKO – A. L. SZAFRAŇSKI, *Mateusza z Krakowa opuscula theologica*, str. 18; D. BREEDVELD-BARÁNKOVÁ, *Matthaeus de Cracovia: Tractatus Birgittini*, str. 16.

⁶⁶ Vojtěch Jaromír NOVÁČEK, *Několik listin týkajících se koleje Karlovy z let 1367-1424*, in: Věstník královské české společnosti nauk 12/1895, Praha 1896, str. 14; *Soudní akta konsistoře pražské I*, str. 293.

⁶⁷ M. NUDING, *Matthäus von Krakau*, str. 225. Části literatury je tato delegace kladena též do roku 1379. Viz W. SEŇKO – A. L. SZAFRAŇSKI, *Mateusza z Krakowa opuscula theologica*, str. 20.

⁶⁸ *Soudní akta konsistoře pražské II*, str. 303, 311.

⁶⁹ Jedná se o kázání s incipity *Quid est quod dilectus meus*, *Sobrii estote a Digne ambuletis*. Tato kázání naposledy vydal W. SEŇKO, *Mateusza z Krakowa „De praxi romanae curiae“*, str. 127-159. K pražským synodám viz Jaroslav Václav POLC - Zdeňka HLEDÍKOVÁ, *Pražské synody a koncily předhusitské doby*, Praha 2002.

⁷⁰ Jedná se o kázání s incipity *Detrectant de vobis* a *Venit iudicare in terram*, která naposledy vydal též W. SEŇKO, *Mateusza z Krakowa „De praxi romanae curiae“*, str. 160-175.

nejistoty, je s velkou mírou pravděpodobnosti možné zařadit je mezi Matoušova díla.⁷¹ Ta mají na rozdíl od výše zmíněných scholastických *sermonů* formu *homilie*, tj. přehledného výkladu biblických textů. Na základě toho jsou tyto kazatelské sváteční cykly literaturou dávány do souvislosti s Matoušovým farním obročím chrámu Panny Marie před Týnem. Zajímavá je přitom skutečnost, že toto *beneficium* bylo v Matoušově držení pouze dva a půl roku, a to na samotném konci jeho pražského pobytu, kdy jinak o jeho činnosti nemáme dalších zpráv.⁷² Starší literaturou tradovaný předpoklad, že Matouš v Týnském chrámu pronášel zmiňovaná sváteční kázání v českém jazyce je zapotřebí považovat za naprosto neopodstatněný.⁷³

3.1.3 Duchovní péče

Pozoruhodným faktem je, že dvě Matoušova díla pocházející z dob jeho pražského působení, jež došla vůbec největšího vřhlasu a rukopisného rozšíření, a to nejen v českém, ale i evropském kontextu,⁷⁴ jsou zaměřena na klíčové aspekty dobové církevní praxe. Tyto dva texty, tj. *Dialogus rationis et conscientiae de crebra communione* a *Confessionale*, k nimž lze ještě připočíst několik dalších Matoušových děl, tvoří důležitou součást tehdejších snah o nápravu církve a povznesení duchovního života věřících.⁷⁵

V *Dialogu* se Matouš zabývá otázkou častého přijímání svátosti oltářní, tedy problematikou v českém prostředí druhé poloviny 14. století obzvláště reflektovanou. Svým kladným postojem stran častého přijímání vyjádřeným v tomto díle se Matouš staví po bok svých, v tomto ohledu stejně smýšlejících současníků jakými byli Milič z Kroměříže, Vojtěch Raňkův z Ježova, Matěj z Janova, či Jindřich z Bitterfeldu. Nesmírně zajímavé by bylo znát přesnější vztah, jaký pojil toto Matoušovo dílo s pražskými synodami z let 1388 a 1389, na nichž byla otázka častého přijímání probírána, přičemž bylo ustanoveno, aby nebyla laikům svátost oltářní podávána častěji, než jednou za měsíc. Na druhé z těchto synod byl pak zmiňovaný Matěj z Janova donucen své, mj. i v tomto ohledu příliš horlivé názory odvolat. Literatura většinou předpokládá, že Matouš *Dialogus* sepsal v době těmto událostem těsně

⁷¹ Činí tak většina literatury zasvěcené Matoušovi. Vydala je B. CHMIELOWSKA (ed.), *Mateusz z Krakowa: Sermones de sanctis*.

⁷² Přesně od 7. října 1392 do 5. února 1395. Viz *Libri confirmationum V*, str. 142; Věra JENŠOVSKÁ (ed.) *Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV. I*, str. 1099-1100.

⁷³ Např. J. KRZYŻANIAKOWA, *Mateusz z Krakowa*, str. 41.

⁷⁴ Viz kapitola 4.2.

⁷⁵ Tato díla vydali W. SEŃKO – A. L. SZAFRAŃSKI, *Mateusza z Krakowa opuscula theologica*, str. 235-440.

předcházející,⁷⁶ v čistě teoretické rovině je však dle mého názoru představitelné, že Matoušův traktát mohl taktéž vzniknout jako reakce na tyto synodní výnosy. Je to myslitelné i vzhledem ke skutečnosti, že hned dva roky poté, tj. v roce 1391, dochází k revizi těchto ustanovení povolením častého přijímání bez jakéhokoli časového omezení.⁷⁷

V centru zájmu druhého mimořádně populárního traktátu krakovského rodáka, tedy *Confessionale*, stojí svátost pokání. Ani toto dílo nepředstavovalo v tehdejší pražském kontextu osamocený počín, což dokládají dochované zpovědní texty pražských univerzitanů Konráda z Ebrachu a Štěpána z Kolína. Na základě obsahu, konkrétně vypočítaných obvyklých hříchů, je možné konstatovat, že Matoušovo *Confessionale* bylo zacíleno především na kněží. Zároveň, jak píše ve své monografii Matthias Nuding, „vnímavost a psychologická pronikavost tohoto díla nasvědčují na intenzivní zkušenosti jeho autora jakožto zpovědníka.“⁷⁸ Toto tvrzení by bylo dále možno podpořit faktem velkého rukopisného rozšíření *Confessionale*, zapříčiněného právě důvěrnou obeznámeností s danou problematikou prostřednictvím vlastní praxe. Kde však mohl Matouš takové praktické zkušenosti získat, vyjma v předchozí kapitole uvedeného, poměrně krátkého týnského působení, se lze jen dohadovat.

3.1.4 Možné důvody pro odchod z Prahy

Důvodů Matoušova opuštění pražského univerzitního centra se hypoteticky nabízí hned několik, s jednoznačnou určitostí však tento problém nejspíše rozhodnout nelze. Tradičně jsou v literatuře uváděny takové důvody v zásadě tři. Prvním z nich jsou výše zmíněné univerzitní spory. Matouš bývá často označován za stoupence mezinárodního charakteru univerzity. Příjmeme-li však teze, s nimiž ve své práci věnované univerzitnímu dění druhé poloviny 14. století přišel Martin Nodl, jež zásadním způsobem zpochybňují čistě nacionální aspekt těchto sporů a staví naopak do popředí otázku uznání vrchní soudní pravomoci arcibiskupa jakožto univerzitního kancléře, vidíme, že takovýto výklad se jeví jako velmi problematický.⁷⁹ Je však nepochybné, že i v důsledku těchto sporů a zároveň dalších univerzit vznikajících ve středoevropském prostoru dochází k první vlně odchodů pražských profesorů, což se týkalo například i Jindřich Totting z Oyty, Konrád

⁷⁶ Např. W. SEŇKO – A. L. SZAFRAŇSKI, *Mateusza z Krakowa opuscula theologica*, str. 356: „Ok. 1388 r. w Pradze“

⁷⁷ Texty všech předhusitských synodních statut obsahuje J. V. POLC – Z. HLEDÍKOVÁ, *Pražské synody a koncily předhusitské doby*, Praha 2002, str. 95-304.

⁷⁸ M. NUDING, *Matthäus von Krakau*, str. 32.

⁷⁹ M. NODL, *Dekret Kutnohorský*, str. 35-106.

Soltau či Jan Marienwerder, které je možné dát do souvislosti s osobností krakovského rodáka.

Druhým z často uváděných důvodů je „prohra“ strany prosazující časté přijímání na pražských synodách v letech 1388 a 1389. Takováto interpretace Matoušova pražského odchodu je však ještě více problematická, než prvně zmíněný důvod. Jak bylo uvedeno v předchozí kapitole, hned v roce 1391 dochází k úplné revizi ustanovení těchto synod stran častého přijímání a navíc není ani přesně určitelný vztah mezi vznikem Matoušova *Dialogu* a těmito synodami.

Jako poslední je zmiňován eskalující spor mezi českým králem a pražským arcibiskupem. Ten, jak známo, vrcholí v roce 1393 usmrcením generálního vikáře Jana z Pomuku.⁸⁰ Vzhledem k tomu, že Matouš je tradičně označován jako blízký spolupracovník arcibiskupa Jana z Jenštejna, mohl by se zdát tento důvod jako nejvíce pravděpodobný. Je však v částečném rozporu s důvodem předcházejícím, tedy s pražskými synodami konce 80.let 14. století, v jejichž čele nestál nikdo jiný, než právě pražský arcibiskup.

S odstupem mnoha staletí jsou ovšem Matoušovy motivace k odchodu jen stěží zcela rozklíčovatelné, již jen z toho důvodu, že z první poloviny 90. let 14. století se nám o něm dochovalo jen velmi málo pramenných zmínek.

⁸⁰ Tento spor shrnuje např. Lenka BOBKOVÁ – Milena BARTLOVÁ, *Velké dějiny zemí Koruny české IVb*, Praha 2003, str. 330-340.

3.1.5 Vliv Matouše na české prostředí

Nalezení jasnější odpovědi na otázku, jaký dopad a vliv mohl Matouš z Krakova, bezprostředně i v dlouhodobém časovém horizontu, na české prostředí mít, představuje nelehký úkol. Je nanejvýš zřejmé, že závěry starší literatury je třeba v tomto ohledu považovat za velmi předčasné. Ať už se týkají jeho učitelského působení na pražské univerzitě, což je některými badateli dáváno do souvislosti dokonce i s nizozemským hnutím *devotio moderna*,⁸¹ či řazení Matouše mezi tzv. předchůdce Husovy.⁸² Pro takovéto soudy chybí v podstatě jakékoli provedené výzkumy zaměřené na důkladnou obsahovou analýzu Matoušových děl na jedné straně a spisů v nichž by se měl zrcadlit jeho vliv na straně druhé.

Jiné možnosti, jak zhodnotit vliv krakovského rodáka na české prostředí je, skýtá podrobné studium rukopisného šíření jeho děl v českých zemích. Tento přístup umožňuje nahlížet na osobnost Matouše zcela jinou optikou a snažím se jej tak uplatnit v následující části práce.

⁸¹ Např. W. SEŇKO – A. L. SZAFRAŇSKI, *Mateusza z Krakowa opuscula theologica*, str. 41-42.

⁸² J. KRZYŻANIAKOWA, *Mateusz z Krakowa*, str. 37, 49.

4 Analýza soupisu rukopisů obsahujících díla Matouše z Krakova z českých knihoven a archivů

4.1 Současný stav bádání

4.1.1 Prozatímní charakter soupisu a jeho analýzy

Na úvod této části práce je především zapotřebí poznamenat, že se nejedná, a v zásadě ani jednat nemůže, o vyčerpávající analýzu konečného počtu rukopisů s díly Matouše z Krakova, jež se nacházejí na českém území. To je zapříčiněno hned několika faktory. Tím nejdůležitějším je skutečnost, že zdaleka ne všechny soubory středověkých rukopisů byly do dnešní doby zkatalogizovány, natožpak podle moderních standardů a metod. To platí přirozeně zejména pro menší rukopisné sbírky, nicméně i takový soubor, jaký se dochoval v knihovně olomoucké kapituly, má evidovanou svou rukopisnou sbírku naprosto minimálním a zcela nedostačujícím způsobem.⁸³ Současným standardům však nedostávají např. ani katalogy těch úplně největších českých rukopisných sbírek, tedy Národní knihovny⁸⁴ a pražské kapituly,⁸⁵ z důvodu jejich sepsání více než před sto lety. Tím samozřejmě nemá být řečeno, že rukopisné bádání je tak znemožněno, neboť rukopisy jsou v místech svého uložení badatelům k dispozici, přesto však při studiu rozsáhlejších rukopisných souborů, jež jsou umístěny napříč mnoha knihovními a archivními fondy, tak jako je tomu v našem případě, představují tyto katalogy takřka nepostradatelnou badatelskou pomůcku.

Nedostatečná evidence českých rukopisných sbírek tak zákonitě zvyšuje časovou náročnost daného typu výzkumu, s čímž se pojí další důvody prozatímního charakteru zde předkládaného soupisu (viz Příloha) a jeho analýzy. Úplné zmapování takového souboru rukopisů přesahuje pro autora této práce svou časovou, ale i odbornou náročností do jisté míry jeho současné možnosti a taktéž bezprostřední účel tohoto textu. Tímto vším je především míněno, jak vyplývá z následujících řádků, že prostor pro budoucí bádání není tímto směrem ani v nejmenším uzavřen.

Prozatímní charakter soupisu lze demonstrovat již na samotném počtu jím evidovaných rukopisů. Zde evidované číslo (106, viz **kapitola 4.2**) nemůže být považováno

⁸³ J. BISTŘICKÝ – M. BOHÁČEK – F. ČÁDA, *Seznam rukopisů*.

⁸⁴ J. TRUHLÁŘ, *Catalogus codicum manu scriptorum*, 2 sv.

⁸⁵ A. PATERA - A. PODLAHA, *Soupis rukopisů*, 2 sv.

za konečné. Za prvé je to zapříčiněno výše naznačenou minimální evidencí mnoha menších českých rukopisných souborů, které byly teprve v posledních desetiletích registrovány častokrát pouze čtyřdílným Průvodcem po rukopisných fondech v České republice.⁸⁶ I z těchto souborů však pochází několik níže uvedených rukopisů s díly Matouše z Krakova a je tak možné předpokládat, že po mnohem zevrubnějším prozkoumání těchto opomíjených fondů budou nalezeny další opisy děl, nejen tohoto autora.

Z hlediska vytyčeného tématu, tedy recepce Matoušových děl v českém prostředí, by mělo být také přihlédnuto k rukopisům, které se sice v současnosti nacházejí v zahraničí, avšak za jejich místo vzniku lze prokazatelně doložit české země.⁸⁷ Případně také pocházejí, či jsou v současnosti uloženy na územích, která přináležela do svazku Zemí Koruny české. Nezbyvá ovšem než konstatovat, že i toto jsou úkoly pro budoucí bádání.

Svébytný problém pak představují ta díla, o nichž nepanuje jasná shoda v otázce Matoušova autorství. Nutno znovu podotknout, že jich není zrovna málo. Mým rozhodnutím bylo evidovat pouze ta díla, třebaže s jednou výraznou výjimkou (*Sermones de sanctis*), o nichž není v podstatě pochyb, že vyšla z pera Matoušova. I z tohoto pohledu by se tedy dal zde předkládaný soupis považovat za neúplný.⁸⁸

⁸⁶ Marie TOŠNEROVÁ (ed), *Průvodce po rukopisných fondech v České republice*, 4 sv., Praha 1995-2004.

⁸⁷ Tak je tomu např. v rukopise Rakouské národní knihovny 4501, jenž obsahuje Matoušův traktát *De modo confitendi* – viz W. SEŇKO - A. L. SZAFRAŇSKI, *Mateusza z Krakowa Opuscula theologica*, str. 302-303.

⁸⁸ Ve vícero exemplářích lze v českých knihovnách a archivech např. nalézt traktát *De arte moriendi*, o jehož autorství však v literatuře shoda nepanuje. – viz M. NUDING, *Matthäus von Krakau*, str. 260.

4.1.2 Dosavadní evidence rukopisů s Matoušovými díly

Prvním badatelem, jenž se pokusil zpracovat rukopisné dochování některých děl Matouše z Krakova, byl Gustav Sommerfeldt. Ten ve svých čtyřech časopiseckých studiích z let 1901-1911⁸⁹ vydal některá Matoušova kázání a k edicím připojil i evidenci dochovaných opisů daných děl. Na Sommerfeldta bezprostředně navázal Franz Franke, který jako první ve své monografii zasvěcené Matoušovi představil pokus o komplexní zpracování všech Matoušových děl, včetně systematické evidence rukopisů s jejich opisy.⁹⁰ Je však třeba podotknout, že tak učinil za cenu mnoha nepřesností a omylů. S dalším dílčím příspěvkem k dané problematice přišel jednak v roce 1930 polský badatel Witold Rubczyński ve své edici Matoušova *Rationale operum divinorum*,⁹¹ a v roce 1947 též František Michálek Bartoš.⁹²

Teprve až v průběhu 60. a 70. let však přichází polská a česká historiografie s dalšími, v podstatě nejzásadnějšími příspěvky, co se rukopisného dochování Matoušových děl týče. Nejprve roku 1963 Jadwiga Krzyżaniakova navázala na Sommerfeldtovy a Frankeho práce doplněním jejich rukopisných evidencí a taktéž na závěr své studie připojila vlastní soupis Matoušových děl nacházejících se v krakovské Jagellonské knihovně.⁹³ V roce 1966 Mieczysław Markowski zaevidoval výskyt Matoušova traktátu *Expositio passionis* v rukopisných sbírkách ve Wolfenbüttelu a Frankfurtu nad Mohanem.⁹⁴

Do dnešní doby pak zůstává nejobsáhlejším soupisem rukopisů s díly krakovského rodáka práce Josefa Tříšky, Literární činnost předhusitské univerzity.⁹⁵ Na rukopisnou evidenci prezentovanou v tomto díle český badatel v průběhu let dále navazoval dalšími pracemi⁹⁶ a početně významným způsobem rozšiřoval rukopisné soubory s díly pražských univerzitánů. Tříška se snažil zohlednit pokud možno všechna Matoušova díla napříč všemi evropskými rukopisnými fondy. Je nutné vyzdvihnout, že při šíři zaměření svých prací zde

⁸⁹ G. SOMMERFELDT, *Zu Matthäus de Cracovias kanzelrednerischen Schriften*, in: *Zeitschrift für Kirchengeschichte* 22, str. 465-484; 23, str. 593-615; 25 str. 604-625; 32 str. 92-98.

⁹⁰ F. FRANKE, *Matthäus von Krakau*, str. 115-135, eviduje přes 150 rukopisů s Matoušovými díly, z nichž však některé pozdější bádání jako díla Matouše z Krakova zamítlo.

⁹¹ W. RUBCZYŃSKI (ed.), *Rationale operum divinorum*, str.X-LVIII

⁹² F. M. BARTOŠ, *Dvojí sváteční postila Matouše z Krakova*, in: *Jihočeský sborník historický*, str. 75. Zde odkazuje na některé již dříve jím evidované rukopisy uvedené v *Reformační sborník* 8, 1946, str. 48.

⁹³ J. KRZYŻANIAKOWA, *Mateusz z Krakowa*, soupis na str. 50-54.

⁹⁴ Mieczysław MARKOWSKI, „*Expositio passionis*“ w rękopisach bibliotek we Frankfurcie nad Menem i w Wolfenbüttel, in: *Materiały i studia zakładu historii filozofii starożytnej i średniowiecznej* 6, 1966, str. 3-13.

⁹⁵ J. TRÍŠKA, *Literární činnost předhusitské univerzity*, str. 117-120.

⁹⁶ Týž, *Rétorický styl a pražská universitní literatura*, soupis rukopisů s Matoušovými díly na str. 68-71; týž, *Starší pražská universitní literatura a karlovska tradice*, Matouš na str. 113-114.

Tříška zaevidoval celé tři čtvrtiny mnou níže předkládaného souboru rukopisů z českých knihoven a archivů.⁹⁷

Druhým základním příspěvkem je v tomto ohledu práce Władysława Seńka a Adam Ludkwika Szafránského z roku 1974.⁹⁸ Ti zde společně s edicemi několika Matoušových děl, ať už z hlediska počtu dochovaných opisů těch úplně nejvýznamnějších, či zcela okrajových, podali další, velmi obsáhlý přehled rukopisného dochování jimi editovaných textů našeho autora. Władysław Seńko již také předtím roku 1969 přišel s dílčím rukopisným přehledem Matoušových synodních kázání v rámci jejich edice.⁹⁹ Tentýž badatel dále koncem 80. let zmapoval dochování děl krakovského rodáka v Rakouské národní knihovně ve Vídni a v knihovně Skotského kláštera tamtéž.¹⁰⁰

Dále je potřeba zmínit edici Matoušových svátečních kázání od Boženy Chmielowské z 80. let 20. století.¹⁰¹ Ta nejenže zaevidovala dochování oněch dvou kazatelských svátečních cyklů ve třech největších pražských rukopisných souborech,¹⁰² nýbrž se jí také podařilo nalézt několik opisů dalších děl našeho autora nepovšimnutých předchozím výzkumem, což může působit vzhledem ke všeobecné známosti těchto souborů poněkud překvapivým dojmem. Z 90. let pochází dvě drobnější evidence opisů Matoušových děl nacházejících se v rukopisných sbírkách v Göttweigu a Wolfenbüttelu, jejichž autory jsou Ryszard Tatarzyński a znovu Władysław Seńko.¹⁰³

V posledních dvou desetiletích pak byly mj. v moderních edicích s přehledy rukopisných dochování vydány zbývající dvě významnější, dosud nepublikovaná díla krakovského rodáka. Jedná se o edici traktátu *De contractibus* z pera Matthiase Nudinga¹⁰⁴ a edici dvou textů týkajících se sv. Brigity od Drahomíry Breedveld-Baránkové.¹⁰⁵ Matthias Nuding také ve své o něco mladší monografii¹⁰⁶ zasvěcené Matoušovi z Krakova přináší další dílčí doplňky v evidenci rukopisného dochování jeho děl, z čehož je možné opatrně

⁹⁷ Konkrétně 93 opisů ze 120 – viz níže.

⁹⁸ W. SEŃKO - A. L. SZAFRAŃSKI, *Mateusza z Krakowa Opuscula theologica*, str. 235-423.

⁹⁹ W. SEŃKO, *Mateusza z Krakowa „De praxi romanae curiae“*. – Jednak šlo o evidenci dochování Matoušova traktátu *De squaloribus Romanae curiae* na str. 7-29 a jednak v zásadě o další doplnění Sommerfeldtových edic, co se synodních kázání týče, na str. 125-126.

¹⁰⁰ W. SEŃKO, *Dziela Mateusza z Krakowa w rękopisach bibliotek europejskich*, in: *Przegląd Tomistyczny* 4, 1988, str. 75-107.

¹⁰¹ B. CHMIELOWSKA, *Mateusz z Krakowa: Sermones de sanctis*, soupis na str. 13-28.

¹⁰² V Národní knihovně, v Knihovně pražské metropolitní kapituly a v Knihovně národního muzea.

¹⁰³ W. SEŃKO, *Dziela Mateusza z Krakowa w zbiorach biblioteki klasztornej OO. Benedyktynów w Göttweigu*, in: *Przegląd Tomistyczny* 4, Varšava 1997, str. 491-495; Ryszard TATARZYŃSKI, *Dziela Mateusza z Krakowa w średniowiecznych rękopisach Herzog August Bibliothek w Wolfenbüttel*, in: *Przegląd Tomistyczny* 6/7, Varšava 1997, str. 486-505.

¹⁰⁴ M. NUDING, *Matthäus von Krakau: De contractibus*, soupis na str. 29-49.

¹⁰⁵ D. BREEDVELD-BARÁNKOVÁ (ed.), *Brigitské traktáty*, soupis na str. 103-109.

¹⁰⁶ M. NUDING, *Matthäus von Krakau*, především na str. 253-262.

vyvozovat, že bádání i v tomto ohledu skutečně stále není u konce. Jako poslední je třeba uvést recentní práci Helmuta Beifusse,¹⁰⁷ která detailním způsobem zpracovává šíření středověkých německých překladů Matoušova nejpopulárnějšího díla, tj. *Dialogus rationis et conscientiae*.

Z výše uvedeného přehledu bádání by nicméně rozhodně nemělo vyplývat, že mé vlastní snažení bylo z velké části pouhou excerpcí starší literatury. Nejdůležitější skutečností je, že, až na výjimky některých edic a specializovaných soupisů,¹⁰⁸ má evidence rukopisného dochování Matoušových děl nejčastěji podobu sestávající z místa uložení daného rukopisu a jeho signatury, případně ještě uvedených fólií, na nichž se dané dílo nachází. Již jen z podstaty úctyhodného množství opisů těchto děl je logické, proč tomu tak je, na druhou stranu je však zřejmé, že prostor pro další bádání je zde značný.

Opomenout nelze ani fakt, že souhrnný soupis rukopisů nacházejících se na českém území, za předpokladu, že nebudeme počítat výše uvedené dílo Josefa Tříšky, nebyl doposud vytvořen. Vzhledem k významu Matoušovy osobnosti a jeho provázanosti s dějinným vývojem českého prostředí druhé poloviny 14. století se tak tuto mezeru v dosavadním bádání snaží zaplnit předkládaná práce.

¹⁰⁷ H. BEIFUSS, *Matthäus von Krakau*, - soupis na str. 129-164.

¹⁰⁸ Viz pozn. 16, 17.

4.2 Počty rukopisů a opisů v nich obsažených

4.2.1 České knihovny a archivy

Na tomto místě se tedy dostávám k vlastnímu jádru práce. Mnou sestavený soupis eviduje celkově 120 opisů děl Matouše z Krakova (pro přehledný číselný souhrn dochovaných opisů viz **Tabulka č. 1 a 2** na konci této podkapitoly). Ty jsou zapsány ve 106 rukopisech, které jsou dnes uloženy v 15 českých knihovnách a archivech.¹⁰⁹ V devíti případech bylo v rukopise opsáno více jak jedno dílo našeho autora,¹¹⁰ přičemž pouze sedm opisů je neúplných.¹¹¹

Soupis, resp. české knihovny a archivy neobsahují ani zdaleka všechna díla našeho autora,¹¹² třebaže všechna důležitější zde k nalezení byla. Zdaleka největší počet opisů, více jak polovina z celkového souboru, se nachází v rukopisech uložených v Národní knihovně České republiky a v Knihovně pražské metropolitní kapituly.¹¹³ Jen v dalších pěti rukopisných celcích tak bylo možné najít pět a více opisů Matoušových děl.¹¹⁴ Na úvod je pak ještě zapotřebí konstatovat, že odbornou literaturou dosud nepovšimnutých opisů je v předkládaném soupise pouze sedm.¹¹⁵ Nicméně jak bylo uvedeno výše, účel této práce je koncipován širěji, tj. pokusit se na základě analýzy obsahu dochovaných rukopisů s díly Matouše z Krakova posoudit vliv tohoto autora na české prostředí a způsoby šíření jeho děl.

Z hlediska žánru lze soubor všech opisů rozdělit na dva základní celky, tj. na kázání a traktáty, čítající 41, resp. 79 opisů, čili v poměru 1:2 ve prospěch traktátů. Jednoznačně nejopisovanějším dílem byl Matoušův *Dialogus rationis et conscientiae*, dochovaný hned ve 43 opisech a představující tak třetinu celého souboru. S počtem 26 opisů představuje druhý

¹⁰⁹ Viz přehled odborné literatury a použitých pramenů.

¹¹⁰ Jsou to tyto rukopisy (v závorce uvádím počet opsaných Matoušových děl): NK III G 19 (3), IX C 3 (2), X A2 (2); KPK N 7 (2), O 31 (2), O 32 (4), O 38 (2), O 44 (2); SK DA IV 21 (3); VKO M I 323 (2)

¹¹¹ Zatímco v případě rukopisů VKO M II 18, KPK O 42 a NK IV C 15 se jedná o nedokončené opisy Matoušova *Dialogu*, *Confessionale* a svátečních kázání (inc. *Hic dicit Haymo*), tak rukopisy MZK 100 a AMB 63/97 obsahují excerpta z druhého svátečního kazatelského cyklu (inc. *Humanus defectus*) a v rukopisech VKO M I 297 a KPK I 36 jsou opsány pouze začátky *Dialogu* a *Confessionale*.

¹¹² Přehled děl viz M. NUDING, *Matthäus von Krakau*, str. 253-262.

¹¹³ Přesně se jedná o 73 opisů z celkových 120.

¹¹⁴ Bylo tomu tak v případě Knihovny Národního muzea, Vědecké knihovny v Olomouci, Knihovny metropolitní kapituly v Olomouci a Moravské zemské knihovny v Brně.

¹¹⁵ Rukopisy KOK CO 100, SVKP příruční č. 9423:82 (fond kapucíni Horšovský Týn), MZK Mk 100 a AMB 63/97 obsahují *Sermones de sanctis* (inc. *Humanus defectus*), přičemž v případě brněnských rukopisů se jedná o excerpta. Druhý Matoušův sváteční cyklus (inc. *Hic dicit Haymo*) je obsažen v rkp. MZK Mik 6363. Rukopisy AMP T 7792 a AMB 76/95 pak obsahují *Dialogus*.

největší celek Matoušovo *Confessionale*. Zbývajících 10 opisů traktátů tvoří po třech opisech *De squaloribus Romanae curiae* a *Rationale operum divinorum*, jednotlivými dochovanými exempláři jsou pak zastoupena tato díla: *Passio Christi compilata ex Revelationibus Birgittae de Swecia*, *Expositio passionis*, *De ieiunio Christi* a *Oratio ad compatiendum miseriae sanctae matris ecclesiae*.

I v případě kázání dominují celku dvě díla, nicméně se nemohou svými počty opisů rovnat dvěma výše uvedeným traktátům. Vůbec nejhojněji je zde zastoupen Matoušův sváteční cyklus *Sermones de sanctis* (inc. *Humanus defectus*), jenž se vyskytuje celkem v 17 opisech. Za ním se co do počtu na druhé místo řadí synodní kázání *Quid est quod dilectus meus* s 11 opisy. Další dvě synodní kázání, *Digne ambuletis* a *Sobrii estote*, se nacházejí již jen ve čtyřech, resp. dvou opisech a druhý Matoušův sváteční cyklus *Sermones de sanctis* (inc. *Hic dicit Haymo*) v opisech pěti. Po jednom opisu lze pak na českém území najít *Propositio facta pro canonizatione Birgittae de Swecia* a *Quomodo facta est meretrix*.

Tolik tedy k samotným počtům a „suchým“ číslům. Z nich je možné vyvodit prozatím nepřilíš překvapivé závěry. To, že jsou nejpočetnější dílčí celky opisů tvořeny *Dialogem*, *Confessionale* a prvním Matoušovým synodním kázáním, zcela odpovídá, a to i poměrově, celoevropskému dochování a rozšíření děl krakovského rodáka.¹¹⁶ Překvapením nemůže být ani skutečnost dominantního podílu rukopisů uložených v pražských knihovnách s ohledem na Matoušovo zdejší mnohaleté působení.

Poněkud odlišně je tomu alespoň u *De squaloribus Romanae curiae* a *Sermones de sanctis* (inc. *Humanus defectus*). Vzhledem k tomu, že mj. i kvůli ne úplně stoprocentní jistotě ohledně Matoušova autorství starší literatura kladla mnohem větší důraz na Matoušovo synodní a příležitostné kazatelství právě na úkor jeho svátečních cyklů, je jistě přínosné si uvědomit, že i na poli svátečního kazatelství nebyl vliv našeho autora zanedbatelný. Z traktátů pak starší literatura¹¹⁷ nejvíce vyzdvihovala konciliaristicky zaměřený spis *De squaloribus*. S tím však, alespoň co se českého prostředí týče, ostře kontrastuje situace rukopisného dochování tohoto díla. Dáme-li do poměru výše uvedené počty opisů dvou nejrozšířenějších traktátů našeho autora, tj. *Dialogus* a *Confessionale*, s opisy *De squaloribus*, pak se domnívám, že čísla hovoří jasně. Početně se dle výše uvedeného pořadí dochovaly v poměru: 43:26:3.

¹¹⁶ J. TRÍŠKA, *Literární činnost*, str. 117-120.

¹¹⁷ V. NOVOTNÝ, *Náboženské hnutí*, str. 116-119; J. KRZYŻANIAKOWA, *Mateusz z Krakowa*, str. 45-47.

KNIHOVNY A ARCHIVY							
KÁZÁNÍ	NK	KPK	KNM	KOK	MZK	ostatní	celkem
Quid est quod dilectus meus	4	4	0	0	0	3	11
Sobrii estote	1	1	0	0	0	0	2
Digne ambuletis	2	1	0	0	0	1	4
Sermones de sanctis I	6	3	3	2	1	2	17
Sermones de sanctis II	2	0	0	0	2	1	5
ostatní ¹¹⁸	0	1	0	0	0	1	2
celkem	15	10	3	2	3	8	41

Tabulka č. 1: Počty opisů kázání Matouše z Krakova v rukopisných souborech ČR.

Kázání jsou uvedena jednotlivě, vyskytují-li se více jak v jednom opise. Knihovny jsou uvedeny, když obsahují více než jeden rukopis s Matoušovými díly. Zbývající kázání a rukopisné sbírky jsou zahrnuty v kolonce ostatní.

KNIHOVNY A ARCHIVY									
TRAKTÁTY	NK	KPK	KNM	VKO	KOK	MZK	KSZM	ostatní	celkem
Dialogus	16	9	3	7	1	2	0	5	43
Confessionale	7	6	3	2	4	0	2	2	26
De Squaloribus	3	0	0	0	0	0	0	0	3
Rationale	2	1	0	0	0	0	0	0	3
ostatní ¹¹⁹	0	4	0	0	0	0	0	0	4
celkem	28	20	6	9	5	2	2	7	79

Tabulka č. 2: Počty opisů traktátů Matouše z Krakova v rukopisných souborech ČR.

Traktáty jsou uvedeny jednotlivě, nacházejí-li se více jak v jednom opise. Knihovny jsou uvedeny, když obsahují více než jeden rukopis s Matoušovými díly. Zbývající kázání a rukopisné sbírky jsou zahrnuty v kolonce ostatní.

¹¹⁸ *Propositio facta pro canonizatione Birgittae de Swecia; Quomodo facta est meretrix*

¹¹⁹ *Passio Christi compilata ex Revelationibus Birgittae de Swecia; De ieiunio Christi; Expositio passionis; Oratio ad compatiendum miseriae sanctae matris ecclesiae*

4.2.2 Evropská čísla

V celoevropském měřítku nelze zatím uvést konkrétní, ba asi ani přibližné číslo udávající počet středověkých opisů děl Matouše z Krakova. Po Josefu Tříškoví¹²⁰ se do tohoto úkolu již žádný badatel nepustil. Je nesporné, že by se jednalo o velmi náročnou práci s nejistým výsledkem, nicméně Tříškovu evidenci nelze v žádném případě považovat za konečnou. Jak jsem již výše naznačil v přehledu dosavadního mapování rukopisného rozšíření Matoušových děl, německé i polské bádání, vedle Tříškových prací, kontinuálně doplňovalo a stále doplňuje hypotetický celoevropský soubor opisů reprezentující odkaz a význam krakovského rodáka do dnešních dní.

Jedno je však jisté, jedná se o celek čítající mnoho set rukopisů a opisů. Pokusím se být, spíše jen pro názornou představu konkrétní. V Tříškově základním soupisu¹²¹ nalezneme 379 opisů Matoušových děl. Připočteme-li k tomuto číslu opisy, jež český badatel evidoval ve svých dalších pracích,¹²² dojdeme k součtu 501 opisů. Dále je možné na základě výše uvedených edicí a literatury vydané v posledních desetiletích s jistotou připočíst dalších 56 opisů, výsledkem je pak 557 opisů. Toto číslo je však skutečně pouze orientační.¹²³

Samozřejmě nejsem toho názoru, že v rukopisných souborech napříč Evropou stále leží ladem stovky nikým nepovšimnutých opisů děl Matouše z Krakova. Na základě analogie z českého prostředí, kde menší rukopisné celky stále čekají na své katalogizátory¹²⁴ a více než sto let staré soupisy nejvýznamnějších souborů v otázce metodiky citelně zaostávají za novějšími rukopisnými evidencemi, se však domnívám, že předpokládat další nálezy opisů děl krakovského rodáka je zcela legitimní. Dospět k přesnému číslu jistě není v zásadě vůbec důležité. Zato pokusit se co nejvíce ustálit rukopisný celek s Matoušovými díly a pokud možno jej srovnat s dalšími rukopisnými soubory, nejen jeho současníků, by bylo nesmírně užitečné pro ještě přesnější zmapování myšlenkové krajiny pozdního středověku a jejího duchovního klimatu. Prozatím pak lze konstatovat, že velký podíl z celkového počtu opisů je tvořen exempláři nacházejícími se na českém území, což svědčí o trvalém dopadu a vlivu, jež měl Matouš z Krakova na české prostředí.

¹²⁰ Viz pozn. 11, 12.

¹²¹ J. TŘÍŠKA, *Literární činnost*, str. 117-120.

¹²² Týž, *Rétorický styl*, str. 68-71; *Starší pražská univerzitní literatura*, str. 113-114.

¹²³ Záleží například na tom, započteme-li úplně všechna díla, jež byla v literatuře Matoušovi připsána, bez ohledu na nejistotu panující okolo jejich autorství. Já jsem tak v tomto případě neučinil, nicméně o početně významné celky se většinou nejedná.

¹²⁴ Právě z takových sbírek pochází pět ze sedmi opisů Matoušových děl v mém soupisu, jež nebyly dosud v sekundární literatuře evidovány. Viz pozn. 31.

4.2.3 Srovnání: Praha – Krakov - Vídeň

Díky výše uvedeným pracím Władysława Seńka a Jadwigi Krzyżaniakowé evidujícím díla Matouše z Krakova v Rakouské národní knihovně ve Vídni, resp. Jagellonské knihovně v Krakově¹²⁵ je možné provést drobnou komparaci, co se evropské recepce děl našeho autora týče. Tyto dva rukopisné celky můžeme srovnat s výše předloženými údaji týkajícími se Národní knihovny České republiky, tedy rukopisného souboru, jenž svým významem zhruba odpovídá tomu ve Vídni a Krakově.

Jestliže v pražské Národní knihovně je k nalezení v 39 rukopisech 43 opisů Matoušových děl, pak ve Vídni se v 55 rukopisech nachází 59 opisů a v Krakově 33 opisů v 25 rukopisech. V souvislosti s konkretizací těchto děl je však nezbytné údaje polských badatelů poněkud problematizovat. Část oněch dvou soupisů totiž tvoří díla, nad nimiž v otázce Matoušova autorství nepanuje jednoznačná shoda, či je dokonce novější bádání jako díla krakovského rodáka zavrhlou úplně.¹²⁶ Zatímco v případě soupisu krakovského se jedná pouze o čtyři opisy,¹²⁷ v Seňkově vídeňském soupise je to podíl již zcela zásadní, neboť zdaleka nejhojněji je zde zastoupen traktát *De arte moriendi* s 26 opisy, z nichž jen dva nejsou zaznamenány v celém znění. Započítání, či nezapočítání tohoto díla tak může výrazným způsobem ovlivnit odpověď na otázku možného vlivu krakovského rodáka na toto pozdně středověké univerzitní centrum. Nebudeme-li díla s nejistým autorstvím brát do úvahy, tak jako tomu bylo v případě mé evidence opisů z českých zemí, bude pražský rukopisný celek sestávající ze 43 opisů Matoušových děl převyšovat vídeňský a krakovský soubor s jejich 30, resp. 29 opisy zhruba o třetinu.

Prekvapivé jistě není to, že v obou souborech najdeme z děl, u nichž není žádných pochyb ohledně Matoušova autorství, nejčastěji *Dialogus rationis et conscientiae*.¹²⁸ Co však oba soubory od toho pražského odlišuje, vedle zmíněné vídeňské dominance *De arte moriendi*, je naprostá absence *Confessionale* v krakovském souboru, či skutečnost, že oba sváteční kazatelské cykly jsou zastoupeny jediným, vídeňským exemplářem.¹²⁹ Matoušova

¹²⁵ W. SEŇKO, *Dziela Mateusza*, str. 76-105; J. KRZYŻANIAKOWA, *Mateusz z Krakowa*, str. 50-54.

¹²⁶ V obou soupisech je tak evidováno jako dílo Matoušovo *De consolatione theologiae*, jehož skutečným autorem je Jan z Dambachu. To se ve Vídni nachází ve třech opisech a v Krakově v jednom. Krzyżaniakowa dále uvádí jeden opis *Speculum aureum*, díla nejasného autorství, jež je momentálně připisováno krakovskému biskupovi Piotrowi Wyszowi z Radolina.

¹²⁷ Vedle výše zmíněných *De Consolatione theologiae* a *Speculum aureum* jde ještě o traktáty *De arte moriendi* a *De novem peccatis alienis*, jež jsou autorství nejistého.

¹²⁸ Ve Vídni 11 opisů a 4 excerpta, v Krakově opisů 5.

¹²⁹ Jedná se o Matoušův cyklus s incipitem *Hic dicit Haymo*.

kázání celkově, nejen ta sváteční, jsou v obou souborech zastoupena velmi okrajově.¹³⁰ Naopak *De contractibus*, traktát, jehož bychom v pražské Národní knihovně hledali marně,¹³¹ je obsažen v obou rukopisných souborech třemi, resp. dvěma opisy.

Ve srovnání krakovského a vídeňského rukopisného souboru s tím pražským by jistě bylo přínosné dospět i na úroveň obsahového kontextu rukopisů, či případných textových odlišností jednotlivých děl. Na tomto místě však bylo mým cílem pouze zasadit mnou evidovaný rukopisný celek, potažmo všechny větší celky, do širšího evropského kontextu. Jistě nejsou též bez zajímavosti uvedena krakovská a vídeňská čísla s ohledem na fakt, že s druhým jmenovaným městem, navzdory počtem opisů doložitelnému vlivu, nepojí Matouše žádné bezprostřední svazky. Nejvíce žádoucí by ovšem do budoucna bezesporu bylo důkladné srovnání rukopisné stopy krakovského rodáka mezi Prahou a jeho druhým dlouholetým působištěm, tedy Heidelbergem.

¹³⁰ Výjimkou je krakovský kodex BJ 2244, jenž byl majetkem Jana Štěkny a obsahuje šest Matoušových kázání.

¹³¹ To dokonce platí pro všechny české rukopisné soubory!

4.3 Stáří rukopisů

Soupis rukopisů je dále možné rozčlenit z hlediska stáří jednotlivých kodexů (**viz Tabulka č. 3** na konci této kapitoly). Protože však datace s přesností na roky je u středověkých rukopisů možná jen zřídka, je nezbytné připustit jistou schematizaci. Při tomto členění jsem vycházel z údajů uvedených v katalozích jednotlivých rukopisných celků, které jsem následně porovnával s datacemi uvedenými v digitální rukopisné databázi Manuscriptorium, kde jsou údaje starších soupisů zpřesněny. Dospěl jsem tak k pěti časovým vrstvám: 1) druhá polovina 14. a začátek 15. století, 2) první polovina 15. století, 3) polovina 15. století, 4) druhá polovina 15. století a 5) blíže nespecifikované 15. století.

Problematická je především třetí a částečně též pátá vrstva. V sedmi případech je totiž daný rukopis katalogizátory datován k polovině 15. století.¹³² Stál jsem tedy před rozhodnutím buď tyto rukopisy podřadit pod první, či druhou polovinu 15. století, nebo je na základě zmíněných katalogizačních záznamů ponechat v samostatné časové vrstvě. Zvolil jsem možnost druhou, neboť se domnívám, že může přece jenom o něco lépe zprostředkovat skutečnost recepcce Matoušových děl v průběhu času, třebaže z hlediska délky trvání je tato vrstva v očividném nepoměru zejména k první a druhé polovině téhož století.

Poslední, pátá časová vrstva eviduje z hlediska svého vzniku buď konkrétněji nespecifikované, či nespecifikovatelné rukopisy z 15. století.¹³³ U středověkých rukopisných konvolutů totiž nebylo neobvyklé, že obsah vznikl v průběhu poměrně velmi dlouhé doby. Z tohoto důvodu tak nelze jejich dataci blíže určit. Je však samozřejmě otázkou, zdali by nebylo možné alespoň některé z těchto rukopisů, případně v nich obsažených opisů po důkladném kodikologickém rozboru datovat přece jen o něco přesněji. Na tomto místě ovšem nezbývá než označit takový dílčí výzkum za jednu z možností dalšího bádání.

Obecně náleží největší počet rukopisů a v nich obsažených opisů Matoušových děl, ať už se jedná o kázání, či traktáty, do první, tedy nejstarší časové vrstvy. Nebudeme-li počítat blíže neurčené rukopisy z 15. století, tvoří naopak nejméně početný soubor časová vrstva druhé poloviny 15. století, a to i v případě kdyby byly do ní zahrnuty též opisy z problematické vrstvy poloviny 15. století. Vypozorovatelný trend je tak vcelku jednoznačný, ačkoliv jsme k němu dospěli s notnou dávkou schematizace: Recepcce děl

¹³² Jedná se o tyto rukopisy: KOK CO 100 obsahující *Sermones de sanctis* (inc. *Humanus defectus*); NK XVI F 8, AMB 76/95 obsahující *Dialogus rationis et conscientiae*, který se též nalézá v rukopise NK I B 17 datovaném do druhé třetiny 15. století; MZK Mk 69 též obsahuje *Dialogus*, jehož opis je v kolofonu datován rokem 1447; KOK CO 121 a SAT A 6 pak obsahují opis *Confessionale*.

¹³³ Celkově jde o 17 rukopisů. – viz Tabulka č. 3.

Matouše z Krakova v českém prostředí postupem času ztrácela na své intenzitě. Jediným dílem, u kterého by se dal v průběhu sledované doby konstatovat kontinuální zájem o jeho opisování, je zcela nepřekvapivě Matoušův *Dialogus*.

Rozdělíme-li si opět soubor opisů z hlediska žánru na dva celky, tj. kázání a traktáty, najdeme v časové recepci děl našeho autora podstatný rozdíl. Celku dochovaných kázání totiž na rozdíl od traktátů dvě starší časové vrstvy naprosto dominují, v případě Matoušova nejpopulárnějšího synodního kázání *Quid est quod dilectus meus* spadá dokonce osm z jedenácti opisů do nejstarší vrstvy. Jestliže odhlédneme od šesti blíže časově neurčených opisů kázání z 15. století, tvoří výjimku jednak Matoušovo synodní kázání *Sobrii estote*, jehož jediné dva opisy pocházejí až z druhé poloviny 15. století¹³⁴ a jednak jeden opis *Sermones de sanctis* (inc. *Humanus defectus*) z poloviny 15. století.¹³⁵ Zajímavá je dále skutečnost, že tento sváteční cyklus je svým početným souborem opisů zastoupen v první a druhé časové vrstvě zcela rovnoměrně.¹³⁶ U traktátů je možné v jejich opisování sledovat kontinuitu o něco větší, ačkoliv, jak bylo uvedeno výše, je převaha nejstarší vrstvy zřetelná, což platí především pro *Confessionale*.

Dá se tedy konstatovat, že největší zájem o díla Matouše z Krakova panoval v českém prostředí ještě za jeho života. V případě synodních kázání, snad z důvodu jejich vzniku především pro aktuální potřebu, relativně záhy skoro úplně opadl, na rozdíl od kázání svátečních. Co se traktátů týče, mimořádnou popularitu *Confessionale* a zejména *Dialogu* potvrzuje vedle samotných počtů opisů těchto děl též jejich postupný vznik v průběhu celého 15. století.

¹³⁴ Jsou obsaženy v rukopisech NK III G 18 a KPK I 30.

¹³⁵ Rukopis KOK CO 100

¹³⁶ Tedy 7 opisů z nejstarší vrstvy a 7 opisů z první poloviny 15. století.

		DATAČE					
	DÍLA	2. pol. 14. a zač. 15. st.	1. pol. 15. st.	polovina 15. st.	2. pol. 15. st.	15. st. (nespecif.)	Celkem
KÁZÁNÍ	Quid est quod dilectus meus	8	1	0	0	2	11
	Sobrii estote	0	0	0	2	0	2
	Digne ambuletis	2	1	0	0	1	4
	Sermones de sanctis I	7	7	1	0	2	17
	Sermones de sanctis II	3	2	0	0	0	5
	ostatní kázání ¹³⁷	1	1	0	0	0	2
	celkem	21	12	1	2	5	41
TRAKTÁTY	Dialogus	13	11	4	8	7	43
	Confessionale	13	4	2	4	3	26
	De Squaloribus	1	1	0	1	0	3
	Rationale	1	1	0	0	1	3
	Ostatní traktáty ¹³⁸	1	3	0	0	0	4
	Celkem	29	20	6	13	11	79
celkem (všechny opisy)		49	32	7	15	17	120

Tabulka č. 3: Opisy děl Matouše z Krakova rozdělené dle doby jejich vzniku

¹³⁷ *Propositio facta pro canonizatione Birgittae de Swecia; Quomodo facta est meretrix*

¹³⁸ *Passio Christi compilata ex Revelationibus Birgittae de Swecia; De ieiunio Christi; Expositio passionis; Oratio ad compatiendum miseriae sanctae matris ecclesiae*

4.3.1 Nejstarší skupina opisů

Na tomto místě bych se chtěl na chvíli pozastavit u několika nejstarších opisů Matoušových děl pocházejících z posledních dvou desetiletí 14. století, jež se nalézají v českých knihovnách a archivech. Představují totiž svým stářím společně s některými dalšími opisy obsaženými v rukopisech, jež jsou uloženy v zahraničí, bezprostřední odezvu na Matoušovo pražské působení a v několika případech hrají též klíčovou úlohu v otázce datace některých děl krakovského rodáka. Jedná se o 13 opisů z celkových 120.

Matoušovo synodní kázání *Quid est quod dilectus meus* je zastoupeno hned sedmi takovými opisy. Nejvýznamnější z nich je součástí rukopisu Národní knihovny se signaturou Osek 3, ve kterém ono synodní kázání nalezneme ke konci, na ff. 195v-205v. Samotný opis kázání v incipitu ani kolofónu datován není, textu díla pouze předchází rubrika: „Sermo Matthei quem fecerat in synodo.“¹³⁹ Důležitou skutečností ovšem je, že se celkově na pěti místech napříč rukopisem vyskytují kolofóny s datacemi k roku 1385 a 1386,¹⁴⁰ z nichž jedna, k roku 1386, se nachází na stejném foliu jako začátek Matoušova kázání.¹⁴¹ Z toho lze opatrně vyvodit závěr, že celý kodex s velkou pravděpodobností pochází z druhé půle 80. let 14. století¹⁴² a synodní kázání našeho autora zde tedy bylo zapsáno pouze několik málo let po jeho proslovení.

Druhý opis *Quid est quod dilectus meus*, jenž téměř s jistotou pochází z druhé poloviny 80. let 14. století, konkrétně z roku 1389, je obsažen v rukopise Národní knihovny III G 19.¹⁴³ Dalších pět opisů tohoto kázání se nachází v rukopisech, které jejich katalogizátoři zařadili dobou jejich vzniku do 14. století. I ty proto představují rané svědky šíření Matoušovy kazatelské proslulosti na českém území.¹⁴⁴

¹³⁹ NK Osek 3, f. 195v.

¹⁴⁰ Jsou to ff. 27v, 139v, 171r, 236r (rok 1385) a f. 195r (rok 1386).

¹⁴¹ To však automaticky neznamená, že text kázání byl opsán v tomtéž roce.

¹⁴² Rukopisný fond Oseckého kláštera byl zkatalogizován již koncem 19. století: B. WOHLMANN, *Verzeichniss der Handschriften in der Bibliothek des Stiftes Ossegg*, in: *Die Handschriften-Verzeichnisse der Cistercienser-Stifte Reun in Steiermark, Heiligenkreuz-Neukloster, Zwettl, Lilienfeld in niederwilerhing und Schlierbach in Ober-Oesterreich, Osseg und Hohenfurt in Boehmen, Stams in Tirol*. Vídeň 1891, str. 115-164. V důsledku svého stáří má tento soupis z hlediska metodiky značné nedostatky, jako doba vzniku rukopisu Osek 3 je zde pouze obecně uvedeno 14. století, což se ovšem s výše nadhozenou hypotézou nevyklučuje. Tu naopak potvrzuje zpřesňující údaj na Manuscriptoriu, který vznik rukopisu klade do let 1385-1386. Rkp. Osek 3 by si však jako většina ostatních, jež jsou zmíněny v této podkapitole, zasloužil důkladnější kodikologický rozbor.

¹⁴³ Na konci rukopisu (f. 205v) je součástí jednoho kolofónu datace k výše uvedenému roku 1389. Již Josef Truhlář nejspíše na základě paleografické analýzy datoval celý rkp. ve svém katalogu právě k tomuto roku. Viz J. TRUHLÁŘ, *Catalogus: Pars prior*, str. 222.

¹⁴⁴ Jedná se o tyto rukopisy: KPK A 79 6, který je na jednom místě datován k roku 1388 (f. 23v) a jeho katalogizátoři uvádějí jako dobu vzniku kodexu konec 14. století. Viz A. PATERA - A. PODLAHA, *Soupis*

Ve výše zmíněném rukopise NK III G 19 (viz pozn. 58) nalezneme taktéž raný opis jiného Matoušova synodního kázání, *Digne ambuletis*. Zcela zásadní z hlediska datace tohoto díla je pak opis nacházející se v rukopise Národní knihovny X A 2 na ff. 48ra-56vb opět společně s výše zmiňovaným kázáním *Quid est quod dilectus meus* (viz pozn. 58). Text *Digne ambuletis* je zde na f. 48ra uvozen nadpisem: „Item sermo magistri Mathei de Cracovia factus in synodo anno domini M^o CCC^o LXXXVI°.“ Na základě tohoto cenného zápisu je tedy odbornou literaturou předpokládáno, že Matouš kázání skutečně přednesl na pražské synodě, ať už jarní, či podzimní, roku 1386.¹⁴⁵

Co se traktátů týče, pozoruhodný doklad bezprostřední recepce děl krakovského rodáka v českých zemích uchovává rukopis Knihovny pražské metropolitní kapituly D 70. V tomto kodexu, jenž dle jeho katalogizátorů pochází z let 1387-1390,¹⁴⁶ je zapsán na ff. 46v-73v německý překlad Matoušova díla *Dialogus rationis et conscientiae*. Vzhledem k tomu, že jako doba vzniku *Dialogu* je badateli shodně uváděn konec 80. let 14. století,¹⁴⁷ jedná se o cenný doklad takřka okamžitého šíření díla našeho autora, přičemž to, že se jedná o překlad do německého jazyka, činí tuto skutečnost ještě zajímavější. K tomuto opisu se dále řadí tři latinské exempláře téhož díla, jež se nacházejí v rukopisech datovaných katalogizátory do 14. století a vznikly tak patrně pouze pár let po uvedeném německém překladu.¹⁴⁸

Matoušovo *Confessionale*, které sepsal patrně okolo roku 1390,¹⁴⁹ je zastoupeno hned dvěma velmi ranými opisy. První je součástí rukopisu Národní knihovny X B 24. Napříč tímto kodexem se vyskytuje značný počet kolofónů s datacemi z let 1391-1393.¹⁵⁰ Přestože

rukopisů: První část, A-E, str. 105; VKO M I 323, jehož vznik je v soupise Vědecké knihovny v Olomouci evidován druhou polovinou 14. století. Viz M. BOHÁČEK a kol., *Beschreibung*, str. 260; KSM RB 11, jenž je na jednom místě datován k roku 1385 (198v) a v katalogu je jako doba vzniku uvedeno pouze 14. století. Viz M. BOHÁČEK - F. ČÁDA, *Soupis rukopisů*, str. 44; dva rukopisy Národní knihovny I B 35 a X A 2, jejichž vznik je kladen do konce 14. století. Viz J. TRUHLÁŘ, *Catalogus: Pars prior*, str. 93; Týž, *Catalogus: Pars posterior*, str. 31. Zde vznik rkp. X A 2 vymezen neurčitě 14.-15. stoletím, přihlédl jsem tedy ke zpřesňujícímu údaji na Manuscriptoriu, kde je uveden konec 14. století.

¹⁴⁵ Tentýž časový údaj přináší ještě opis obsažený v rukopise Bavorské státní knihovny Clm 19742. Viz J. KRZYŻANIAKOWA, *Mateusz z Krakowa*, str. 39, pozn. 93.

¹⁴⁶ A. PATERA - A. PODLAHA, *Soupis rukopisů knihovny Metropolitní kapitoly pražské: První část, A-E*, str. 379.

¹⁴⁷ J. KRZYŻANIAKOWA, *Mateusz z Krakowa*, str. 44; W. SEŃKO - A. L. SZAFRAŃSKI, *Mateusza z Krakowa Opuscula theologica*, str. 356; M. NUDING, *Matthäus von Krakau*, str. 34.

¹⁴⁸ NK IV B 1, který na jednom místě obsahuje dataci k roku 1388 (135v) a z tohoto důvodu Josef Truhlář určil za dobu vzniku celého rkp. tentýž rok. Viz J. TRUHLÁŘ, *Catalogus codicum manu scriptorum: Pars prior*, str. 244. Jako pravděpodobnější mi však přijde údaj nacházející se na Manuscriptoriu, který klade vznik rkp. do konce 14. století; VKO M II 139 a M III 32, za jejichž dobu vzniku je katalogizátory určena druhá polovina 14. století. Viz M. BOHÁČEK a kol., *Beschreibung*, str. 488, 653.

¹⁴⁹ W. SEŃKO - A. L. SZAFRAŃSKI, *Mateusza z Krakowa Opuscula theologica*, str. 22, 238.

¹⁵⁰ Nutno ovšem podotknout, že na f. 59r je též datace k roku 1398 a na posledním f. 279v dokonce k roku 1340. Viz J. TRUHLÁŘ, *Catalogus codicum manu scriptorum: Pars posterior*, str. 52-53.

žádný z těchto kolofónů bohužel nezakončuje opis zповědního traktátu krakovského rodáka, je dosti pravděpodobné, že máme co do činění s dalším dokladem bezprostředního šíření Matoušových děl v českém prostředí. Oproti tomu u druhého opisu již není v tomto ohledu žádných pochyb. Rukopis Vědecké knihovny v Olomouci M II 246 totiž obsahuje opis *Confessionale*, jenž je na f. 102v zakončen kolofónem s datací k roku 1393: „Explicit Speculum puritatis et mundicie anno Domini MCCCXCIII.“ V případě souboru nejstarších opisů děl Matouše z Krakova nacházejících se na českém území je tento datovaný kolofón vůbec jediným exemplářem, jenž nám podává přesný časový údaj o opisu díla našeho autora, v době jeho pražského působení.¹⁵¹ V rukopisech XII A 23 a RB 1, které jsou uloženy v Národní knihovně, resp. Knihovně Slezského zemského muzea, je pak možno nalézt další dva opisy *Confessionale*, jejichž vznik spadá nejspíše též do konce 14. století.¹⁵²

Poslední příklad rané recepce děl krakovského rodáka přináší opis *De squaloribus Romanae curiae*, jenž je obsažen v rukopise Národní knihovny Osek 2 (ff. 169r-192r) pocházejícím z konce 14. a začátku 15. století.¹⁵³ Uvědomíme-li si, že *De squaloribus* Matouš s největší pravděpodobností dokončil až roku 1403 v Heidelbergu¹⁵⁴, dospějeme k zjištění, že se patrně jedná o další ukázkou takřka bezprostředního šíření děl našeho autora v českém prostředí, zejména přihlédneme-li k místu vzniku daného traktátu.

Závěrem této podkapitoly lze na základě výše uvedených skutečností konstatovat, že prvotní šíření děl Matouše z Krakova v českých zemích nejspíše nemuselo být omezeno výhradně na pražské intelektuální epicentrum, což by mohly dosvědčovat rukopisy s jedněmi z nejstarších opisů krakovského rodáka, jež jsou uloženy ve Vědecké knihovně v Olomouci a v Knihovně Slezského zemského muzea v Opavě.¹⁵⁵

¹⁵¹ V tomto případě na samotném konci Matoušova pražského období.

¹⁵² Rkp. XII A 23 obsahuje na ff. 74vb, 88ra a 136rb kolofóny s datací k roku 1398, což je též Truhlářem evidovaná doba vzniku rkp. Viz J. TRUHLÁŘ, *Catalogus codicum manu scriptorum: Pars posterior*, str. 171. Na konci rkp. KSM RB 1 je na f. 249r jeden datovaný kolofón z roku 1388. Celý rkp. je však katalogizátory datován neurčitě do 14. století. Viz M. BOHÁČEK - F. ČÁDA, *Soupis rukopisů Slezské studijní knihovny*, str. 28.

¹⁵³ B. WOHLMANN, *Verzeichniss der Handschriften*, str. 119. Tatáž datace je na Manuscriptoriu. Rukopis obsahuje jediný datovaný kolofón na posledním f. 253r z roku 1395.

¹⁵⁴ W. SEŇKO - A. L. SZAFRAŇSKI, *Mateusza z Krakowa Opuscula theologica*, str. 34-35; M. NUDING, *Matthäus von Krakau*, str. 146.

¹⁵⁵ Výskyt opisů Matoušových děl na Moravě již na přelomu 14. a 15. století dosvědčují u některých rukopisů mj. vlastnické poznámky z dolanského kláštera, jako je tomu v případě kodexu VKO M II 246 zmíněném v této kapitole. Dále viz též kapitolu 2.6.

4.4 Otázka autorství Matoušových děl ve světle rukopisných údajů

Ve středověku nebylo to, co dnes označujeme pojmem autorství, v žádném případě vnímáno stejným způsobem jako dnes. S výtvary duševní činnosti se zacházelo mnohem volněji, nejednou dokonce díla postupnými opisy nabývala dosti odlišných podob. Především však nebylo žádnou výjimkou, že byla záhy po svém vzniku šířena v rukopisech anonymně, což ovšem nejednou mohlo být i záměrem samotného autora.¹⁵⁶ Zdálo se mi tudíž podnětné, podívat se i z této perspektivy na rukopisný celek s opisy děl Matouše z Krakova dochovaný v českých knihovnách a archivech.

Souhrnně lze říci, že Matouš je jako autor díla uveden v 37 případech, zatímco u 68 opisů, tedy více než poloviny, není udán autor žádný a ve zbývajících 15 opisech byl považován za původce daného textu někdo jiný než krakovský rodák (viz **Tabulka č. 4**). Příliš překvapivá asi není skutečnost, že zmínka o Matoušově autorství se zdaleka nejčastěji nachází ve dvou nejstarších časových vrstvách opisů, konkrétně u 20 exemplářů z konce 14., resp. začátku 15. století a u 9 opisů z první poloviny 15. století. *Dialogus rationis et conscientiae*, tedy dílo našeho autora zastoupené v českých rukopisných fondech nejpočetnějším souborem opisů, je s uvedením Matoušova autorství opsán v 18 exemplářích, anonymně je text tradován ve 24 případech a u jednoho opisu je jako autor díla označen sv. Bonaventura.¹⁵⁷ Z hlediska dobově vnímaného autorství se však z mnou evidovaného souboru opisů jednoznačně jako nejzajímavější jeví jiná díla našeho autora, a to *Confessionale* a oba sváteční cykly *Sermones de sanctis*.

U Matoušova zpovědního traktátu totiž nalezneme, navzdory velkému množství opisů tohoto díla,¹⁵⁸ pouze čtyři exempláře, u nichž je krakovský rodák uveden jako autor. Naproti tomu hned v jedenácti případech¹⁵⁹ bylo autorství *Confessionale* přiřknuto sv. Tomáši Akvinskému a v jednom opise¹⁶⁰ i Jindřichu Bitterfeldovi, soupeřnickovi našeho autora z dob jeho pražského působení. Ačkoliv v případě identifikace *Confessionale* jakožto díla

¹⁵⁶ K problematice středověkého autorství na příkladu kazatelského žánru viz Pavel SOUKUP, *Reformní kazatelství a Jakoubek ze Stříbra*, Praha 2011, str. 153-155.

¹⁵⁷ Rkp. AMB SJK 76/95, f. 85rb: (rubrika) „Tractatus magistri Boneventure de racione consciencie“. Kodex dle Stanislava Petra pochází z poloviny 15. století. Viz Stanislav PETR, *Soupis rukopisů knihovny při farním kostele svatého Jakuba v Brně*, Praha 2007, str. 274.

¹⁵⁸ Celkem 26 opisů

¹⁵⁹ Jedná se o tyto rukopisy: NK X A 16, XIII G 7; KPK D 5; KNM X D 5; VKO M I 264; KOK CO 72, CO 121, CO 326, CO 340; KSM RB 6; VB 16

¹⁶⁰ Rkp. KPK O 42 – Zapsán je zde pouze začátek Matoušova zpovědního traktátu, Jindřichovo autorství je zaznamenáno na f. 276v: „Expliciunt decem precepta magistri Henrici de Bittervelt“

„Andělského učitele“ šlo až hluboko do novověku o jev zcela běžný, dosvědčují přesto čtyři opisy z našeho souboru, že tato atribuce nebyla přijímána již v průběhu pozdního středověku vždy bez výhrad.

V rukopise Národní knihovny XIII G 7 tak můžeme na f. 189v číst slova rubriky, jež předchází vlastnímu Matoušově traktátu: „Incipit tractatus secundum aliquos sancti Thome de Aquino de modo confessionis.“ Písař na tomto místě tedy dává najevo, že autorství díla je některými lidmi přisuzováno svatému Tomášovi, on si tím však patrně není zcela jist. Stojí přitom za pozornost, že vznik rukopisu NK XIII G 7 je kladen do konce 14. a začátku 15. století, tedy do doby, kdy byl Matouš jakožto skutečný autor *Confessionale* stále naživu.¹⁶¹ Identická atribuce se pak též nachází v rukopise Knihovny národního muzea X D 5.¹⁶²

Zajímavé svědectví nám z 50. let 15. století dále zanechal náruživý sběratel rukopisů Oldřich Kříž z Telče.¹⁶³ Ten v rukopise Státního oblastního archivu v Třeboni A 6 na f. 65r sice uvodil text Matoušova traktátu rubrikou, v níž za autora označil krakovského rodáka: „De puritate ipsium magistri Mathie de Cracovia“, shledal však za nezbytné doplnit tento údaj meziřádkovou glosou dokládající Křížovo povědomí o časté atribuci díla Tomáši Akvinskému: „Alii dicunt Thome de Aquino“.¹⁶⁴

Poslední příklad, který ilustruje dobovou nejistotu ohledně autorství *Confessionale*, přináší rukopis M I 264 pocházející z druhé poloviny 15. století,¹⁶⁵ jenž je uložen v olomoucké Vědecké knihovně. Zde je na začátku opisu Matoušova zpovědního traktátu na f. 102r dílo přisouzeno Tomáši Akvinskému: „Incipit Confessionale sancti Thome de Aquino“. K tomuto údaji je ovšem jinou rukou z téhož století přisán dodatek zpravující nás o skutečnosti, že toto dílo bylo též ve středověku připisováno sv. Bonaventurovi: „Cancellarius Parisiensis tractatum de confessione ‚Quoniam fundamentum‘ dicit a sancto Bonaventura fuisse compilatum.“¹⁶⁶

Ještě méně často než u *Confessionale* nalezneme Matouše uvedeného jako autora u jeho dvou sbírek svátečních kázání. Zatímco u kazatelského cyklu s incipitem *Hic dicit*

¹⁶¹ Tato datace se nachází na Manuscriptoriu a zpřesňuje tak údaj Truhlářův. Viz J. TRUHLÁŘ, *Catalogus: Pars posterior*, str. 261. Další dva opisy *Confessionale* řadí se do výše vymezené nejstarší časové vrstvy, v nichž je jako autor uveden Tomáš z Akvina, jsou obsaženy v rkp. NK X A 16 a VB 16.

¹⁶² F. 185r: „Tractatus secundum aliquos sancti Thome de Aquino de modo confessionis.“

¹⁶³ V kontextu této práce viz následující kapitoly 2.5 a 2.6. Jinak Jaroslav KADLEC, *Oldřich kříž z Telče*, in: *Listy filologické* 4 (79), 1956, str. 91-102, 234-238.

¹⁶⁴ Tento opis jsem však započítal mezi ty, v nichž je autorství přiřknuto Matouši z Krakova, neboť náš autor je v tomto exempláři uveden Oldřichem Křížem též v kolofonu na f. 91r: „Explicit tractatus bonus magistri Mathei de Krakovia ...anno Domini millesimo CCCC LIII ...“

¹⁶⁵ Viz M. BOHÁČEK a kol., *Beschreibung*, str. 178.

¹⁶⁶ Pařížským kancléřem je nejspíše míněn Jean Gerson, jenž Matouše, resp. jeho dílo znal. Viz M. DANYS, *Master Matthew of Cracow*, Varšava 1995, str. 9-10.

Haymo není Matouš uveden v žádném z pěti exemplářů, v případě sbírky začínající se *Humanus defectus* existují dvě významné výjimky. V rukopise Národní knihovny VIII D 2, jehož vznik je kladen do konce 14. století, či začátku 15. století,¹⁶⁷ se na f. 40ra nachází zápis uvozující Matoušův sváteční cyklus slovy: „Super evangelia de Sanctis Magistri Mathei de Cracovia qui fuit plebanus Prage in ecclesia beate virginis in leta curia tempore imperatoris Caroli.“¹⁶⁸ Nejenom že je tento opis tak dosud vůbec jediným literatuře známým exemplářem tohoto svátečního cyklu, u něhož je autorství přisouzeno Matoušovi, nýbrž je zde i zmíněno místo, tj. Týnský chrám, kde mohla být tato kázání pronesena, třebaže takto to explicitně uvedeno není.¹⁶⁹

Naopak v žádné odborné literatuře zasvěcené krakovskému rodákovi zohledněn nebyl rukopis Mk 100, jenž je uložen v Moravské zemské knihovně. Ten na ff. 140v-161r obsahuje excerpta z kázání Matouše z Krakova, Konráda Waldhausera a Milíče z Kroměříže, jak nás o tom zpravuje poznámka uvozující text jednotlivých kázání: „De postillis magistri Mathei Krakoviensis, Kunradi et Myllicii.“ Pro budoucí bádání je však nezbytné podrobit tato excerpta důkladné textové kritice.¹⁷⁰

V obou souborech opisů Matoušových *Sermones de sanctis* pak ještě nalezneme jeden exemplář, u něhož je jako autor uveden někdo jiný než Matouš. V případě svátečních kázání s incipitem *Humanus defectus* se takový opis nachází v rukopise z poloviny 15. století Knihovny metropolitní kapituly v Olomouci CO 100, jenž taktéž nebyl doposud literaturou zohledněn. Jako autor je zde ve veršovaném kolofónu uzavírajícím Matoušův cyklus na f. 113r označen betlémský kazatel Jan Protiva z Nové Vsi: „Expliciunt Dicta Magistrorum per Protywam ficta, per quorum dicta hominum relaxantur delicta. Daj to milý Božě! Sub anno Domini millesimo CCCC^o quinquagesimo VI° ...“¹⁷¹ V rukopise Jihočeské vědecké knihovny

¹⁶⁷ Z důvodu širšího časového zařazení rukopisu v Truhlářově katalogu jsem opět přihlédl ke zpřesňujícímu údaji na Manuscriptoriu. Viz J. TRUHLÁŘ, *Catalogus: Pars prior*, str. 552.

¹⁶⁸ Zápis se dle mého soudu zdá být psán jinou rukou než text svátečních kázání. Je tak samozřejmě otázkou, zda nepochází až kupříkladu z druhé poloviny 15. století. Domnívám se však, že lze na základě obsahu zápisu dovozovat spíše jeho časovou blízkost k Matoušově pražskému působení. Údaj spojující Matoušovo týnské působení s dobou Karla IV. být pravdivý zcela jistě nemůže, neboť Matouš obdržel týnské obročí až 7. října 1392, tedy skoro 14 let po Karlově smrti. Viz *Libri confirmationum V*, str. 143-144.

¹⁶⁹ Souvislost mezi týnskou kazatelnou a Matoušovou druhou sbírkou svátečních kázání (inc. *Hic dicit Haymo*) je pak uvedena v rukopise Rakouské národní knihovny 4150, f. 1v.

¹⁷⁰ Ztotožnění onoho Konráda s Konrádem Waldhauserem provedl Vladislav Dokoupil ve svém katalogu: Vladislav DOKOUPIL, *Soupis rukopisů Mikulovské dietrichsteinské knihovny*. 2 sv., Praha 1958, str. 175. – Dokoupil Matoušovo autorství nikterak nezpochybnuje, což dává naději, že se zde skutečně nacházejí některá kázání ze svátečního cyklu krakovského rodáka.

¹⁷¹ Protivu jako autora Matoušova cyklu uvádí též Pavel SPUNAR, *Repertorium auctorum Bohemorum protractum idearum post Universitatem Paragensem conditam illustrans I*, Praha 1985, str. 305.

1 Bi 12, jenž je datován do konce 14. a začátku 15 století,¹⁷² je v explicitu druhého Matoušova svátečního cyklu (inc. *Hic dicit Haymo*) na f. 230v uvedeno: „Postilla Iohannis Crakowite“.¹⁷³

Jak si vysvětlit z hlediska evidovaného autorství takový rozdíl v recepci tří, v českém prostředí nejrozšířenějších děl Matouše z Krakova, tj. *Dialogu*, *Confessionale* a *Sermones de sanctis* (inc. *Humanus defectus*)? Nalézt uspokojivou odpověď na tuto otázku lze jen stěží. Jak upozorňuje Matthias Nuding ve své monografii,¹⁷⁴ u rukopisného šíření nedělních a svátečních kázání bylo ve středověku počítáno s dalším využíváním daných textů pro potřeby farní praxe, včetně rozsáhlých výpůjček pro tvorbu vlastních kázání a problematika autorství zde tedy v zásadě nehrála žádnou roli. Anonymní tradování takových kazatelských textů tak nejspíše často předpokládali, či dokonce zamýšleli i jejich samotní autoři.

Dále je možné konstatovat, že byl-li ve středověku považován za autora nějakého cizího díla Tomáš Akvinský, či jiná duchovní autorita podobného formátu, jako tomu bylo ještě za Matoušova života v případě jeho *Confessionale*, tak tento fakt patrně pouze přispíval k rychlejšímu šíření daného díla a stěží mohl být jeho autorovi na obtíž. Jestli by se však i za touto skutečností mohl skrývat autorský záměr, se již vyslovit neodvažuji.

¹⁷² Viz Bohumil RYBA, *Rukopisy biskupské knihovny v Českých Budějovicích*, České Budějovice 1974, str. 17.

¹⁷³ Zde se jedná s největší pravděpodobností o omyl.

¹⁷⁴ M. NUDING, *Matthäus von Krakau*, str. 52.

		Matouš uveden jako autor	chybné autorství	autor neuveden	celkem
KÁZÁNÍ	Quid est quod dilectus meus	6	0	5	11
	Sobrii estote	0	0	2	2
	Digne ambuletis	2	0	2	4
	Sermones de sanctis I	2	1	14	17
	Sermones de sanctis II	0	1	4	5
	Propositio	1	0	0	1
	Quomodo	1	0	0	1
	celkem	12	2	27	41
TRAKTÁTY	Dialogus	18	1	24	43
	Confessionale	4	12	10	26
	De Squaloribus	0	0	3	3
	Rationale	2	0	1	3
	Passio	1	0	0	1
	ostatní¹⁷⁵	0	0	3	3
	celkem	25	13	41	79
	celkem (všechny opisy)	37	15	68	120

Tabulka č. 4: Evidence autorství u jednotlivých opisů děl Matouše z Krakova

¹⁷⁵ *De ieiunio Christi; Expositio passionis; Oratio ad compatiendum miseriae sanctae matris ecclesiae*

4.5 Písaři rukopisů

Ačkoliv v mnou evidovaném rukopisném souboru o sobě zanechalo zmínku 36 písařů ve 34 rukopisech, je i na tomto místě nutné takovéto údaje nejprve problematizovat. V žádném případě to totiž neznamená, že máme před sebou jména 36 písařů Matoušových děl. Folia středověkých rukopisů byla často zaplňována jednotlivými texty postupně v průběhu let, během nichž se mohli střídát jednotliví písaři i majitelé kodexů, popřípadě rukopis nezhřídka vznikl svázáním jednotlivých složek, jež mohly být opět sepsány různými písaři a užívány po léta samostatně, bez vevázání do pevných desek. Není tedy možné spojovat např. na jednom místě určitého rukopisu se vyskytující jméno písaře automaticky s celým kodexem, aniž by byla provedena komplexní kodikologická analýza. Je ovšem zapotřebí konstatovat, že zejména vzhledem k velikosti zde probíraného rukopisného celku, nebylo časově prozatím možné takovou analýzu jednotlivých kodexů provést, třebaže právě v problematice písařů a majitelů těchto rukopisů by mohla mnohé osvětlit a zpřesnit.

Dovolím si uvést jeden příklad. V rukopise NK III G 19, jenž na prvních 37 foliích obsahuje opisy Matoušova *Dialogu* a dvou synodních kázání (viz **podkapitola 4.3.1**), je písař jedenkrát zmíněn v kolofónu na f. 205v: „... per manus Bohuncii de Usk Sazemy anno domini M^o trecentesimo octuagesimo nono“ Opis díla sv. Bonaventury začínající na f. 177v, jehož součástí je tento kolofón, dělí od Matoušových děl dalších 140 folií. Ze zběžného paleografického zhodnocení rukopisu se však zdá, že všechny texty obsažené v tomto rukopise byly napsány rukou jednoho písaře, Bohunka ze Sezimova Ústí, jenž nám o sobě zanechal zprávu na konci rukopisu v podobě výše citovaného kolofónu (rukopis obsahuje 209 folií). Toto zjištění ovšem raději ponechávám v hypotetické rovině a na následujících řádcích se soustředím na osoby, jež lze jako písaře děl našeho autora identifikovat spolehlivěji.

Z celkových 120 opisů Matoušových děl nacházejících se v českých rukopisných fondech, je jen sedm exemplářů zakončeno kolofónem obsahujícím též jméno písaře daného textu. U třech z těchto opisů však písař uvedl pouze své křestní jméno a možnosti našeho dalšího poznání jsou tedy zásadně omezeny. Tak je tomu např. v rukopise KNM XIII E 9, kde v kolofónu na f. 118r zakončujícím text Matoušových svátečních kázání (inc. *Humanus defectus*) můžeme mj. číst: „Iste liber est finitus ... sub anno domini M CCCC quinto per manus Blasconis.“ Kázání tedy roku 1400 opsál jakýsi Blažek, ovšem všechno ostatní, např.

odkud pocházel, jaké místo zastával v církevní hierarchii, měl-li kněžské svěcení, atd., ponechal naší fantazii.¹⁷⁶

Další kolofón má již vypovídající hodnotu o poznání větší. Rukopis NK X A 16 obsahuje na ff. 84va-98rb opis *Confessionale*, jenž je zakončen těmito slovy: „...sub anno domini M CCCC per manus fratris Thome monasterii Syloensis.“ Z tohoto zápisu vyplývá, že opis Matoušova zpovědního traktátu zhotovil v roce 1400 mnich Tomáš, člen premonstrátského kláštera v Želivě.¹⁷⁷ Tento kolofón tedy jednoznačně dokládá pozoruhodný fakt, že relativně záhy po jejich vzniku dochází k šíření děl krakovského rodáka i v klášterním prostředí českých zemí (viz následující **kapitola 4.6**).

Ve zbývajících třech případech se nejedná pouze o osoby, jež daný text opsaly, nýbrž i o majitele rukopisů, v nichž se opis Matoušova díla nachází. Majitelé rukopisů obsahujících texty našeho autora jsou sice předmětem výkladu v následující kapitole, zdá se mi nicméně obsahově konzistentní pojednat o těchto třech exemplářích ještě na tomto místě a problematiku písařů tak na následujících řádcích propojit s problematikou majitelů daných kodexů.

V rukopise KOK 340, jenž pochází z druhé poloviny 15. století,¹⁷⁸ tedy na f. 193r můžeme číst: „Sabbato post Remigii Pragensi in castro. De pura consciencia tractatus sancti doctoris Thome Aquiniensis per Benedictum praeposito // Lithomericensi feliciter finitus.“ Matoušovo *Confessionale* si zde z některého pražského exempláře zapsal litoměřický a olomoucký probošt Benedikt z Valdštejna.¹⁷⁹ O Benediktově vlastnictví celého kodexu jednak hovoří skutečnost, že se v rukopise nacházejí další čtyři kolofóny s jeho jménem a především je zde na ff. 201r-203r zaznamenána Benediktova promoční řeč pronesená na půdě Boloňské univerzity pravděpodobně roku 1461.

Opis Matoušova *Dialogu* na ff. 100r-111r v rukopise NK 1 F 18 zakončují tato slova: „... finitum per me Crucem de Telcz in castro Pragensi in die quattuor coronatorum anno M^o CCCC^o LXIII°“ V tomto případě máme tedy opět co do činění s Oldřichem Křížem z Telče (viz **kapitoly 4.4 a 4.6.1**). Oldřichovo nepochybné vlastnictví celého rukopisu dokládá jím

¹⁷⁶ Další dva takové kolofóny najdeme v rukopise MZK, f. 89v (opis *Dialogu*): „Finitus est liber iste per me Johannem ...“ a KPK O 31, f. 175r (opis *Passio ex Revelationibus Birgittae*): „Scripta per me Johannem...“

¹⁷⁷ Bylo by zajímavé pokusit se zjistit, zda tento mnich Tomáš po sobě nezanechal stopu i v jiných rukopisech, což ostatně platí pro většinu osob zmíněných v této kapitole. Tímto způsobem by se tak mohlo dále dílčím způsobem prohloubit poznání o recepci Matoušových děl v českém prostředí.

¹⁷⁸ J. BISTRICKÝ – M. BOHÁČEK – F. ČÁDA, *Seznam rukopisů Metropolitní kapituly v Olomouci*, str. 132.

¹⁷⁹ K jeho osobě naposledy Antonín ROUBIC, *Benedikt z Valdštejna, olomoucký probošt a biskup v Pomořanech: Benedictus episcopus Caunicensis in Marchia*, in: *Vlastivědný věstník moravský* 44, Brno 1992, str. 45-57. Viz též následující kapitola.

psaná poznámka na předním přidešti: „In hoc opusculo isti continentur tractatus per me Crucem de Telcz in seculo collecti.“

Třetí exemplář je velmi specifický a ilustrativní zároveň, co se pozdně středověkých kodexů týče. Rukopis KPK D V obsahuje v kolofónu Matoušova *Confessionale* na f. 282r tento písařský záznam: „... finitus in vigilia nativitatis gloriose virginis Marie per Christoforum Muetner, famulum honorabilis domini Raczkonis, archidiaconi litomericensis in ecclesia Pragensi. Et hoc anno domini 1429 hora vesperarum.“ *Confessionale* tedy do tohoto kodexu zanesl Kryštof Mütner, služebník litoměřického arcijáhna Racka z Bírkova.¹⁸⁰ V dalších dvou kolofónech téhož rukopisu je však jako písař uveden samotný arcijáhen Racek,¹⁸¹ z čehož lze vyvodit tvrzení, že ve výše citovaném kolofónu máme dosvědčeného jak písaře Matoušova zpovědního traktátu, tak i majitele rukopisu, na jehož přání byl tento text do kodexu vepsán.

Racek z Bírkova s největší pravděpodobností opsál ještě jedno dílo krakovského rodáka. Litoměřického arcijáhna totiž můžeme najít také v rukopise JVK 1 Bi 12, v kolofónu na f. 85vb: „Explicit quadragesimale per manus Raczkonis.“ Na ff. 87ra-230vb zde následuje Matoušův sváteční cyklus (inc. *Hic dicit Haymo*), o němž se katalogizátor kodexu Bohumil Ryba domnívá, že je psán touž rukou jako sbírka postních kázání, jež je zakončená citovaným kolofónem, tedy Rackem z Bírkova.¹⁸² Tento poslední příklad tak stejně jako první v této kapitole demonstruje možnosti dalšího bádání v dílčí otázce identity písařů děl Matouše z Krakova v českém prostředí.

Vyvozovat na tomto místě závěry ze skoupých svědectví, jež nám po sobě zanechalo několik výše zmíněných písařů, se mi zdá být předčasné. Vzhledem k přímé návaznosti na problematiku vlastnictví jednotlivých rukopisů budou shrnující poznatky o písařích uvedeny společně s těmi, jež se týkají majitelů daných kodexů v následující kapitole.

¹⁸⁰ K Rackově osobě se mi podařilo najít pouze: Tomáš GAUDEK, *Misál Racka z Bírkova. Provenience rukopisu ÖNB cod. 1850*, in: *Umění* 60, 2012, str. 230-243. Viz též následující kapitola.

¹⁸¹ Na f. 186v: „...Scriptoris nomen lector si gliscis habere Ra tibi sit primum, cz secundum, ka ymum.“ a na f. 306r: „...anno domini 1432 in octava beatorum Petri et Pauli apostolorum per me Raczkonem manu propria scriptum.“

¹⁸² B. RYBA, *Rukopisy biskupské knihovny*, str. 21.

4.6 Majitelé rukopisů

Je třeba mít na paměti, že naše znalosti jsou v otázce vlastnictví středověkých kodexů nejednou velmi útržkovité. I v případě, kdy je v konkrétním rukopise zaznamenán údaj o jeho majiteli, se často jedná pouze o určitý výsek z historie daného kodexu, jak nám tuto skutečnost v rukopisech dosvědčují vyškrabaná, či přeškrtnaná místa, na nichž byla jména vlastníků kdysi zapsána. Navzdory této fragmentárnosti nám přesto takové údaje mohou alespoň částečně vyjevit, kdo byli čtenáři Matoušových textů. Jinou možností, jak prohloubit naše znalosti týkající se recepce děl krakovského rodáka v českém prostředí, je pokusit se na základě analýzy obsahu daného rukopisu specifikovat kontext, např. náboženský, v němž k této recepci docházelo a dát tak hypotetickému majiteli kodexu přinejmenším určitější obrysy. Oba zmíněné přístupy budou tedy v této kapitole aplikovány.

V mnou evidovaném souboru rukopisů obsahujících díla Matouše z Krakova je uveden majitel daného kodexu ve 24 případech, přičemž u několika vlastnických záznamů je uvedeno majitelů rukopisu více. Rovná polovina z těchto kodexů byla majetkem českých a moravských klášterů, jmen individuálních vlastníků se zde pak nachází celkem 16.

Uvedu nejprve pro příklad několik jmen oněch individuálních vlastníků. Jediným doloženým majitelem tří rukopisů s Matoušovými díly byl Johannes de Cubito, tedy Jan z Lokte.¹⁸³ U tohoto jména se ovšem nabízí identifikace s humanistickým učením a tiskařem působícím na přelomu 15. a 16. století na univerzitě v Lipsku, jehož v pramenech nalezneme pod jménem Johannes Honorius de Cubito.¹⁸⁴ Zdali jde skutečně o jednu a tutéž osobu je však nejisté a bylo by zapotřebí podrobit tuto hypotézu dalšímu výzkumu.¹⁸⁵ Z hlediska obsahu těchto tří rukopisů stojí za zmínku, že rukopis KPK O 32, jako vůbec jediný z mnou sestaveného souboru, obsahuje čtyři opisy Matoušových děl a onen Johannes de Cubito tak vlastnil celkem šest opisů děl krakovského rodáka.¹⁸⁶

U několika vlastnických poznámek je možné, oproti výše uvedenému příkladu, identifikovat majitele s větší jistotou. V rukopise VKO M II 139 můžeme na foliu 10r číst tato

¹⁸³ Jsou to rukopisy KPK O 32, O 42 a E 48.

¹⁸⁴ Franz Josef WORSTBROCK (ed.), *Deutscher Humanismus 1480-1520: Verfasserlexikon I*, Berlin 2008, str. 1137-1143. Rkp. KPK O 32 a O 42 jsou jejich katalogizátory datovány k první polovině 15. století, rkp. E 48 dokonce ke konci 14. století. To však nemusí znamenat, že by se o století později nemohly dostat do držení zmíněného Johanna Honoria. ¹⁸⁴ Viz A. PATERA - A. PODLAHA, *Soupis rukopisů I*, str. 487, *II*, str. 497, 510.

¹⁸⁵ V této otázce by mohl především napovědět vlastnický záznam, jenž je k nalezení na předním přidešti rkp. KPK O 32: „Liber magistri Johannis de Cubito datus eidem a domino Wenczeslao Haydiss de Telcz plebano et canonico in ecclesia Pragensi.“ Mé snahy blíže identifikovat zde uvedeného Václava Hajdiše z Telče však byly bohužel neúspěšné.

¹⁸⁶ Jsou to *Dialogus*, *Rationale operum divinorum*, brigitská propozice, *Oratio ad compatiendum miseriae sanctae matris ecclesiae* (KPK O 32), *Confessionale* (KPK O 42) a *Expositio passionis* (KPK E 48).

slova: „Istum librum legavit M. Zanderus, canonicus Olomucensis, et dedit domui Vallis Iosaphat ordinis Carthusiensium prope Olomucz in Dolan tempore domini Stephani prioris anno Domini 1399.“ Tento kodex, jehož součástí je na ff. 34v-41r Matoušův *Dialogus*, byl tedy ve vlastnictví biskupského oficiála Sander z Rambova, příslušníka skupiny vzdělců a literátů soustředěných okolo olomouckého biskupa Jana ze Středy.¹⁸⁷ Sander jej roku 1399 daroval kartuziánskému klášteru v Dolanech u Olomouce, díky čemuž tak dnes známe hned dva jeho někdejší majitele.

Podobný vlastnický záznam se nachází na předním přidešti rukopisu KPK E 65 obsahujícím Matoušova sváteční kázání (inc. *Humanus defectus*): „Istum librum donavit pro ecclesia Pragensi venerabilis vir dominus Johanko de Duba, decanus ipsius ecclesie prefate pragensi.“ V majiteli tohoto rukopisu poznáváme administrátora pražské arcidiecéze z let 1421-42 a kapitulního děkana Johánka z Dubé,¹⁸⁸ který rukopis daroval pražské metropolitní kapitule.

Rukopis NK X C 25 obsahující opis Matoušova traktátu *De squaloribus Romanae curiae* patřil v době svého vzniku, tedy v první polovině 15. století, do knihovny mistra Šimona z Rokycan,¹⁸⁹ jehož vlastnický záznam se nachází na předním přidešti tohoto kodexu: „M. Simonis de Rokyczana collegiati K.“

V jednom případě identifikujeme na základě vlastnického záznamu majitele velmi známého. Na f. 1v rukopisu KPK O 31, jehož obsahem je mj. Matoušův výbor z revelací sv. Brigity Švédské a drobný traktát *De ieiunio Christi*, se totiž nachází monogram Hilaria Litoměřického, správce horní konzistoře a předního mluvčího katolíků v Čechách druhé poloviny 15. století.¹⁹⁰

Další jména majitelů uvedená v rukopisech s Matoušovými díly však vyžadují podrobné pátrání v pramenech i odborné literatuře, a to bohužel často s nejistým

¹⁸⁷ Zmínky o Sanderovi z Rambova lze najít ve vícero odborných pracích, např. Miroslav BOHÁČEK, *Literatura středověkých právních škol v rukopisech kapitulní knihovny olomoucké*, Praha 1960, str. 26, 72.

¹⁸⁸ K Johánkovi viz např. Zdeňka HLEDÍKOVÁ, *Úřad generálních vikářů pražského arcibiskupství v době předhusitské*, Praha 1971, str. 135; Josef TRÍŠKA, *Životopisný slovník předhusitské pražské univerzity*, Praha 1981, str. 236.

¹⁸⁹ Šimon umírá roku 1421. K jeho osobě viz J. TRÍŠKA, *Životopisný slovník*, str. 485; k Šimonově knihovně viz Milada SVOBODOVÁ, *Dochované kodexy z knihovny M. Šimona z Rokycan*, in: K výzkumu zámeckých, měšťanských a církevních knihoven. Čtenář a jeho knihovna. = Pour une étude des bibliothèques aristocratiques, bourgeoises et conventuelles, České Budějovice 2003, s. 13-30.

¹⁹⁰ K jeho osobě viz např. Jaroslav KADLEC, *Hilarius Litoměřický v čele duchovenstva podjednou*, in: In memoriam Josefa Macka (1922-1991), Praha 1996, str. 187-196; Petr HLAVÁČEK a kol., *Kacířská univerzita: osobnosti pražské utrakvistické univerzity 1417-1622*, Praha 2013, str. 57-61.

výsledkem.¹⁹¹ Na tomto místě pak nezbyvá než konstatovat, že i tento nadmíru zajímavý úkol představuje výzvu pro budoucí bádání. Jak bylo ovšem uvedeno v této i předcházející kapitole, možností jak určit majitele daného rukopisu je více. K nim bude přihlédnuto v následující podkapitole, stejně jako k výše zmíněným klášterním vlastníkům rukopisů s opisy děl krakovského rodáka.

4.6.1 Katolíci vs. utrakvisté

Vzhledem k výjimečné náboženské situaci v českých zemích 15. století představuje hledání odpovědi na otázku, zda se díla Matouše z Krakova šířila více mezi utrakvisty, nebo katolíky, snad nejzajímavější aspekt recepce jeho děl v českém prostředí. I toto zdánlivě jednoznačné členění je však potřeba poněkud problematizovat. Nebylo totiž nikterak neobvyklé, že lidé v zemi, kde se *de facto* a následně i *de iure* uplatnilo dvojvěří, během svého života konvertovali a v určitých životních etapách by je tak bylo možné označit jak za utrakvisty, tak i katolíky.¹⁹² Jako názorný příklad nám v tomto ohledu může posloužit výše uvedený Hilarius Litoměřický, jenž svou kariéru začínal jako žák Jana Rokycany a ukončil ji jako přední exponent katolické strany.

V případě, že majitele rukopisu nemůžeme blíže identifikovat, či jeho jméno neznáme vůbec, je toto členění ještě o něco ošidnější. Skutečnost, že se v daném kodexu nalézají z pohledu katolické strany spisy kacířských autorů, ještě totiž automaticky neznamená, že se s takovými díly a v nich obsaženými myšlenkami majitel daného rukopisu ztotožňoval a je tak možné ho bezpečně zařadit do utrakvistického tábora. I z tohoto hlediska lze najít v mnou evidovaném souboru rukopisů názorné příklady.

¹⁹¹ Jde o tyto rukopisy s jejich vlastníky: NK I B 24: 132r „Explicit pustilla de sanctis bona et utilis cuilibet Wenceslai de Bozkowicz Lebeda alleluia.“ (kolofón Matoušova svátečního cyklu s inc. *Humanus defectus*); KPK E 26: přední přideščí „Iste est liber Wenceslai...de Boleslawya Juveny...“; NK I B 17: 276vb „Liber monasterii domus sancti Egidii canonicorum regularium in Witignaw alias in Trzebon donatus per dom. Nicolaum dictum Sellar“; KPK O 23: 1r „Liber M. Procopii.“ – k němu viz následující kapitola 2.6; VKO M III 32: 1r „Hunc librum dedit dominus Stephanus Olomucensis ecclesie vicarius post mortem suam fratribus domus Vallis Iosaphat ordinis Carthusiensium prope Olomucz in Dolan“; NK V F 10: před. předsádka „Sub anno domini 1405 venerabilem amicorum principem Valentinus de Nymburga servitoribus in Christo do“; KNM XV C 6: 218v „Iste liber d. Nicolai de Stichowicz, quondam predicatoris domini Stoboris.“; VB 16: 17r „Expliciunt statuta provincialia honorabilis domini Chwalonis plebanide Wozycz.“ – Žádného vožického faráře Chvala jsem v *Libri confirmationum* nenašel; KNM XII D 10: 67r „anno domini 1474 mortuus est dominus Petrus, capellanus beate Virginis in Crumlow in heremo, et sepultus in Frinburg, qui in vita donavit michi Johanni de Crumlow, decano Pragensi, hos quinque sexternos, ut orem deum pro illo. Tento poslední údaj se však týká pouze prvních 60 folií rukopisu, přičemž opis Matoušova *Dialogu* se nachází až na ff. 123r-131r.

¹⁹² Obecně k této české náboženské realitě viz Petr ČORNEJ - Milena BARTLOVÁ, *Velké dějiny země Koruny české VI.: 1437-1526*, str. 11-19.

Rukopis KPK O 23 totiž vedle opisu Matoušova *Dialogu* obsahuje hned pět traktátů a dvě synodní kázání, jejichž autorem je Jan Hus. Mohlo by se tedy zdát, že majitelem tohoto kodexu byl s největší pravděpodobností utrakvista. Na f. 1r však můžeme číst tuto vlastnickou poznámku: „Liber M. Procopii. Attende, quia in eo aliqua sunt scripta contra fidem catholicam.“ Tento záznam nás tedy nenechává na pochybách, že onen mistr Prokop¹⁹³ byl vyznání katolického a shledal za potřebné upozornit další případné čtenáře svého rukopisu na fakt, že některé v něm obsažené opisy odporují katolické víře.

Obecně řečeno si mohli např. katolíci utrakvistická díla opisovat z osobního zájmu za účelem lepší argumentace proti straně podobojí, či si mohl katolík daný rukopis s utrakvistickými díly zakoupit kvůli jinému obsahu daného kodexu a se zbývajícím problematickým obsahem se smířit, resp. ho ignorovat. Co se utrakvistů a proti nim zaměřených spisů týče, výše řečené platí přirozeně taktéž.

Přes uvedené výhrady stran řazení jednotlivých rukopisů do katolického nebo utrakvistického prostředí se o takové členění, alespoň u malé části kodexů pokusím. Nejsnáze zařaditelných do katolického prostředí se jeví být 12 rukopisů zmíněných v předchozí kapitole, jež obsahují vlastnické záznamy českých a moravských klášterů. Celkem pět z nich bylo vlastnictvím kartuziánského kláštera v Dolanech u Olomouce,¹⁹⁴ majitelem tří kodexů byla augustiniánská kanonie v Třeboni¹⁹⁵ a po dvou rukopisech měla augustiniánská kanonie v Borovanech¹⁹⁶ a kartouza v Králově Poli u Brna.¹⁹⁷

Tento soubor klášterních rukopisů lze s největší pravděpodobností doplnit ještě o další čtyři kodexy. Rukopis NK X A 16 obsahuje na f. 98rb kolofón, v němž je jako písař Matoušova *Confessionale* uveden premonstrátský mnich Tomáš (viz předcházející **kapitola**

¹⁹³ O kterého mistra Prokopa by se mohlo jednat, se mi bohužel zjistit nepodařilo. J. TRÍŠKA, *Životopisný slovník*, str. 470-471, eviduje 11 Prokopů. V souvislosti s dvěma nejznámějšími, tj. Prokopem z Plzně a Prokopem z Kladruhu, rukopis KPK O 23 zmiňován není.

¹⁹⁴ Konkrétně jde o tyto rukopisy: VKO M I 267, M I 323, M II 139, M II 246 a M III 32. Po vyplnění dolanské kartouzy husity roku 1425 byla klášterní komunita postupně během 30. a 40. let 15. století obnovena uvnitř olomouckých hradeb na lokalitě zvané Předhradí. Viz Dušan FOLTÝN a kol., *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*, Praha 2005, str. 274.

¹⁹⁵ Rkp. NK I B 17, XII A 23 a SAT A 5. Třeboňský klášter a s ním i jeho knihovna přečkaly husitské války na rozdíl od většiny augustiniánských konventů bez větší újmy. Viz Pavel VLČEK - Petr SOMMER - Dušan FOLTÝN, *Encyklopedie českých klášterů*, Praha 1997, str. 674.

¹⁹⁶ Rkp. NK I B 14 a I G 12. Borovanská kanonie vznikla jakožto probošství až roku 1455. Viz P. VLČEK - P. SOMMER - D. FOLTÝN, *Encyklopedie českých klášterů*, str. 181.

¹⁹⁷ Rkp. VKO M I 291 a NK XI C 7. Jak moc byla kartouza v Králově Poli poškozena za husitských válek, není dostatečně známo. Zato víme, že roku 1468 byla vyplněna vojskem Matyáše Korvína i tato pohroma však pro klášter neznamenal úplné přerušení jeho existence. Viz D. FOLTÝN a kol., *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*, str. 196.

4.5).¹⁹⁸ Podobným exemplářem je kodex NK X A 2, ve kterém je v rámci dvou kolofónů uveden jako písař bratr Jiří.¹⁹⁹ Je tak možné alespoň část těchto dvou rukopisů bezpečně s klášterním prostředím spojit. Další dva rukopisy, tj. VKO M I 248 a M I 297, pak byly dle jejich katalogizátorů majetkem olomoucké, resp. brněnské kartouzy.²⁰⁰ Český, či moravský klášter byl tedy vlastníkem rukopisu obsahujícího nejméně jedno dílo Matouše z Krakova celkem v 16 případech.

Do katolického prostředí můžeme dále s jistotou zařadit některé z majitelů rukopisů, o nichž již byla řeč v této a předcházející kapitole, tj. Benedikta z Valdštejna, Oldřicha Kříže z Telče, Racka z Bírkova, Hilaria Litoměřického a mistra Prokopa. V případě olomouckého a litoměřického probošta Benedikta z Valdštejna,²⁰¹ stejně jako u Oldřicha Kříže z Telče,²⁰² máme jejich přináležitost ke katolické straně doloženou více než dostatečně. Domnívám se, že Hilarius Litoměřický, navzdory našemu povědomí o jeho konverzi, náleží mnohem spíše již jen z povahy svého díla taktéž do prostředí katolického. O výhradách mistra Prokopa k části obsahu jeho rukopisu KPK O 23 již byla v této kapitole také řeč.

V případě litoměřického arcijáhna Racka z Bírkova si můžeme ohledně jeho konfesijního zařazení pomoci kolofónem nacházejícím se na f. 186v v Rackově rukopise KPK D V, v němž nám o sobě podává tyto informace: „Scriptoris nomen lector si gliscis habere Ra tibi sit primum, cz secundum, ka ymum. Scriptumque manu propria anno domini 1433 tempore exilii propter fidem et ecclesie sancte romane obedienciam pro tunc Misne in castro moram trahendo in domo venerabilis viri Mgri Johannis Czach doctoris sacre theologie...“ Část rukopisu tedy Racek z Bírkova opsál roku 1433, když pobýval v míšeňském exilu u doktora teologie Johanna Czacha,²⁰³ v němž se ocitl, jak píše, kvůli své víře a příslušnosti ke svatě římské církvi.

¹⁹⁸ Želivský klášter byl husity vypálen hned dvakrát, v letech 1420 a 1424, přičemž částečně obnoven byl během 60. let 15. století. Viz P. VLČEK – P. SOMMER - D. FOLTÝN, *Encyklopedie českých klášterů*, str. 706-707. Rukopis X A 16 pocházející z konce 14., či začátku 15. století, případně jen jeho část, tak byl ve vlastnictví tohoto kláštera pouze jen prvních několik let.

¹⁹⁹ 69r „per fratrem Georgium dictum ...ffler“, 105r „per manus fratris Georgii...“ – Přídomek je bohužel v obou případech vymazán.

²⁰⁰ Viz M. BOHÁČEK a kol., *Beschreibung*, str. 147, 228. V případě rkp. M I 248 tak soudí na základě vazby kodexu, u rkp. M I 297 odkazují v otázce vlastnictví brněnskými kartuziány na další odbornou literaturu.

²⁰¹ A. ROUBIC, *Benedikt z Valdštejna*, str. 45-57.

²⁰² J. KADLEC, *Oldřich kříž z Telče*, str. 91-102, 234-238. Oldřich vstoupil roku 1478 do augustiniánského kláštera v Třeboni, jemuž věnoval i všech svých třicet rukopisů, a bylo by tak možné zařadit jeho dva kodexy s Matoušovými díly, tj. NK I F 18 a SAT A 6, i do prostředí klášterního.

²⁰³ Johannes Czach byl pražský univerzitán, jenž se po vydání Dekretu kutnohorského odebral na nově vznikající univerzitu v Lipsku, kde byl roku 1415 zvolen rektorem. Viz J. TRÍŠKA, *Životopisný slovník*, str. 233; Andreas RÜTHER, *Böhmische Altgläubige nach der Flucht vor der Hussiten in ihrer Umwelt: Schlesien, die Lausitzen und Mähren*, in: Joachim BAHLCKE - Rainer BENDEL (ed.), *Migration und kirchliche Praxis: das religiöse*

Rukopisy s díly krakovského rodáka, jež lze zařadit do katolického prostředí, můžeme ještě rozšířit o několik dalších exemplářů. Avšak pouze u rukopisu KNM X D 5, jenž obsahuje opis *Confessionale*, tak můžeme učinit s naprostou jistotou, Tento kodex byl totiž součástí knihovny katolíka, humanisty a kancléře rožmberského rodu Václava z Rovného.²⁰⁴

U rukopisu KPK I 36 nám v otázce jeho zařazení do katolického prostředí opět může pomoci zmínka o exilovém pobytu jeho majitele nacházející se v kolofónu na f. 89r: „Anno Domini Millesimo quadringentesimo vicesimo tercio feria secunda in vigilia sancti Viti martiris et patroni Boemie per manus Leonardi de Usk. Pane Jene negmey za porok z mala, potom wyecze. Scriptum in exilio tunc temporis Zittauie degente.“ Část rukopisu byla tedy roku 1423 napsána Leonardem z Ústí pobývajícím v žitavském exilu. Problematický je ovšem fakt, že neúplný opis Matoušova *Confessionale* se nachází až na samotném konci tohoto kodexu na ff. 237r-244v a Leonardovo jméno tak nelze automaticky spojit s celým rukopisem, tj. i s opisem díla krakovského rodáka. Pro jednoznačné zařazení rukopisu by tedy bylo zapotřebí provést důkladnou kodikologickou analýzu.

Podobně nejistým, avšak velmi zajímavým příkladem je rukopis KNM XIV D 6, který na f. 174v obsahuje tento kolofón: „...per manus Nycolai plebani in Ratayg sub anno domini 1417 sabbato ante dominicam esto michi et quando vigeat maxima persecucio in clero in Bohemia per dominum Cenkonem, dictum Weselsky, comisarium bonorum domini de Rosis et suos apostolos vyklefistas et aucas vel hausatas“ Mikuláš, farář v Ratajích,²⁰⁵ zde v době těsně před vypuknutím husitské revoluce běduje nad církevní situací v Čechách, zaviněnou v jeho očích správcem rožmberských statků Čěnkem z Vartemberka a „viklefskými apoštoly“, tj. stoupenci učení Jana Viklefa. Háček však opět tkví v tom, že tento kolofón nezakončuje Matoušův zpovědní cyklus (inc. *Humanus defectus*), jenž se v tomto kodexu nachází na ff. 1ra-93va a 180r-253r.²⁰⁶

V případě zařazení rukopisů do katolického prostředí na základě jejich obsahu se mi v souboru kodexů obsahujících díla krakovského rodáka nepodařilo nalézt dostatečně průkazný exemplář. Spíše jen pro příklad tedy uvedu jeden rukopis, jenž se takovému zařazení nejvíce blíží. V rukopise NK Osek 2 obsahujícím opis Matoušova traktátu *De squaloribus Romanae curiae* se totiž nachází na ff. 25r-82v proslulý traktát dolanského

Leben frühneuzeitlicher Glaubensflüchtlinge in alltagsgeschichtlicher Perspektive. Kolín nad Rýnem 2008, str. 12.

²⁰⁴ K jeho osobě viz Antonín TRUHLÁŘ a kol., *Rukověť humanistického básnictví IV*, Praha 1973, s. 372-373; k Václavově knihovně viz Josef HEJNIC - Jitka ŠIMÁKOVÁ, *Ke knihovně Václava z Rovného*, in: Strahovská knihovna: Sborník Památníku národního písemnictví, Praha 1968, s. 129-144.

²⁰⁵ Mikuláš obdržel pozici ratajského faráře 20. června 1415. Viz *Libri – confirmationum VII*, str. 162.

²⁰⁶ Text kázání krakovského rodáka je v tomto kodexu opsán dvakrát.

převora Štěpána *Medulla tritici*, který byl namířen proti českým stoupencům učení Jana Viklefa. Pro zařazení tohoto kodexu do katolického prostředí by mohly svědčit dvě skutečnosti. Jednak rozsah zmíněného traktátu zabírajícího téměř 50 ff. a zejména fakt, že se patrně jedná o velmi raný opis tohoto díla.²⁰⁷ Avšak ani to zcela nevylučuje možnost, že by byl tento kodex vlastněn utrakvistou.

Rukopisů zařaditelných do prostředí utrakvistického připadá v úvahu podstatně méně. Především ani jeden z kodexů obsahujících díla krakovského rodáka nelze s jistotou označit za majetek některého nám jménem známého utrakvisty. Pouze u pěti rukopisů dává nápadná koncentrace děl utrakvistických autorů tušit, že jejich majitel patrně stál na straně podobojí. Tak je tomu v případě rukopisu NK V G 15, který obsahuje Matoušův *Dialogus*. Přibližně polovinu jeho obsahu zabírají díla Jana Husa, Jana Rokycany, Petra Payna, Petra z Mladoňovic a Jakoubka ze Stříbra. Mimo ně se zde na ff. 38r-40v též nachází známý list Poggia Braccioliniho o upálení Jeronýma Pražského a na ff. 116r-125v výtahy z evangelií, církevních otců a kanonického práva sesbírané za účelem argumentace ve prospěch přijímání podobojí. I vzhledem k malému rozsahu rukopisu (171 ff.) se tak lze domnívat, že vlastníkem tohoto kodexu byl s největší pravděpodobností utrakvista. V dalších dvou rukopisech je situace z hlediska obsahu velmi podobná.²⁰⁸

Obzvláště zajímavý je obsah rukopisu MZK Mk 69. Zde totiž Matoušovu *Dialogu* bezprostředně na ff. 115r-138r předchází dopis Vojtěcha Raňkova z Ježova faráři Martinovi podporující časté přijímání a výtah z *Regulae veteris et novi testamenti* Matěje z Janova věnovaný též problematice častého přijímání. Tématu eucharistie je pak zasvěcen i traktát Jana z Rokycany, jenž se nachází na prvních 35 foliích tohoto kodexu.

Zcela výjimečný je rukopis KNM IV H 30 a to hned ze dvou zásadních důvodů. Jednak je v něm obsažen jediný známý český překlad Matoušova *Dialogu*, přičemž je třeba podotknout, že vznik rukopisu je kladen již do druhého desetiletí 15. století. Druhým pozoruhodným faktem je, že zbytek obsahu rukopisu je tvořen česky psanými díly Jana Husa. V tomto i předešlém případě se tak jedná o naprosto ojedinělé příklady recepce Matoušova *Dialogu* v českém prostředí.

²⁰⁷ Totéž platí pro Matoušův traktát, viz kapitola 4.3. Vznik rukopisu NK Osek 2 je totiž katalogizátory kladen do konce 14. a začátku 15. století. Viz B. WOHLMANN, *Verzeichniss der Handschriften*, str. 119. Tatáž datace je na Manuscriptoriu.

²⁰⁸ Jedná se jednak o rkp. NK XIII F 21, jenž obsahuje mj. několik traktátů a kázání Jana Husa, dále drobné texty od Stanislava ze Znojma a Johna Oldcastlea z Cobhamu a především *Pastorale* Jana Viklefa, které je zde uvedeno slovy „*Pastorale doctoris evangelici*“; jednak o rkp. KPK N 7, jenž obsahuje devět kázání Husových, dále kázání Jakoubka ze Stříbra, Petra ze Stupna, Štěpána z Kolína a především *Tabulae Christi et antichristi* spojované jednoznačně se stranou podobojí.

Z problematiky vlastnictví rukopisů s Matoušovými díly, nahlížené perspektivou náboženského rozdělení českých zemí v 15. století, vyplývá několik zajímavých skutečností. Zatímco 22 rukopisů je možné bezpečně lokalizovat do katolického prostředí, pro prostředí utrakvistické se takových rukopisů jednoznačně nabízí jen 5. Jestliže bychom vzali do úvahy další 3 rukopisy, u nichž lze výskyt Matoušových děl mezi českými katolíky rovněž předpokládat, bude výsledný poměr přesně 5:1 ve prospěch katolické strany. Jak si takový poměr, z perspektivy utrakvistů spíše nepoměr, vysvětlit? Jako odpověď se přirozeně nabízí fakt, že díla krakovského rodáka došla podstatně většího ohlasu u katolické části české inteligence, což by mohlo poměrně zásadním způsobem upřesnit pozici a vliv děl Matouše z Krakova v českém prostředí 15. století. V této otázce však prozatím nelze překročit rovinu hypotézy, kterou je potřeba dalším výzkumem potvrdit, či vyvrátit. Je tomu tak z několika důvodů.

Předně tyto rukopisy, které jsem z konfesijního hlediska zařadil na tu, či onu stranu, představují pouze určitou část z mnou evidovaného souboru kodexů, konkrétně jde o 30 ze 106 rukopisů. Zbývajících 76 kodexů tak v tomto ohledu zůstává neidentifikovaných a my nemůžeme vědět, zdali v případě této části souboru nebyl výše uvedený poměr katolických a utrakvistických majitelů přesně opačný. Obecně stran tohoto dělení, zejména na základě obsahu daného rukopisu, lze poznamenat, že středověká realita byla často velmi barevná a různorodá. Vedle již výše zmíněných konverzí to může dosvědčovat též obsah mnoha středověkých kodexů, jež jsou nejednou s ohledem na jejich jasné zařazení v podstatě neuchopitelné z důvodu značného rozpětí jejich obsahu, ať už z hlediska žánrů, či autorů.

Na okraj se zde dá uvést též jiný příklad velmi omezených možností analýzy rukopisného obsahu, jenž je však v našem případě zároveň příkladem specifické a zajímavé recepce děl krakovského rodáka v českém prostředí. U 15 rukopisů s Matoušovými díly totiž obsahu zcela dominují ve středověku nejpoblábnější a pro tuto éru tedy nejtypičtější autoři, jako byli Augustin, Řehoř Veliký, Bernard z Clairvaux, či Tomáš Akvinský.²⁰⁹ V těchto případech se tak nedá na základě obsahu daných rukopisů říci o jejich majitelích v podstatě nic konkrétního, na druhou stranu však svědčí takový obsahový kontext o popularitě Matoušových děl, jíž se těšily v českém prostředí.

²⁰⁹ Jedná se o rkp. NK I B 35, III G 19, IV B 1, VIII F 13, X B 24, X C 25, XIII G 7, XIV D 6; KPK A 79 6, C 61, D 13, D 64, E 48; VKO M I 291, M II 246

4.7 Shrnutí analýzy

Na závěr této analýzy uvedu několik nejdůležitějších zjištění. V českých zemích na konci 14. a v průběhu 15. století nalezla zdaleka největší odezvu ze spisů Matouše z Krakova dvě díla, tj. *Dialogus rationis et conscientiae* a *Confessionale*. Z kázání překvapivě nejrozšířenějším textem nebylo některé synodní kázání krakovského rodáka, nýbrž jeho sbírka svátečních kázání začínající incipitem *Humanus defectus*. Literaturou velmi často reflektovaný traktát *De squaloribus Romanae curiae* je pak v českých rukopisných fondech zastoupen pouze třemi opisy.

Z hlediska kontinuity opisování si největší oblibu udržoval *Dialogus* a s jistým odstupem též *Confessionale*. Oproti tomu, v případě Matoušových kázání, a to zejména těch synodních, došlo během 1. poloviny 15. století téměř k úplnému přervání této kontinuity. Na základě toho je možné se domnívat, že po odeznění první, v zásadě bezprostřední odezvy na Matoušovu kazatelskou činnost se jako dlouhodobější kazatelské textové vzory uplatňují díla jiných autorů. Kázání, jejichž autorem je krakovský rodák, lze v tomto ohledu tak považovat za poměrně neúspěšná, což však ne zcela platí pro výše zmíněnou sbírku svátečních kázání. Dlouhodobý zájem o Matoušův *Dialogus* by pak mohl být mj. vysvětlen i v českém prostředí 15. století neutuchajícím zájmem o eucharistickou tematiku.

V otázce evidence Matoušova autorství se výrazně od zbývajících děl opisovaných v českých zemích odlišuje *Confessionale*. Časté připisování tohoto díla jednomu z nejvíce ctěných učenců středověku, Tomáši Akvinskému, bezesporu přispělo k hojnému šíření tohoto díla v českém prostředí.

Z perspektivy obsahového kontextu dochování daných děl a jejich zařazení do jednoho ze dvou konfesijních prostředí českých zemí 15. století může působit překvapivě několik skutečností. V první řadě je to úplná absence doložitelných konkrétních vlastníků z řad utrakvistů oproti 22 v případě katolické strany. I fakt, že 13 opisů děl krakovského rodáka lze s velkou pravděpodobností spojit s klášterním prostředím, pozoruhodným a možná i nečekaným způsobem upřesňuje recepci Matoušových děl v českých zemích. Jednoznačné zařazení pouze pěti opisů do utrakvistického prostředí pak o něco konkrétnějším způsobem nastoluje otázku vlivu Matouše z Krakova na tu část českého reformního hnutí, jež nakonec zcela vykročila mimo rámec katolické církve, jejímž čelným hodnostářem se naopak krakovský rodák ke konci života stal.

5 Závěr

V předkládané práci jsem se snažil dostat několika úkolům. Nejprve shrnout nejdůležitější aspekty pražského působení Matouše z Krakova a v souvislosti s tím poukázat na některé neopodstatněné soudy starší literatury stran tohoto působení. Zároveň ze souhrnu vyplývá, že je zapotřebí pokračovat v dalším výzkumu věnovaném osobnosti Matouše z Krakova, aby bylo možné jej přesněji zasadit do českého kontextu 14. a 15. století.

Dílčím příspěvkem do této problematiky je druhá část této práce, kde jsem zanalyzoval rukopisný celek čítající 106 kodexů, jež se nacházejí v českých rukopisných fondech a obsahující celkem 120 opisů Matoušových děl. Dospěl jsem tak ke konkrétnější podobě recepce děl krakovského rodáka v českém prostředí, z hlediska času či náboženského kontextu, v němž byla díla Matouše z Krakova opisována a vlastněna.

Již jen z množství těchto opisů a nedostatečného zpracování českých rukopisných fondů však vyplývá, že v tomto ohledu nelze v žádném případě považovat tento výzkum za ukončený. Mým cílem pak v tomto ohledu především bylo, položit předkládanou práci jistý základ pro budoucí bádání.

6 Seznam použité literatury

BEIFUSS, Helmut. *Matthäus von Krakau: ein Vorreformer und die deutschsprachigen Bearbeitungen seines Eucharistietraktates: Edition und geistesgeschichtliche Einordnung*. Hamburg: Verlag Dr. Kovač, 2012. 657 s. ISBN 978-3-8300-6633-0.

BOBKOVÁ, Lenka - Milena BARTLOVÁ. *Velké dějiny zemí Koruny české. Sv. IV.b, 1310-1402*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2003. 581 s. ISBN 80-7185-264-3.

BOHÁČEK, Miroslav. *Literatura středověkých právních škol v rukopisech kapitulní knihovny olomoucké*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1960. 87 stran.

BREEDVELD-BARÁNKOVÁ, Drahomíra. *Brigitské traktáty = Tractatus Birgittini*. Praha: OIKOYMENH, 2008. 106 s. ISBN 978-80-7298-310-0.

ČORNEJ, Petr. *Velké dějiny zemí Koruny české. Sv. V., 1402-1437*. Praha: Paseka, 2000. 788 s. ISBN 80-7185-264-3.

DANYS, Miroslav. *Master Matthew of Cracow*. Warszawa: Semper, 1995. 60 s. ISBN 83-85810-65-X.

FRANKE, Franz. *Mathäus von Krakau (Bischof von Worms 1405 - 1410): sein Leben, Charakter und seine Schriften zur Kirchenreform*. Greifswald: J. Abel, 1910. 135 s.

CHMIELOWSKA, Bożena (ed.). *Mateusz z Krakowa: Sermones de sanctis*, 2 sv., Warszawa: Akademia teologii katolickiej 1984.

KADLEC, Jaroslav. *Hilarius Litoměřický v čele duchovenstva pod jednou*. In: POLÍVKA, Miloslav - ŠMAHEL, František (ed.). *In memoriam Josefa Macka (1922-1991)*. Praha: Historický ústav, 1996, str. 187-196. ISBN 80-85268-64-7

KADLEC, Jaroslav. *Oldřich Kříž z Telče*. In: *Listy filologický* 4. Praha 1979. ISSN 0024-4457.

KALUŽA, Zenon. *Eklezjologia Mateusza z Krakowa (Uwagi o De praxi Romanae curiae)*. In: *Studia mediewistyczne* 18. Warszawa: Wydawnictwo Instytutu Filozofii i Socjologii PAN, 1977, str. 51-174. ISSN 0039-3231.

KALUŽA, Zenon. *Metateologia Mateusza z Krakowa: Rozważanie wstępne nad „Rationale operum divinatorum“*. In: *Studia mediewistyczne* 20. Warszawa: Wydawnictwo Instytutu Filozofii i Socjologii PAN, 1980, str. 19-90. ISSN 0039-3231.

KRZYŻANIAKOWA, Jadwiga. *Mateusz z Krakowa: Działalność w Pradze w latach 1355-1394*. In: *Roczniki Historyczne* 29. Poznań: Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, 1963, str. 9-57. ISSN 0324-8585.

NODL, Martin. *Dekret kutnohorský*. Vyd. 1. Praha: Lidové noviny, 2010. 451 s. Česká historie; sv. 23. ISBN 978-80-7422-065-4.

NUDING, Matthias (ed.). *De contractibus*. Heidelberg: Universitätsverlag C. Winter, 2000. 171 s. ISBN 3-8253-1095-7.

NUDING, Matthias. *Matthäus von Krakau: Theologe, Politiker, Kirchenreformer in Krakau, Prag und Heidelberg zur Zeit des Großen Abendländischen Schismas*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2007. 380 s. ISBN 978-3-16-149028-6.

NOVOTNÝ, Václav. *Náboženské hnutí české ve 14. a 15. stol. Část I., Do Husa*. Praha: J. Otto, 1915. 280 s.

POLC, Jaroslav Václav a Zdeňka HLEDÍKOVÁ. *Pražské synody a koncily předhusitské doby*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2002. 319 s. ISBN 80-246-0214-8.

RUBCZYŃSKI, Witold (ed.) *Archiwum Komisji do badania historii filozofii w Polsce. Tom 3, Matthaei de Cracovia rationale operum divinorum (theodicea)*. Kraków: Polska Akademia Umiejętności, 1930. 144 s.

SEDLÁK, Jan Nepomuk. *Mistr Jan Hus*. Praha: Dědictví sv. Prokopa, 1915. 353 s.

SEŃKO, Władysław. *Mateusza z Krakowa "De praxi romanae curiae"*. Wrocław: Zakład Narodowy imienia Ossolińskich, 1969. 185 s.

SEŃKO, Władysław (ed.). *O praktykach Kurii Rzymskiej*. Kęty: Wydawnictwo Marek Derewiecki, 2007. 231 s.

SEŃKO, Władysław - SZAFRAŃSKI, Adam Ludwik. *Materiały do historii teologii średniowiecznej w Polsce. Zeszyt 1, Mateusza z Krakowa Opuscula theologica dotyczące spowiedzi i komunii*. Warszawa: Akademia teologii katolickiej, 1974. 440 s.

SOMMERFELDT, Gustav. *Zu Matthäus de Cracovias Kanzelrednischen Schriften*. In: *Zeitschrift für Kirchengeschichte* 22. Stuttgart: Kohlhammer, 1901, str. 465-484 ISSN 0044-2925.

SOMMERFELDT, Gustav. *Zu Matthäus de Cracovias Kanzelrednischen Schriften*. In: *Zeitschrift für Kirchengeschichte* 23. Stuttgart: Kohlhammer, 1902, str. 593-615. ISSN 0044-2925.

SOMMERFELDT, Gustav. *Zu Matthäus de Cracovias kanzelrednischen Schriften*. In: *Zeitschrift für Kirchengeschichte* 25. Stuttgart: Kohlhammer, 1904, str. 604-625. ISSN 0044-2925.

SOMMERFELDT, Gustav. *Zu Matthäus de Cracovias kanzelrednischen Schriften*. In: *Zeitschrift für Kirchengeschichte* 32. Stuttgart: Kohlhammer, 1911, str. 92-98. ISSN 0044-2925.

SOMMERFELDT, Gustav. *Die Adventsrede des Matthäus de Cracovia vor Papst Urban VI. im Jahre 1385*. In: *Mittheilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung* 36. Wien: Institut für Österreichische Geschichtsforschung, 1915, str. 369-388. ISSN 0073-8484.

SOMMERLAD, THEODOR. *Matthaeus von Krakau*. Phil. Diss. Halle 1891.

SVATOŠ, Michal (ed.). *Dějiny Univerzity Karlovy. I, 1347/48-1622*. Praha: Univerzita Karlova, 1995. 322 s. ISBN 80-7066-968-3.

SOUKUP, Pavel. *Reformní kazatelství a Jakoubek ze Stříbra*. Praha: Filosofia, 2011. 436 s. ISBN 978-80-7007-359-9.

SVOBODOVÁ, Milada. *Dochované kodexy z knihovny M. Šimona z Rokycan*. In: *K výzkumu zámeckých, měšťanských a církevních knihoven. Čtenář a jeho knihovna. = Pour une étude des bibliothèques aristocratiques, bourgeoises et conventuelles*. České Budějovice : Jihočeská univerzita, 2003. Str. 13-30.

SZAFRAŃSKI, Adam Ludwik. *Mateusz z Krakowa: Wstęp do badań nad życiem i twórczością naukową*. In: *Materiały i studia zakładu historii filozofii starożytnej i średniowiecznej* 8, Wrocław: Zakład Narodowy imienia Ossolińskich, 1967, str. 25-92.

ŠMAHEL, František. *Alma mater Pragensis: studie k počátkům Univerzity Karlovy*. Praha: Univerzita Karlova, 2016. 614 s. ISBN 978-80-246-3203-2.

TADRA, Ferdinand. *Kulturní styky Čech s cizinou až do válek husitských*. V Praze: Nákladem jubilejního fondu Královské České Společnosti Nauk, 1897. 436 stran.

TŘÍŠKA, Josef. *Literární činnost předhusitské university*. Praha: Universita Karlova, 1967. 216 s.

TŘÍŠKA, Josef. *Rétorický styl a pražská universitní literatura ve středověku*. Praha: Universita Karlova, 1977. 290 s.

TŘÍŠKA, Josef. *Starší pražská literatura a karlovská tradice*. Praha: Univerzita Karlova, 1978. 173 s.

TŘÍŠKA, Josef. *Životopisný slovník předhusitské pražské university. 1348-1409*. Praha: Univerzita Karlova, 1981. 555 s.

WORSTBROCK, Franz Josef (ed.). *Deutscher Humanismus: 1480-1520: Verfasserlexikon*. Berlin: Walter de Gruyter, 2008-2015. 3 sv. ISBN 3-11-017572-X.

7 Příloha

Soupis rukopisů obsahujících díla Matouše z Krakova z českých knihoven a archivů

Zvolená metodika při sestavování soupisu

Primárním zdrojem informací pro tento soupis mi byly katalogy rukopisných celků, ve kterých se nachází exempláře s opisy děl Matouše z Krakova, a jež jmenovitě uvádím v přehledu literatury a pramenů (viz **kapitola 2**). Nejprve je zapotřebí konstatovat, že mou ambicí nebylo dostát komplexně pojatým moderním zásadám popisu rukopisů. Při tvorbě jednotlivých rukopisných záznamů jsem tak výčet informací o daných kodexech omezil na nezbytné minimum, které však zároveň základním způsobem vypovídá o kontextu recepce Matoušových děl v českém prostředí.

Členění jednotlivých záznamů je tedy následující. Pod signaturou rukopisu se nachází řádek se základními kodikologickými údaji, tj. datace, počet folií a rozměry rukopisu. Veškeré datace uvedené v jednotlivých katalozích jsem porovnával s údaji nacházejícími se na Manuscriptoriu. V případech, kde se tyto datace lišily, přihlédl jsem k novějším a často přesnějším údajům na Manuscriptoriu. Psací látku uvádím jen v případě, kdy se jedná o pergamen, vzhledem k tomu, že drtivá většina kodexů je papírových.

Následují údaje týkající se opisu Matoušova díla. Zde uvádím folia na nichž je dílo opsáno, jeho incipit a veškeré informace vztahující se k tomuto opisu, ať už se nacházejí v kolofónu, *in marginem* nebo incipitu Matoušova díla bezprostředně předcházejí. Tam, kde to bylo možné, jsem údaje nacházející se v katalozích porovnával s rukopisy, které jsou digitalizovány na Manuscriptoriu. V ostatních případech jsem vycházel z údajů nalézajících se v jednotlivých katalozích.

Na dalších řádcích jsou evidovány jednak jména majitelů a písařů, a jednak datace vyskytující se v kolofónech všech opisů obsažených v daných rukopisech. Všechny tyto údaje uvádím ve znění, v jakém jsou v kodexech zaznamenány. Poté je v závorkách zohledněn obsah rukopisů, přičemž v některých případech je konkretizován výčtem nejzajímavějších děl. Jednotlivé záznamy uzavírá řádek se jmény všech autorů, jimiž byl daný kodex v literatuře evidován (viz **kapitola 4.1.2**).

Celý soupis je členěn na dva základní celky, opisy kázání a traktátů. Tyto jsou dále členěny dle jednotlivých rukopisných fondů, ve kterých se opisy vyskytují. V případech, kdy se v jednom rukopisu nachází více opisů Matoušových děl, je rukopis popsán jen jednou a v ostatních případech jen v omezeném rozsahu s doplněným odkazem na jeho první výskyt v soupisu.

Kázání

Quid est quod dilectus meus

Národní knihovna České republiky

I B 35

konec 14. st., 153 ff. 29 × 20 cm

44v in marg. „Hunc sermonem fecit M. Matheus de Cracovia sacre theologie professor coram episcopo Pragensi et omnibus per archiepiscopum ad synodum ibidem provocatus in aula episcopi Pragensis publice predicavit, cui gracias ago“

44vb-48vb „Quid est quod dilectus meus ...“

150r „Expliciunt dicta Gorre ... Wilhelmi de Slawcke^{de}“

(většinu obsahu rukopisu tvoří na ff. 49r-150r komentář Mikuláše z Gorran Super Johannem) Krzyżaniakowa; Tříška; Seňko; Chmielowska

III G 19

dat. k r. 1389, 209 ff. 22 × 14,5 cm

26v-37v „Quid est quod dilectus meus ...“ × „... Expliciunt solemnes duo sermones synodales reverendi magistri Mathei de Cracovia sacre theologie professoris et sic est finis“

jedenkrát zmíněn písař a jedenkrát datován na f. 205v: „... per manus Bohuncii de Usk Szemyi anno domini M^o trecentesimo octuagesimo nono“

(taktéž Matoušovo synodní kázání Digne ambuletis na ff. 18r-26v a Dialogus rationis etc. na ff. 1r-17v – viz níže;

37v-92v Sermones de caena domini Bernarda z Clairvaux – další Bernardova díla až po f. 177v)

Krzyżaniakowa; Tříška; Seňko; Chmielowska

X A 2

konec 14. st., 173 ff. 30 × 22 cm

52ra (nadepsáno) „Item sermo magistri Mathei factus in Synodo.“

52ra-56vb „Quid est quod dilectus meus ...“ ×

„... Expliciunt solempnes duo sermones synodales reverendi magistri Mathei de Cracovia sacre theologie professoris et sic est finis.“

dvakrát uveden písař: 69r „per fratrem Georgium dictum ...ffler“

105r „per manus fratris Georgii...“ – příjmení v obou případech vymazáno

(většinu obsahu rukopisu tvoří kazatelská literatura: mj. taktéž na ff. 48ra-52ra Matoušovo synodní kázání Digne ambuletis – viz níže,

1r-43r Sermones de corpore christi Tomáše Akvinského,

57r-62r M. Johannis Mernberger /Marienwerder/ Sermo de passione Christi,

62r-66r synodální kázání Vojtěcha Raňkova z Ježova,

66r-69r Miličovo Sermo de die novissimo)

Franke; Tříška; Seňko; Chmielowska

Osek 3

14. st., 236 ff.

195v-205v „Sermo Matthei quem fecerat in synodo“

„Quid est quod dilectus meus ...“

tříkrát zmínění dva písaři, na pěti místech datace: 177v „... per manus petri de wunschilburk“

182r „Finitum per manus petri de wunschilburk“

195r „... anno domini 1386 proxima feria V^a post festum pasche per Jodocum de glocz“

27v „... finitum anno domini 1385° in octava sancti Viti“

k roku 1385 ještě na ff. 139v, 171r, 236r

Třiška

Knihovna pražské metropolitní kapituly

A LXXIX 6

konec 14. st., 177 ff. 29,5 × 21,5 cm

61r-65v „Incipit sermo synodalis magistri Mathei de Crakouia scriptus Prage. Quid est quod dilectus meus ...“ × „Explicit sermo synodalis, quem compilavit, venerabilis mgr. Matheus de Cracouia, sacre theologie professor etc.“

jedenkrát datován na ff. 23v: Anno domini millesimo tricentesimo octuagesimo octavo die sabbato post festum epyphanie finitum est hoc opusculum... - psáno stejnou rukou jako výše uvedené Matoušovo kázání

(skoro celou druhou polovinu obsahu rukopisu tvoří traktáty Jana Zlatoústého)

Krzyżaniakowa; Třiška; Seňko; Chmielowska chybně: A LXXXIX 6

D LXI

konec 14. st., 153 ff. 21,5 × 14,5 cm

144r-148v „Quid est quod dilectus meus in domo mea facit scelera multa Ge. XI° cap. Venerabilis Hugo de archa Noe...“ × „ad quam nos perducatur qui sine fine vivit et regnat Amen“

jedenkrát datován: 119v „Explicit liber sub anno incarn. 1397“

(15v-16r „De modo sermocinandi latine et theutonice“)

Třiška; Chmielowska

N VII

1. pol. 15. st., 225 ff. 30,2 × 21,3 cm

177r-183r Sermo ad clerum mgri Mathaei de Cracovia „Quid est quod dilectus meus ...“

(kazatelská literatura: na ff. 185r-189r taktéž Matoušovo synodní kázání Digne ambuletis – viz níže;

30v-35r Tabulae Christi et antichristi,

dále devět kázání Husových:

čtyři sermones ad clerum na ff. 40v-45r, 49v-56v, 65r-67r a 84r-87v;

dále synodní kázání Jakoubka ze Stříbra na ff. 67r-73v, Petra ze Stupna na ff. 125r-127v,

Štěpána z Kolína na 199r-204v,

dále neúplné kázání Stanislava ze Znojma na ff. 224r-224v;

též však větší množství kázání Augustinových)

Krzyżaniakowa; Třiška; Chmielowska

O XXXVIII

15. st., 206 ff. 21,2 × 14,4 cm

149v-158r Sermo synodalis „Quid est quod dilectus meus ...“ × „Explicit bonus sermo synodalis“

(zejména drobnější anonymní traktátová literatura: 159r-162r anonymní Tractatus de corpore Christi;

na ff. 165r-178r taktéž Matoušův Dialogus rationis etc. – viz níže;

1r-52v Mgr. Henricus: Magisterium Christi „Explicit Magisterium Christi in septem artibus collectum per heymericum arcium magistrum studii Pragen.;

100v-106v Sermones ad clerum)

Třiška; Chmielowska

Strahovská knihovna

DA IV 21

15. st., 386 ff. 22 × 15 cm

Matthaeus de Cracovia, Sermo synodalis de emendatione morum et cleri

(taktéž Matoušovo synodní kázání Digne ambuletis a Dialogus rationis etc. – viz níže,

dále rukopis obsahuje vedle převahy středověkých klasiků Sermo Factum est, ut moreretur Jakoubka ze sříbra a synodní kázání Petra ze Stupna)

Třiška

Vědecká knihovna v Olomouci

M I 323

perg., 2. pol. 14. st., 115 ff. 18,5 × 12,5 cm

94r-104r „Sermo eiusdem magistri Matheus de novo sacerdote prelatis ... Quid est quod dilectus meus“

1r „Iste liber est Carthusiensium de Dolano“

(na ff. 84v-93v taktéž Matoušovo kázání Quomodo facta est meretrix – viz níže;

68v-84r kázání o neposkrvněném početí panny Marie Jindřicha Tottinga z Oyty)

Třiška

Knihovna Slezského zemského muzea

RB 11

14. st., 203 ff. 22 × 14,5 cm

183v-190v „Quid est quod dilectus meus ...“

dvakrát uveden písař: 116v „... per manus Jacobi ... (nečitelné)“

192r „Expliciunt dicta sermonum per manus Johannis Ulmani.“

na jednom místě datace: 198v „... anno Domini M^oCCCLXXXV in vigilia sancti Bartholomei ...“

(další různá kázání na ff. 153r-161v, 169v-170r, 171v-174v, 203r;

napříč rukopisem mnoho drobných traktátů meditativního charakteru:

např. 183r „Meditacio bona post communionem.“;

164v-167r český text o Ježíšově zmrtvýchstání;

182r-183r Informacio et regimen noviciorum Izáka Syrského)

Třiška

Sobrii estote

Národní knihovna České republiky

III G 18

2. pol. 15. st., 205 ff. 21,5 × 15 cm

169r-192r Sermones tres synodales

173v-183r „Sobrii estote ...“

79v „Tradicio insigniorum iuris Jaroslao Pragensi“

(1r-39r texty vztahující se k Basilejskému koncilu, včetně role Čechů na něm;

největší část obsahu rukopisu tvoří na ff. 49r-127v Orationes in universitatibus italicis, praesertim Patavina, occasione solennium variorum habitae;

v závěru rukopisu se vyskytují další humanisticky laděné texty: Leonardo Bruni, Demosthenes)

Krzyżaniakowa; Tříška; Seňko; Chmielowska

Knihovna pražské metropolitní kapituly

I XXX

2. pol. 15. st., 316 ff. 31,3 × 21 cm

287v-289v Sermo synodalis „Sobrii estote ...“

jedenkrát datován k r. 1474 na f. 243r

(největší část obsahu rukopisu na ff. 1r-241r tvoří Tabula Martiniana;

na ff. 299r-308r však také Tractatus ad Carthusienses de eorum statu atque excellencia)

Tříška; Chmielowska

Digne ambuletis

Národní knihovna České republiky

III G 19

dat. r. 1389, 209 ff. 22 × 14,5 cm

18r-26v „Dum quid sit predicare in synodo diligenter inspicio quod totus mente non conterror ... devote salutemus dicentes Ave Maria. Digne ambuletis ...“

(taktéž Matoušovo synodní kázání Quid est quod dilectus meus a Dialogus rationis etc. - viz výše)

Tříška; Chmielowska

X A 2

konec 14. st., 173 ff. 30 × 22 cm

48ra (nadepsáno) „Item sermo magistri Mathei de Cracovia factus in synodo anno domini M^o CCC^o LXXXVI°.“

48ra „Dum quid sit predicare in synodo diligenter inspicio mirum est quod totus mente non conterror ... devote salutemus dicens salutemus Ave Marie gratia plena etc.“

(rubrika) „Incipiunt sermones synodales“

48rb-52ra „Digne ambuletis ...“ × (rubrika) „Explicit sermo synodalis magistri Mathei“

(taktéž Matoušovo synodní kázání Quid est quod dilectus meus - viz výše)

Franke; Tříška; Seňko; Chmielowska

Knihovna pražské metropolitní kapituly

N VII

1. pol. 15. st., 225 ff. 30,2 × 21,3 cm

185r-189v „Digne ambuletis ...“

(taktéž Matoušovo synodní kázání Quid est quod dilectus meus - viz výše)

Tříška

Strahovská knihovna

DA IV 21

15. st., 386 ff. 22 × 15 cm

Matthaeus de Cracovia, Sermo synodalis

(taktéž Matoušovo synodní kázání Quid est quod dilectus meus a Dialogus rationis etc. – viz výše)

Tříška

Sermones de sanctis (incipit: Humanus defectus hominum est)

Národní knihovna České republiky

I B 24

zač 15. st., 203 ff. 30 × 21 cm

11v-132r Postilla de sanctis „Ambulans Jesus iuxta mare Galile. Humanus defectus ...“ × „Explicit pustilla /!/ de sanctis bona et utilis cuilibet Wenceslai de Bozkowicz Lebeda alleluia.“

na jednom místě datace: 10r „Expliciunt bona prothemata sub anno domini 1400 per manus S. d. S.“

(obsah prakticky celého rukopisu tvoří sváteční kázání)

Bartoš; Tříška; Chmielowska

III D 14

14. - 15. st., 196 ff. 30 × 21 cm

79r-196v „Incipit commune sanctorum. De s. Andrea. Ambulans Jesus iuxta mare Galilee... Humanus defectus ...“

(zbývající část obsahu rukopisu tvoří Truhlářem neidentifikovaný soubor postních kázání)

Bartoš; Tříška; Chmielowska chybně: D 14

VI A 8

1430-31, 301 ff. 30 × 21 cm

180r-301v „De s. Andrea. Ambulans Jesus iuxta mare Galilee, Mt. 4 Humanus defectus est ...“ × „Et sic est finis postille huius in vigilia nativitatis Christi anno domini 1431“ (zbytek vyškabán)

ještě na jednom místě datován, jedenkrát uveden písař: 179r „Explicit opus de s. p. c. a. scriptum per Thomam Fabrum anno domini 1430 finitum in die decolacionis Johannis Waptiste in Villa dei“

(zbývající část obsahu rukopisu tvoří Truhlářem neidentifikovaný další soubor Sermones de sanctis)

Chmielowska

VII E 10

1. pol. 15. st., 302 ff. 21 × 15 cm

1r-133v „Ambulans Jes. iuxta mare Gal. Humanus defectus ...“

(zbývající část obsahu rukopisu tvoří kazatelská literatura a Martyrologium per circulum anni)

Bartoš; Tříška; Chmielowska

VIII D 2

konec 14. st., 170 ff. 29,5 × 22 cm

40rb (nadepsáno) „Super evangelia de Sanctis Magistri Mathei de Cracovia qui fuit plebanus Prage in ecclesia beate virginis in leta curia tempore imperatoris Caroli“

40ra-122ra „Ambulans Jesus iuxta mare Galilee...Humanus defectus ...“ × „Pustilla Mgri Mathei de Cracovia, plebani quondam in Leta Curia Prage“

jedenkrát uveden písař: 170v „... per manus Wellis ...“ (zbytek poškozen)

(obsahem rukopisu výhradně kazatelská literatura)

Bartoš; Tříška; Chmielowska

X F 23

1. pol. 15. st., 185 ff. 25,5 × 16 cm

1r-185v „Ambulans Iesus iuxta mare Galilee, Mt. 4 Humanus defectus ...“

Bartoš; Tříška; Chmielowska; chybně C F 23

Knihovna pražské metropolitní kapituly

E XXVI

2. pol. 14. st., 191 ff. 29,5 × 21,5 cm

1r-104v Postilla super evangelia de tempore „Ambulans Iesus iuxta mare Galylei Mt. quarto. Humanus defectus est...“

přední přideštlí: „Iste est liber Wenceslai...de Boleslawya Juveny...“

(český kolofón na f. 123v)

Chmielowska

E LXIII

ff. 1-132: 2. pol. 14. st. (zbytek rukopisu z konce 14., nebo začátku 15. st.), 228 ff. 28 × 20 cm

1r-127v Postilla de sanctis per annum „Ambulans Ihesus iuxta mare Galylee Mt. 4 Humanus defectus hominum est...“ × „Expliciunt postille de sanctis per totum annum“

Chmielowska

E LXV

dat. 1403-1436, 204 ff. 29 × 21 cm

5r-104v Sermones de sanctis „Ambulans Ihesus iuxta mare Galylee Mt. 4 Humanus defectus est...“

dvakrát datován, dvakrát uveden majitel:

přední přideštlí „Istum librum donavit pro ecclesia Pragens venerabilis vir dominus Johanko de Duba, decanus ipsius ecclesie prefate pragensi. Orate pro eo.“

118r „Anno incarnationis dominice M^o III° III° ydus Novembris.“

204v „...finitus anno Domini Millesimo CCCCXXXVI in die sanctorum Philippi et Jacobi apostolorum, ex procuracione Johannis de Duba, canonici ecclesie pragensis in Zittauia in exilio.“

(144r-171v latinská kázání o českých světcích – Vojtěch, Prokop, Václav)

Chmielowska

Knihovna Národního muzea

XIII E 9

15. st., 186 ff. 30 × 21 cm

1r-118r „Ambulans Iesus iuxta mare Galylee...Humanus defectus hominum est ...“ × „Iste liber est finitus feria sexta proxima ante festum sancti Wenceslai sub anno domini M CCCC quinto per manus Blasconis“

(veškerý obsah rukopisu tvoří kazatelská literatura:

119r-184r Dicta Pertrandi super epistolas quadragesimales)

Bartoš; Tříška; Chmielowska

XIV D 6

1412-17, 253 ff. 23 × 15 cm

1ra-93va Postilla super ewangelia de sanctis „Ambulans Jesus...Humanus defectus est ...“ × „Explicit postilla super ewangelium de sanctis sub anno domini M CCCC XII in octava omnium sanctorum amen.“

180r-253r Postilla super ewangelia de sanctis „In illo tempore ambulans Jesus...Humanus tyelesny defectus ...“ – text kázání je zde opsán podruhé ještě jednou uvedena datace a jednou písař:

174v „...per manus Nycolai plebani in Ratayg sub anno domini 1417 sabbato ante dominicam Esto michi et quando vigeat maxima persecucio in clero in Bohemia per d. Cenkonem, dictum Weselsky, comisarium bonorum domini de Rosis et suos apostolos vyklefistas et aucas vel hausatas.“

(obsahem rukopisu skoro výhradně kazatelská literatura)

Bartoš; Tříška; Chmielowska

Karlštejn DK 19

1r-107v „Ambulans Iesus iuxta mare Galilee ... Humanus defectus hominum est ...“ × „Finitus est liber anno Domini M CCCC^oXXV^o hora XIX^a proxima die precedenti festum Fabiani per manus cuidam egeni die XX^a mensis Januarii etc.“

Spunar autorství připisuje Štěknovi; Nuding

Zemský archiv v Opavě – Knihovna metropolitní kapituly v Olomouci

CO 100

pol. 15. st., 117 ff. 33 × 22 cm

1r -113r „Ambulans Ihesus ... humanus defectus hominum est ...“ × „Expliciunt Dicta Magistrorum per Protywam ficta, per quorum dicta hominum relaxantur delicta. Daj to milý Božě! Sub anno Domini millesimo CCCC^o quinquagesimo VI° sabbato ante Laurencii martyris. Iste liber scriptus in Quasicz ad precium plebani ibidem ...“

Spunar autorství připisuje Štěknovi stejně jako autoři soupisu rukopisů (Boháček, Bystřický a Čáda)

CO 436

zač. 15. st., 210 ff. 30 × 21 cm

[Matheus de Cracovia] Postilla de sanctis

Tříška

Moravská zemská knihovna v Brně

Mk 100

1427, 195 ff. 22 × 16 cm

140v-161r (nadepsáno) „De postillis magistri Mathei Krakoviensis, Kunradi et Myllicii“ – dle katalogizátora Vladislava Dokoupila se jedná o Konráda Waldhausera

na ff. 181r a 184v datace k roku 1427

(většinu obsahu rukopisu tvoří kazatelská literatura: 4v-140r Postilla super epistolas et ewangelia – 136v „Non sicut wyclef et sui sequaces menciuntur ... similtier et waldenses ... et payniste“, 137r Sicut et moderni Jacobelite tenent ...;

česká slova na f. 111v)

Archiv města Brna - Svatojakubská knihovna

63/97

konec 14. st./zač. 15. st., Morava, 304 ff. 30,5 × 21 cm

na fol. 1r „Ad sanctum Iacobum in Brunna“ (15. st.)

2ra-249vb Franciscus de Senis, potius Aldobrandis de Tuscanella O.P., Nicolaus de Asculo O.P., Nicolaus de Lyra OM, Matthaeus de Cracovia, Sermones de tempore et de sanctis a festo Corporis usque ad Adventum

Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje

přír. č. 9423:82 (fond kapucíni Horšovský Týn)

15. st., 189 ff. 27 × 21 cm

Matthaeus de Cracovia, Postilla de sanctis et commune sanctorum

Sermones de sanctis (incipit: Hic dicit Haymo)

Národní knihovna České republiky

I E 20

1. pol. 15. st., 190 ff. 30 × 21 cm

1r-181v „Ambulans Jesus iuxta mare Galilee ... Hic dicit Haymo ...“ – pořadí kázání zpřeházeno, výše uvedený incipit celého cyklu se nachází na f. 120r

(zbytek obsahu rukopisu je tvořen na ff. 181v-190r dvěma synodními kazání Miličovými – dle Truhláře psány jinou rukou než Matoušovy Sermones)

Třiška; Chmielowska; Nuding

IV C 15

konec 14. st., 127 ff. 29 × 22 cm

1r-98v „De s. Andrea. Ambulans Jesus. Hic dicit Haymo...“

(98v-102r Miličovo synodní kázání „Sacerdotes contempserunt legem meam“)

Chmielowska; Nuding

Knihovna Národního muzea

Mik 6363

konec 14. a zač. 15. st., 234 ff. 29 × 21,5 cm

29va-182vb „Ambulans Iesus iuxta mare Galylee. Mt. 4°. Hoc dicit Haymo ...“ × „Explicit postilla de sanctis Anno domini M^o CCC^o LXXXX° VII° in festo Johannis Baptiste.“

(většinu obsahu rukopisu tvoří kazatelská literatura)

Moravská zemská knihovna v Brně

R 405

1. pol. 15. st., 197 ff. 28 × 20,5 cm

1r-197v „De sancto Andrea. Ambulans iesus iuxta mare galilee Mt. iiij^o. Hic dicit Haymo ...“
jedenkrát zmíněn písař 127r (rubrika) „Nota quod iste est sermo Sancti Bernardi abbatis clarevalis Super Missus est etc. Super Omeliam que debet predicari in Annuncciatione Sancte Marie in ieunio scriptus per dominum (přeškrtnuto) andream de Budwicz“

(napříč rukopisem se vyskytují česká slova i české překladové glosy,
na ff. 160r-160v je součástí kázání na narození Páně česká veršovaná modlitba)

Třiška; Nuding

Jihočeská vědecká knihovna – Zlatá Koruna

1 Bi 12

konec 14. – zač. 15. st., 230 ff. 29,5 × 21,5 cm

87ra-230vb „Ambulans Iesus iuxta mare Galilee ... Hic dicit Haymo ...“ × „Explicit alabergo de leone a Bolonia dum eranno sei belle donne par lila manu demisere cola marti dij“ (jinou rukou) „Postilla Iohannis Crakowyte“

85vb „Explicit quadragesimale per manus Raczkonis“ – tentýž Racek dle katalogizátora Bohumila Ryby také v tomto rukopise patrně opsal Matoušovu sváteční postillu i rukopis D V pražské kapitulní knihovny obsahující Matoušovo Confessionale

(největší část obsahu rukopisu tvoří kazatelská literatura;

3r-17rb latinsko-český slovník)

Bartoš; Třiška

Propositio facta pro canonizatione Birgittae de Swecia

Knihovna pražské metropolitní kapituly

O XXXII

1. pol. 15. st, 162 ff. 21,8 × 15 cm

40r-43v „Propositio facta pro canonisatione electae sponsae Christi Brigidae de Swecia per magistrum Mathaeum de Cracovia, in qua summarie tangitur sanctitas eiusdem“

přední přideštit: „Liber mgri Johannis de Cubito datus eidem a domino Wenczeslao Haydiss de Telcz plebano et canonico in ecclesia Pragensi“

2r in marg.: „Gallus dictus Jatka de Praga“

(velmi různorodý obsah: teologie, právo i lékařství;

taktéž další Matoušova díla: 44r-44v Oratio ad compatiendum miseriae sanctae matris ecclesiae,

45r-61r Dialogus rationis etc.,

61v-97v Rationale operum divinorum – viz níže;

1v začátek Života sv. Doroty z Montau a německy psaný dopis;

dále větší množství didaktických pomůcek: bible, dekretály, slovníky, včetně drobného česko-latinského)

Tříška; Chmielowska; Breedveld-Baránková

Quomodo facta est meretrix

Vědecká knihovna v Olomouci

M I 323

perg., 2. pol. 14. st., 115 ff. 18,5 × 12,5 cm

84v-93v „Sermo, quem fecit magister Matheus de Cracovia sacre theologie doctor coram Urbano papa sexto, cum esset ambasiator studii Pragensis. Quomodo facta est meretrix ...“

(taktéž Matoušovo synodní kázání Quid est quod dilectus meus – viz výše)

Franke; Tříška; Seňko

Traktáty

Dialogus rationis et conscientiae de crebra communione

Národní knihovna České republiky

I B 17

2. třetina 15. st., 276 ff. 30 × 22 cm

260vb-271vb „Multorum tam clericorum ...“

276vb (rubrika) „Liber monasterii domus sancti Egidii canonicorum regularium in Witignaw alias in Trzebon donatus per dominum Nicolaum dictum Sellar“

(mj. 176r-177v dekret Kostnického koncilu proti přijímání podobojí;

177v-180v Tractatus de ecclesia Štěpána z Pálče;

185v-191r Milíčovo Sermo de nativitate b. virginis;

191v-201v Prokopská a Kateřinská legenda)

Tříška; Seňko, Szafránski; Chmielowska

I C 36

1. čtvrtina 15. st. (části dat. k r. 1414), 239 ff. 29 × 21 cm

206ra-219vb „Multorum tam clericorum ...“ × „Explicit tractatus de corpore Christi magistri Mathey sacre theologie professoris etc.“

na dvou místech datován: 118vb „... finitus anno domini millesimo CCCC^o XIII° et cetera pruch schuch tuch.“ – druhá datace k témuž roku na těžce poškozeném místě na f. 121r

jedenkrát zmíněn písař: 19va „...per manus Johannis dicti Piperis residenti in Zdyar Monachorum“

(1r-19v Statuta Arnošta z Pardubic;

22r-118v latinsko-německý slovník;

119r-121r latinsko-řecký slovník

f 239b cantio vagorum lat.-germ.)

Tříška; Seňko, Szafránski

I F 18

2. pol. 15. st., 320 ff. 21 × 15 cm

100r-111r „In nomine dominici corporis Iesu Christi. Multorum tam clericorum ...“ × „Iste tractatulus est editus per magistrum Mathiam de Cracovia doctorem sacre theologie studii Pragensis finitum per me Crucem de Telcz in castro Pragensi in die quattuor coronatorum anno M^o CCCC^o LXIII°“ - nad první řádek kolofónu později nadepsán a přeškrtnut dodatek: quem postea revocavit de cottidiana communione indigna laicorum

celý rukopis sepsán Oldřichem Křížem z Telče – přední přidešti: „In hoc opusculo isti continentur tractatus per me Crucem de Telcz in seculo collecti“

(velké množství protiutrakvisticky zaměřené literatury:

dekrety Kostnického a Basilejského koncilu o eucharistii, rovněž v českém překladu; na ff. 172r-177r však též Korandovo Oratio ex parte regis Georgii pro confirmatione compactatorum,

177v-179v Relatio de nunciis Georgii regis apud papam,

251v Rokycanovo Revocacio a papa ad Graecos)

Tříška; Seňko, Szafránski; Chmielowska

I G 12

30. léta 15. st., 283 ff. 22 × 14,5 cm

183r-197r „Multorum tam clericorum ...“

na posledním f. 283v na těžce poškozeném místě je vlastnická poznámka z 15. st. označující rukopis za majetek augustiniánské kanonie v Borovanech

jedenkrát zmíněn písař: 119r „Hoc Wenceslaus decanus Pragensis manu propria“

na jednom místě datace: 224r „... anno 1432° die Ieronymi“

(mj. 198r-224r Tractatus magistrorum Pragensium De ritibus, gestibus et vestibus sacrae missae observandis adversus sacerdotes Taborienses;

117r latinsko-český slovníček)

Třiška; Seňko, Szafránski; Chmielowska

III G 19

dat. k r. 1389, 209 ff. 22 × 14,5 cm

1r-17v „Multorum tam clericorum ...“ × „Explicit tractatus de corpore Christi magistri Mathei doctoris in sacra theologia. Amen.“

(taktéž Matoušova synodní kázání Quid est quod dilectus meus a Digne ambuletis - viz výše)

Třiška; Seňko, Szafránski; Chmielowska

IV B 1

konec 14. st., 251 ff. 30 × 22 cm

243ra-251ra „Hic incipit certamen rationis et conscientie Multorum tam clericorum ...“ ×

(rubrika) „Explicit certamen rationis et consciencie“

na jednom místě datace: 135v „... sub anno domini millesimo C^oC^oC^o octuagesimo octavo feria terci post conductum pasce“

(zbytek obsahu rukopisu tvoří komentář k epistolám od Mikuláše z Gorran)

Třiška; Seňko, Szafránski; Chmielowska

V B 3

1. pol. 15. st., 126 ff. 29 × 22 cm

70ra-78ra „Multorum clericorum ...“

(zejména traktátová literatura, mj. na ff. 79r-91r De institutione sacramenti eucharistiae Jindřicha z Bitterfeldu;

též statuta Arnošta z Pardubic, či Regula Pragensis ecclesiae)

Třiška; Seňko, Szafránski; Chmielowska

V G 15

2. třetina 15. st., 171 ff. 21,5 × 16 cm

60r-71r „Multorum tam clericorum ...“

(mj. drobnější traktáty Husovy, včetně eucharistického; utrakvističtí autoři: Petr z Mladoňovic, Jakoubek ze Stříbra, Mikuláš z Drážďan, Petr Payne, Jan Rokycana, Martin Lupáč,

116r-125v Auctoritates evangelii, doctorum, canonum et ecclesie pro communione sub utraque)

Třiška; Seňko, Szafránski; Chmielowska

IX C 3

konec 14. - zač. 15. st., 344 ff. 28 × 20 cm

201va-208va „Prologus in dialogum conscientiae et rationis de communione magistri Mathey de Krakovia sacre pagine professoris. Multorum tam clericorum ...“

jedenkrát datován a zmíněn písař: 314rb „Explicit ... per me Simonem de Rokyczana tunc rectorem scholarum in Tyn Horssow anno domini 1401° in vigilia sancte trinitatis.“

(na ff. 271r-293r taktéž Matoušovo Rationale divinorum operum – viz níže;

dále mj. na ff. 148r-170r Truhlářem neidentifikovaná Summa de discrezione confessionum;

210r-212v Dialogus hominis cum Christo Jana z Jenštejna)

Třiška; Seňko, Szafránski; Chmielowska

XI C 7

15. st., 344 ff. 28 × 20 cm

1r (rubrika) „Incipit prologus magistri Mathei de Cracovia doctoris sacre theologie in tractatum de processu sacerdotum ad missam celebrandam seu frequentandam. Incipit prologus.

1r-12v Multorum tam clericorum ...“

přední přideštit: „Iste liber est domus sanctae Trinitatis prope Brunnam“

na čtyřech místech zmíněn písař: 84v „Expl. prima pars per manus Johannis de Lübschycz“;

155v „Expliciunt per manus Johannis de (příjmení vyškrabáno) hospitis domus wallis Josefi“;

194r „Per manus Johannis Foytt won (příjmení vyškrabáno) alias won Lübschycz Carthusiensis“;

232v „Johannes Foytt. Scripsit in hiis planis adnotati dextera Johannis.“

(největší část kodexu zabírají Consuetudines ordinis Carthusiensis;

obsahem na ff. 182r-194r též Vocabularius latino-germanicus – u obou dvou položek uveden výše zmíněný písař)

Třiška; Seňko, Szafránski; Chmielowska

XII E 11

konec 14. st., 115 ff. 22 × 15 cm

105r-115v 105r „Multorum tam clericorum ...“ × (rubrika) „Explicit tractatus videlicet disputacio consciencie et rationis de officio misse“

(většinu obsahu rukopisu tvoří Horologium aeternae sapientiae Jindřicha Susa)

Třiška; Seňko, Szafránski; Chmielowska

XIII F 21

15. st., 189 ff. 21,5 × 15 cm

93r (rubrika) „De sacra communione corporis Christi valde pulcra“

93r-107r „Multorum tam clericorum ...“ × „... Explicit tractatus venerabilis magistri Mathei de Crakovia sacre theologie professoris“

(v první půli rukopisu několik textů Husových:

dvě synodní kázání na ff. 22v-30r a 76v-78r,

63r-76v Replica contra adversarium occultum,

78r-87v eucharistický traktát;

dále mj.: 35r-61v „Pastorale doctoris evangelici“ – tj. Jan Wyclif;

146r-146v dopis Johna Oldcastlea z Cobhamu adresovaný Voksovi z Valdštejna, či Zdislavovi ze Zvířetic - dle Truhláře

147r-148 dopis Richarda Wyche adresovaný Janu Husovi,

161v-164r Stanislava ze Znojma Positio de victu laboris manualis vel evangelici)

Třiška; Seňko, Szafránski; Chmielowska

XIV D 6

15. st., 275 ff. 30,5 × 22 cm

60va-70vb „Multorum tam clericorum ...“

(Matoušovu traktátu předchází na ff. 41r-60v Bonaventurovo Soliloquium, mezi dalšími dominujícími středověkými klasiky přítomny na ff. 131r-145r i Husovy eucharistické traktáty)

Třiška; Seňko, Szafrański; Chmielowska

XVI F 8

pol. 15. st., 354 ff. 20 × 14 cm

99v – 161v „Hy hebt sich an daß puch des kampfkrieges der vernunft und der gewissen von der entphaung des heiligen sacraments gotes leichnams. Es ist nicht ein kleine klag ...“ – německý překlad Matoušova Dialogu

jedenkrát datován na f. 65r: „Anno domini M^o CCCC^o XLVIII°. Et sic est finitus proxima feria ante dominicam palmarum. etc.“

(zbytek obsahu rukopisu tvoří traktátová literatura mystického charakteru; celý rukopis, s výjimkou výše uvedeného kolofónu, je psán v němčině)

Franke; Beifuss

XXIII D 178

z r. 1442

249r-276r – německý překlad Matoušova Dialogu

rukopis pochází z kartuziánského kláštera Christgarten u Nördlingenu

Franke; Beifuss

Osek 20

papír s mnoha pergamenovými ff., 1. třetina 15. st., 190 ff.

156r-168v „Incipit dialogus conscientiae et rationis de celebratione vel communione“

„Multorum tam clericorum ...“

(mj. 152r-155v Sermo beati Bernhardi abbatis de mysterio corporis et sanguinis Domini)

Třiška; Seňko, Szafrański

Knihovna pražské metropolitní kapituly

C XXXIX 3

1. pol. 15. st., 180 ff. 29,5 × 20,5 cm

130r-139r „Multorum tam clericorum“ × „Explicit tractatus venerabilis magistri Mathei de Cracovia, sacre theologie professoris“

(164v-168v list Vojtěcha Raňkova z Ježova faráři Martinovi od sv. Martina;

jeden český kolofón na fol. 141r;

180v Argumenta capitum prophetiae Jeremiae (in marg.) „nota bene contra viklefistas“)

Třiška; Seňko, Szafrański; Chmielowska

C LXI

2. pol. 15. st., 361 ff. 31 × 20 cm

305r-311r „Dialogus rationis et conscientiae de utilitate et frequenti celebratione editus a magistro Mathia. Multorum tam clericorum ...“

jedenkrát zmíněn písař: 168v „Et sic est finis per me Henricum Kunstadt“

(tematicky rozmanitá traktátová literatura - středověcí klasikové)

Třiška; Seňko, Szafrański; Chmielowska

D XIX

1. pol. 15. st., 301 ff. 21,5 × 15,5 cm

15r-32r „Incipit duellum rationis cum consciencia doctoris Mathie de Cracovia luctantibus super eo, an sit melius sepius vel rarius ad communionem sanctissimum accedendum. Multorum tam clericorum ...“

tříkrát datován: 52r „Explicit liber bonus a. d. 1447“

157r „...a. d. 1416 in festo sancte Barbare fer. IIII ante festum s. Nicolai“

216v „Explicit tractatulus valde utilis et optimus de confessione a. d. 1427“

(tematicky rozmanitá, až na výjimky anonymní traktátová literatura krátkého rozsahu;

113r a 251v několik polských slov, 138v-143r česká slova, 241v-242v polské glosy,

253v-254r excerpta z „Husovy“ orthografie

226r-228v Argumenta Wicleff haeretici et haeretica)

Tříška; Seňko, Szafránski; Chmielowska

D LXIV

kon. 14., či zač. 15. st., 148 ff. 22 × 14,5 cm

42v-60v „De frequenti communione divinae eucaristiae dialogus. Multorum clericorum ...“

(největší část obsahu rukopisu tvoří na ff. 61r-147v Cassiodorův komentář k žalmům)

Tříška; Seňko, Szafránski; Chmielowska

D LXX

1387-1390, 104 ff. 21,5 × 14,5 cm

46v-73v „Hye heb sieh ein puchlein an von dem kampfhe oder krige der vernunft und der gewissen vm Gotes leichnam wirdicleich czu enphanen ... Vil menschen pryster und layen ...“ – německý překlad Matoušova Dialogu

46r „Explicit ymago vite translata in teuthonicum per Ulricum subnotarium pretorii Pragensis anno domini 1387 feria secunda post festum Concepcionis sancte Marie virginis gloriose“

(Matoušovu traktátu předchází na ff. 3r-46r Bonaventurovo Soliloquium;

vyjma výše uvedeného kolofónu celý rukopis napsán německy)

Seňko, Szafránski; Chmielowska; Beifuss

O XXIII

1. pol. 15. st., 273 ff. 22 × 15,5 cm

61r-76v „Multorum tam clericorum“ × „Explicit tractatus venerabilis mgri Mathei de Cracowia sacre theologie professoris...“

1r in marg. „Liber M. Procopii. Attende, quia in eo aliqua sunt scripta contra fidem catholicam“

(značný počet Husových traktátů a kázání včetně eucharistických;

104v-109r Wyclifovo De virtute excommunicationis – 104r „Nota ista scripta sunt de libris Wykleff. Cave, ne decipiaris.“;

na zadním přideščí české glosy)

Tříška; Seňko, Szafránski chybně: O XXII; Chmielowska

O XXXII

1. pol. 15. st., 162 ff. 21,8 × 15 cm

45r-61r „Multorum tam clericorum ...“

(taktéž další Matoušova díla: Brigitská propozice, Oratio ad compatiendum etc. a Rationale operum divinatorum – viz výše)

Franke; Tříška; Seňko, Szafránski; Chmielowska

O XXXVIII

15. st., 206 ff. 21,2 × 14,4 cm

165r-178r „Multorum tam clericorum ...“ × „Explicit tractatus de corpore Christi compositus a Magistro Matheo doctore de Cracowia“

(taktéž Matoušovo synodní kázání Quid est quod dilectus meus – viz výše)

Třiška; Seňko, Szafránski chybně: O XXXVII; Chmielowska

O XLIV

kon. 14. a zač. 15. st., 140 ff. 22 × 15 cm

96r-111r „Multorum tam clericorum ...“ × „Finitus est libellus de ratione et consciencia compositus per magistrum Matheum sacre theologie profesorem Pragen. Ben.“

(na ff. 72r-94r taktéž Matoušovo Confessionale;

1r „Toxica Theutonica gens perfida pestis iniqua, vergit in obliqua, nullius gentis amica“;

tematicky značně rozmanitý obsah,

mj. na ff. 23r-26r „Declaratio quatuor questionum de corpore Christi doctorum studii Wyennensis“;

27r-37v Declaratio earundem per doctores studii Pragensis „In nomine domini Amen. Anno nativitatis eiusdem MCCCLXXXV“)

Třiška; Seňko, Szafránski; Chmielowska

Knihovna Národního muzea

IV H 30

2. desetiletí 15. st., pergamen, 161 ff. 9 × 12,8 cm

75v-106v „Počiná se řeč o o božiem tělu velmi dobrá“ – český překlad Matoušova Dialogu rukopis vznikl ve Vratislavi

(veškerý obsah rukopisu je napsán česky;

vyjma Matoušova traktátu a na ff. 115r-156r traktátu o „zvěstování matky buožie“ obsahem pouze spisy Husovy: Traktát o víře, překlad z Augustina, Kázání na boží tělo, Výklady)

Třiška; Seňko, Szafránski

XII D 10

2. pol. 15. st., 281 ff. 23 × 29 cm

123r-131r „Multorum tam clericorum ...“

na několika místech uvedena lokace rukopisu, majitel, či písař: 42v „...anno domini 1462 in Brunna per Nicolaum Kader de Crayn, progenitor cuius progeniei clipeo ipse ex parte parentele utitur etc“

67r „anno domini 1474 mortuus est dominus Petrus, capellanus beate Virginis in Crumlow in heremo, et sepultus in Frinburg, qui in vita donavit michi Johanni de Crumlow, decano Pragensi, hos quinque sexternos, ut orem deum pro illo.“

113v „Et sic est finis. Anno 1474 feria II post revocevit.“

164v „Scriptum anno domini 1475 in die sancti Ambrosii.“

175r „Wienne finitus anno domini 1458 post dominicam Judica“

(velmi různorodá traktátová literatura, mj. díla vídeňských univerzitních mistrů Tomáše Haselpach, Jana Geuss, Jindřicha z Langensteinu)

Třiška; Seňko, Szafránski; Chmielowska

XIII D 28

1462-1470, 285 ff. – z toho 48 ff. prvotisků, 30,5 × 21 cm

1ra-13va „Multorum tam laycorum quam clericorum...“ × „Explicit tractatus de sacro eucharistie magistri Mathei de Cracovia professoris sacri paginis factus per modum dialogi scilicet rationis et consciencie quando ad eadem sit abstinendum. Finitus in Perckhaim in die Narcisci martyris anno sexagesimo quarto (29. 10. 1464) per Paulum Hützhoffer tunc temporis premissarium ibidem“

údaje o tomtéž písáři i místě vzniku ještě v 5, resp. 6 dalších kolofónech - celý rukopis dle katalogizátora Michala Dragouna pochází z Birkheimu

(zejm. traktátová literatura, mj. Paulus Wann, Jindřich Heynbuch z Langensteinu, Jan Geuss)
Třiška; Seňko, Szafránski

Strahovská knihovna

DA IV 21

15. st., 386 ff. 22 × 15 cm

Matthaeus de Cracovia, Tractatus de communione Corporis Christi seu Dialogus conscientiae et rationis

(taktéž Matoušova synodní kázání Quid est quod dilectus meus a Digne ambuletis – viz výše)
Třiška; Seňko, Szafránski

Archiv hlavního města Prahy

T 7792

konec 14./zač. 15. st., 228 ff. 21 × 14,7 cm

Matthaeus de Cracovia, Dialogus conscientiae et rationis de frequenti communione
(obsahuje mj. na začátku rukopisu fragment Miličovy Gratiae Dei)

Vědecká knihovna v Olomouci

M I 248

1. a 2. pol. 15. st, 266 ff. 22,5 × 15 cm

129r-144v „Tractatus magistri Mathei de Cracovia de frequentacione sacramenti altaris. Multorum tam clericorum ...“

dle katalogizátorů Boháčka a Čády lze na základě vazby rukopisu usuzovat, že rukopis byl majetkem olomouckých kartuziánů

(64v-67r Commendacio de vita solitaria et bono celle Petra Damianiho;

67r-70v od téhož autora traktát de heremita sive monacho dimicatore cum diabolo;

71r latinské verše o mnišské cele)

Třiška; Seňko, Szafránski

MI 267

2. pol. 15. st., 338 ff. 23 × 15 cm

123r-135v „Multorum tam clericorum ...“

přední předsádka: „Iste liber est fratrum Carthusiensium de Dolano“

(136v-137v „De sumpcione Corporis Christi...Hec sunt extracta per dominum officialem magistrum Sanderum pro domino Petro, beate memorie, contra murmurantes et impedire volentes sacram communionem.“;

235r-236v Oratio in supplicium Iohannes Hus Jakuba z Lodi;

238r-240v téhož autora Oratio super condemnatione Ieronimi de Praga heretici;

332r „incipit Questio de Corpore Christi, utrum omni die devote petenti sit dandum et videtur quod sic. Dubitatur, an Corpus Domini nostri Iesu Christi sepe sit et omni die summendum...“;

335v česky psané vyznání hříchů)

Třiška; Seňko, Szafránski

MI 291

2. pol. 15. st., 132 ff. 21,5 × 14,5 cm

1r-17v „Certamen rationis et consciencie pro celebracione et sacra communione. Multorum tam clericorum ...“

132v „Iste liber est domus Carthusiens. Prope Prunam 1484 iar.“

(největší část obsahu rukopisu zabírá na ff. 17v-96v komentář k žalmům od Mikuláše z Lyry;

121r-130r Instructio monachi de disciplína claustralium praecedente tabula)

Třiška; Seňko, Szafránski

MI 297

2. pol. 15. st., 194 ff. 21 × 14,5 cm

125r-127r (pouze začátek) „Incipit prologus Mag. Mathiae de Cracovia, doctoris sacre theologie in tractatum de persuasu sacerdotum ad missam celebrandam seu frequentandam etc. Multorum tam clericorum ...“

dle katalogizátorů Boháčka a Čády byl rukopis majetkem brněnské kartouzy

Třiška; Seňko, Szafránski

M II 18

2. pol. 14. st. a 1. pol. 15. st., 229 ff. 30,5 × 21 cm

2v-8v (neúplné) „Incipit tractatus egregii doctoris magistri Mathei de Crakovia de frequenti communione. Multorum tam clericorum ...“

109v „... Ioannes Mergensstern von Gotes Gnaden“

177r „Liber Iohannis Turbonis /Turkonis?/ de Winczik“

(178r-180v Iohannis de Braclis determinatio de contractibus,

180v-181r Henrici de Bitterfeld Quaestio de contractibus;

225r-227v „Incipit determinacio magistrorum sacre theologie universitatis studii Wynnensis de Corpore Christi“

182r-225r latinsko-německý slovník)

Třiška; Seňko, Szafránski

M II 139

2. pol. 14. st., 133 ff. 30 × 23 cm

34v (nadepsáno) „Magistri Mathei.“

34v-41r „Multorum tam clericorum ...“

10r „Istum librum legavit M. Zanderus, canonicus Olomucensis, et dedit domui Vallis Iosaphat ordinis Carthusiensium prope Olomucz in Dolan tempore domini Stephani prioris anno Domini 1399.“

další dvě datace: 1v „Datum anno Domini M^oIII^o primo“

131v „...completus anno Domini 1389 in secunda feria ante Epiphaniam per manus Cunradi Hauer de Holveld.“

tentýž písař zmíněn ještě na f. 76r „... per manus Hauer“

(největší část rukopisu tvoří na ff. 85r-132v Tractatus de interiore et exteriori homine secundum triplicem statum Davida z Augsburgu)

Tříška; Seňko, Szafránski

M III 32

2. pol. 14. st., pergamen, 185 ff. 35 × 22 cm

47v-58v „Sequitur tractatus reverendi viri domini Mathei sacre theologiae magistri de officio misse. Multorum tam clericorum ...“

1r „Hunc librum dedit dominus Stephanus Olomucensis ecclesie vicarius post mortem suam fratribus domus Vallis Iosaphat ordinis Carthusiensium prope Olomucz in Dolan“

(výhradně velmi staří autoři: Efrém Syrský, Rufinus z akvileje, Athanasius, Caesarius z Arles,)

Tříška; Seňko, Szafránski

Zemský archiv v Opavě – Knihovna metropolitní kapituly v Olomouci

CO 63

zač. 15. st., 358 ff. 32 × 22 cm

332vb-338va „Multorum tam clericorum ...“ × „Explicit tractatus de conflictu rationis et consciencie. Explicit prologus in dialoquo rationis et consciencie Magistri Mathei de Krakovia“

(největší část obsahu rukopisu tvoří na ff. 1ra-231rb Mamotrekt Jana Marchesina; Matoušovu traktátu předchází na ff. 321vb-332va Bonaventurovo Soliloquium)

Tříška; Seňko, Szafránski

Moravská zemská knihovna v Brně

Mk 69

část z r. 1447, 241 ff.

138r-150v „Incipit dialogus reverendi magistri Mathei de Cracovia ... de communione corporis Christi ... Multorum quam clericorum ...“ × „Explicit dialogus ... finitus Slane anno Domini 1447 quarta feria post Letare“

k témuž roku a na stejném místě (tj. 1447 ve Slaném) datován ještě jednou na ff. 163v

(1r-31v Tractatus de existentia Corporis Christi in Sacramento Altaris Jana Rokycany;

97r-114v De confessione Václava z Dráchova,

115r-119v Determinacio magistri Adalberti Bohemi de communione – tj. dopis Vojtěcha Raňkova z Ježova faráři Martinovi od sv. Martina menšího na Starém městě podporující časté přijímání

119v-138r Determinationes de frequenti communione Matěje z Janova – tj. výtah z jeho Regulae veteris et novi testamenti

ff. 163v-189v rozmanitého obsahu psána česky

232r-241r neuplný traktát Jakoubka ze Stříbra)

Tříška; Seňko, Szafránski

R 383

1. pol. 15. st., 312 ff. 27,5 × 19,5 cm

77v-89v „Multorum tam clericorum ...“ × „Finitus est liber iste per me Johannem etc. in die sancti theobaldi episcopi etc.“

(největší část obsahu rukopisu tvoří na ff. 93r-272v Laus Mariae seu Matutinale Konrád z Hainburgu;

274r-312v De contractibus Jinřicha z Langensteinu)

Tříška; Seňko, Szafránski

Archiv města Brna – Svatojakubská knihovna

76/95

pol. 15. st., 251 ff. 29 × 22cm

85rb-98rb (rubrika) „Tractatus magistri Boneventure de racione consciencie“

„Multorum tam clericorum ...“

(převážnou část obsahu rukopisu tvoří traktátová literatura meditativního charakteru)

Státní oblastní archiv v Třeboni

A 5

15. st., 177 ff. 15 × 22,5 cm

158r-171v „Incipit tractatus peroptimus consciencie et rationis de missa celebranda, ubi quilibet potest elicere, quando celebrandum et quando abstinendum. Multorum tam clericorum ...“

na předsádce rukou 15. stol.: „Monasterium Trebonense“

(mj. 1r-34r Dietarius observancie regularis Petra Clarifikátora;

97v-105v Tractatus contra communionem utriusque speciei laicis dandam;

172r-176v Vita Arnesti Viléma Z Lestkova)

Tříška; Seňko, Szafránski

Knihovna kláštera Vyšší Brod

CXVI

14. stol., pergamen i papír, 248 ff.

208r-218r Conflictus rationis et conscientiae de summendo vel abstinendo corpore Christi
(velká část obsahu rukopisu je tvořena kazatelskou literaturou)

Seňko, Szafrański – chybně: C XVI

Confessionale

Národní knihovna České republiky

I B 14

2. pol. 15. st., 328 ff. 30 × 22 cm

31v (rubrika) „Incipit tractatus de confessione“

31va-44va „Quoniam fundamentum ...“ × (rubrika) „Explicit speculum puritatis et mundicie“
přední předsádka: „liber borowanensis“

jedenkrát datován: 143va „... finite feria tertia post epiphania sub anno domini M^o CCCC^o LX° etc.“

(45r-72v traktát o řeholi sv. Augustina od Huga od sv. Viktora;

největší část rukopisu však zabírají na ff. 144r-246v Truhlářem neidentifikované Sermones ab adventu usque ad festum corporis Christi;

247r-328v Expositio symboli apostolorum Jana Marienwerdera)

Tříška; Seňko, Szafránski; Chmielowska

IV G 32

konec 14. až 15. st., 302 ff. 21 × 15 cm

269r-294v „Quoniam fundamentum ...“ × (rubrika) „Explicit generalis confessio“

dvakrát zmíněn písař, jedenkrát datován: 142r „...finitus anno domini M^o CCCC^o XXV in octava Dorothee virginis per manus Nicolai iudicis circa meridiem“

146v „Versus sequentes eundem Nicolaum scribam indicant“

(tematicky rozmanitá traktátová literatura, včetně tématu zpovědi:

112r-117v anonymní Informatio pro confessoribus;

německý kolofón na f. 146v – součástí něhož i výše uvedená latinská citace)

Tříška; Seňko, Szafránski; Chmielowska

V F 10

14. – 15. st., 203 ff. 21,5 × 14 cm

1r-21v „Quoniam fundamentum ...“ × „Explicit pulcher tractatus de exquisito ritu ac modo confitendi“

jednou uvedena datace na zadním přidešti: „Sub anno domini 1405 venerabilem amicorum principem Valentinus de Nymburga servitoribus in Christo do“

Chmielowska

X A 16

konec 14. a zač. 15. st., 189 ff. 30,5 × 22 cm

84va-98rb (rubrika in marg.) „Incipit tractatus de modo confitendi.“

„Quoniam fundamentum ...“ × (rubrika) „Explicit tractatus bonus et utilis de modo confitendi Thome de aquino finitus sub anno domini M CCCC per manus fratris Thome monasterii Syloensis“

dále datován datován na f. 83va: „Expl. thesaurus anime sub a. d. 1392.“

(většinu obsahu rukopisu tvoří kazatelská literatura;

101v neúplný „List s nebe spadlý o svěcení neděle“)

Chmielowska

X B 24

konec 14 st., 326 ff. 29,5 × 21 cm

23ra-31rb „Quoniam fundamentum ...“ × (rubrika) „Explicit tractatulus de anime puritate.“
napříč celým rukopisem jsou přítomny datace k letům 1391-139 nejčastěji k r. 1392,
na f. 276v však také k roku 1390, na f. 59r k 1398 a na posledním popsaném f. 322v dokonce
k roku 1340

na ff. 49vb a 188rb jako místo vzniku uvedena Praha

jedenkrát zmíněn písař: 188rb „... per Wernerum“

(tematicky různorodá traktátová literatura zejm. středověkých klasiků)

Třiška; Seňko, Szafránski; Chmielowska

XII A 23

1398, 168 ff. 29,5 × 22 cm

137v (rubrika) Incipit tractatus de confessione magistri Mathei de Cracovia

137va-148vb „Quoniam fundamentum ...“ × „... Explicit tractatus de confessione magistri
Mathei de Cracovia“

zadní předsádka: „Liber monasterii domus sancti Egidii in Trzebon alias in Witignaw
canonicorum regularium ord. s. Augustini“

datace k roku 1398 ve třech kolofónech na ff. 74vb, 88ra a 136rb

(největší část obsahu rukopisu tvoří anonymní zpovědní literatura:

20va-74va Summa confessionum,

90r-119v Compendium de confessionibus;

na konci rukopisu však také: 158ra-161va „Declaracio questionum de corpore Christi
doctorum studii Viennensis“ /a M. Johanne Munczinger a. 1385 in oppido Ulmensi
propositarum/,

161ra-167vb „Declaratio /earundem/ per doctores studii Pragensis“)

Třiška; Seňko, Szafránski; Chmielowska

XIII G 7

konec 14. – začátek 15. st., 240 ff. 21,5 × 16 cm

189v-208v (rubrika) „Incipit tractatus secundum aliquos sancti Thome de Aquino de modo
confessionis. Quoniam fundamentum ...“

(tematicky rozmanitá traktátová i kazatelská literatura zejm. středověkých klasiků;

zadní příděští: historické poznámky týkající se událostí v Čechách v letech 1405-1423)

Chmielowska

Knihovna pražské metropolitní kapituly

D V

1. pol. 15. st., 323 ff. 22 × 15 cm

264r-282r „Quoniam fundamentum ...“ × „Explicit tractatus de pura consciencia b. Thome de Aquino...finitus in vigilia nativitatis gloriose virginis Marie per Christoforum Muetner, famulum honorabilis domini Raczkonis, archidiaconi litomericensis in ecclesia pragensi. Et hoc anno domini 1429 hora vesperarum.“

další tři datace a dvě zmínky o dalším písaři: 306r „...anno domini 1432 in octava beatorum Petri et Pauli apostolorum per me Raczkonem manu propria scriptum“

186v „...Scriptoris nomen lector si gliscis habere Ra tibi sit primum, cz secundum, ka ymum. Scriptumque manu propria anno domini 1433 tempore exilii propter fidem et ecclesie sancte romane obedienciam pro tunc Misne in castro moram trahendo in domo venerabilis viri magistri Johannis Czach doctoris sacre theologie...“

260v „Scriptum Hall. anno domini 1431 finitum est hoc opus sabbato...“

(25r-127r Summa confessorum Jana z Freiburgu;

největší část obsahu rukopisu však na ff. 133r-224v tvoří právnická literatura)

Franke; Tříška; Seňko, Szafránski; Chmielowska chybně: C V

D XIII

1. pol. 15. st., 109 ff. 22 × 15 cm

1r-14r „Quoniam fundamentum ...“ × „Explicit tractatus magistri Mathei Cracoviensis qui intitulatur Speculum puritatis et mundicie“

(15r-38v komentáře k první a třetí knize sentencí Petra Lombardského;

největší část obsahu rukopisu však na ff. 39v-105v tvoří excerpta z Jeronýma, Cassiána, Huga od sv. Viktora, Bernarda z Clairvaux ad.;

ke konci rukopisu a na předním přidešti přítomna čeština)

Tříška; Seňko, Szafránski; Chmielowska

D LXXVII

konec 14., či zač. 15. stol., 151 ff. 21 × 14,5 cm

1r-19v „Quoniam fundamentum ...“ × „Explicit speculum puritatis et mundicie“

(tematicky rozmanitý obsah, mj. na ff. 35v-74r Sermones ad clerum)

Tříška; Seňko, Szafránski; Chmielowska

I XXXVI

1. pol. 15. st., 244 ff. 30,4 × 22 cm

237r-244v (neúplné) „Quoniam fundamentum ...“

jedenkrát údaj o písaři: 89r „anno Domini Millesimo quadringentesimo vicesimo tercio feria secunda in vigilia sancti Viti martiris et patroni Boemie per manus Leonardi de Usk. Pane Jene negmey za porok z mala, potom wycze. Scriptum in exilio tunc temporis Zittauie degente.“

tentýž rok a místo vzniku ještě v kolofónu na fol. 94r

(první dvě třetiny obsahu rukopisu jsou tvořeny zejm. právnickou literaturou;

na ff. 161r-236v však také Tractatus de bono ordine moriendi Jana ze Stříbra, pražského kazatele u sv. Havla)

Tříška; Seňko, Szafránski; Chmielowska

O XLII

1. pol. 15. st., 327 ff. 21,9 × 15 cm

273r-276v (neúplné) „Quoniam fundamentum ...“ × „Expliciunt decem precepta magistri Henrici de Bittervelt“

přední přideštit: „Liber magistri Johannis de Cubito...“

jedenkrát zmíněn písař: 186r „Eplicit Monatractus per manus Johannis de Gostyn“

(2r-28r statuta Arnošta z pardubic;

největší část obsahu rukopisu zabírá mamotrekt na ff. 78v-186r – součástí textu česká slova;

dále český kolofón na fol. 46v;

dále 193r-263r Compendium moralitatum Jakuba z Lausanne;

drobnější anonymní díla týkající se zpovědi na ff. 277v-284v, 287v-288v a 296v-299v;

265r-270v výklad otčenáše v němčině;

301r-309r Formula novitiorum Davida z Augsburgu;

na posledním f. latinský záznam o zvolení Jana Rokycany arcibiskupem)

Třiška; Seňko, Szafránski; Chmielowska

O XLIV

kon. 14. a zač. 15. st., 140 ff. 22 × 15 cm

72r-94r „Quoniam fundamentum ...“

(taktéž Matoušův Dialogus rationis etc. – viz výše)

Třiška; Seňko, Szafránski; Chmielowska

Knihovna Národního muzea

X D 5

konec 14. - začátek 15. st., 257 ff. 14 × 22 cm

185r-209r „Tractatus secundum aliquos s. Thome de Aquino de modo confessionis. Quoniam fundamentum ...“

na přideštit darovací distichon Václava z Rovného

(značně rozmanitý obsah rukopisu, největší část zabírá na ff. 97r-173r Quadripartitus;

dále mj. 232v-239v Dicta et responsa M. Henrici de Oyta cuidam viro religioso, ininterroganti petitorie de quatuor causis)

Třiška; Seňko, Szafránski

XIV E 6

1471, 239 ff. 17 × 24 cm

155r-174v „Quoniam fundamentum ...“

celkem čtyřikrát uveden tentýž písař a pětkrát tatáž datace k r. 1471: 22r, 70r, 154v, 201r, 228r;

228r „...finitus a. d. 1471 in die s. Luce ew. etc. Symon ex Rosmberg, plebanus in Miroticz“

(zejm. traktátová literatura, včetně tématu zpovědi: 71r-103v Bartošem neidentifikovaný Tractatus de confessione;

na ff. 26r-70r však také „Martilogium pragensis Pragensis ecclesie“)

Třiška; Seňko, Szafránski; Chmielowska

XV C 6

14. st., 218 ff. 29 × 21 cm

204v-215v „Quoniam fundamentum ...“

jedenkrát zmíněn majitel: 218 v „Iste liber d. Nicolai de Stichowicz /?/, quondam predicatoris domini Stoboris.“

(většinu obsahu rukopisu zabírá na ff. 1r-204r Zacharias Crisopolitanus. Tetraevangelium)
Chmielowska

Vědecká knihovna v Olomouci

M I 264

2. pol. 15. st., 441 ff. 21,5 × 13,5 cm

102r-112r (nadepsáno) „Incipit Confessionale sancti Thome de Aquino.“

„Quoniam fundamentum ...“

dodatek z 15. st. na začátku Matoušova traktátu na f.102r „Cancellarius Parisiensis tractatum de confessione ‚Quoniam fundamentum‘ dicit a sancto Bonaventura fuisse compilatum“

(skoro výhradně traktátová literatura meditativního charakteru, včetně tématu Kristova života a umučení: 167v-174r čtvrtá kniha De imitatione Christi Tomáše Kempenského;

207r-410v druhá a třetí kniha Malogranata zabírající téměř polovinu obsahu celého rukopisu - na konci druhé knihy, f. 344r, je český kolofón)

Tříška; Seňko, Szafraňski

M II 246

pol. a 2. pol 14. st., pergamen, 125 ff. 26 × 18 cm

94r-102v „Incipit Confessionale magistri Mathei de Cracovia. Quoniam fundamentum ...“ ×

„Explicit Speculum puritatis et mundicie anno Domini MCCCXCIII“

k témuž roku datován ještě na f. 106r, k roku 1394 na f. 108r

1r „Iste liber est Carthusiensium de Dolano“

(tematicky různorodá traktátová i kazatelská literatura zejm. středověkých klasiků)

Tříška; Seňko, Szafraňski

Zemský archiv v Opavě – Knihovna metropolitní kapituly v Olomouci

CO 72

zač. 15. st., 200 ff. 29 × 20 cm

Thomas de Aquino [recte Mathaeus de Cracovia]: Speculum puritatis et munditiae

Tříška; Seňko, Szafraňski

CO 121

pol. 15, 178 ff. 23 × 16 cm

Thomas de Aquino [recte Mathaeus de Cracovia]: Speculum puritatis et munditiae

(na konci rukopisu je opsána Benediktova řehole)

Tříška; Seňko, Szafraňski

CO 326

zač. 15. st., 241 ff. 29 × 20 cm

Thomas de Aquino [recte Mathaeus de Cracovia]: Tractatus de modo confitendi

Tříška; Seňko, Szafraňski

CO 340

2. pol. 15. st., 340 ff. 24 × 17 cm

172r-193r „Quoniam fundamentum ...“ × „Sabbato post Remigii Pragensi in castro. De pura consciencia tractatus sancti doctoris Thome Aquiniensis per Benedictum praeposito /!/ Lithomericensi feliciter finitus.“ – Benedikt z Valdštejna je v rukopise, který obsahuje i jeho promoční řeč z Boloňské univerzity, uveden celkem pětkrát, lze ho tak s nejvyšší pravděpodobností považovat za majitele tohoto rukopisu

tříkrát datován k letům 1460, 1463, 1473

Třiška; Seňko, Szafránski

Knihovna Slezského zemského muzea**RB 1**

14. stol., 256 ff. 22,5 × 15,5 cm

65r-84r „Quoniam fundamentum ...“ × „Explicit speculum puritatis et mundicie“
jedenkrát datován na f. 249r „Anno Domini M^o CCC^o octuagesimo sexto“

(vedle Quadripartitu na ff. 3r-64v zejm. traktátová literatura včetně eucharistické:

118b, 130v-149r, 149v-153v – bez identifikovaných autorů

na ff. 219r-237v statuta Arnošta z Pardubic)

Třiška; Seňko, Szafránski

RB 6

15. st., 72 ff. 22 × 15,5 cm

26v-50v „Incipit tractatus Thome de Aquino /de/ modo confitendi ... Quoniam fundamentum ...“ × „Explicit tractatus bonus de modo confitendi Thome de Aquino etc.“

(český kolofón na f. 72v)

Třiška; Seňko, Szafránski

Státní oblastní archiv v Třeboni**A 6**

zač. 2. pol. 15. st., 248 ff. 16 × 11 cm

65r-91r (rubrika) „De puritate ipsius anime magistri Mathie de Cracovia (mezi řádkem) alii dicunt Thome de Aquino.“

„Quoniam fundamentum ...“ × „Explicit tractatus bonus magistri Mathei de Krakovia, tractans de ipsius anime puritate, anno Domini millesimo CCCC LIIII, feria V post Margarethem“

k roku 1454 datován ještě na ff. 18v a 42r, k roku 1455 na fol. 130v

s výjimkou ff. 208r-248r celý rukopis napsán Oldřichem Křížem z Telče

(na ff. 91v-119v De medela vulnerate anime, de viciis et remediis contra eadem;

120r-121v „Excerpta de libro seu tractatu Malogranati“;)

Třiška; Seňko, Szafránski

Knihovna kláštera Vyšší Brod

16

14. st., 117 ff.

41r-59v „Incipit tractatus de modo confitendi Thome de Aquino. Quoniam fundamentum ...“
jedenkrát uveden majitel a jedenkrát písař: 17r „Expliciunt statuta provincialia honorabilis domini Chwalonis plebanide Wozycz“

40r „Amen myly Jessku“

(1r-17r Statuta Arnošta z Pardubic;

77r-85r Formula novitiorum Davida z Augsburgu;

85r-87r výtah z Benediktovy řehole

88v-97v Tractatus de interiori domo Huga od Svatého Viktora)

Třiška; Seňko, Szafránski

De squaloribus Romanae curiae

Národní knihovna České republiky

VIII F 13

1445-1481, 245 ff. 21 × 15 cm

216r (nadepsáno) „Tractatus contra dispensacionem beneficiorum per papam seu curiam Romanam“

216r-230r „Moyses sanctus et tamquam solitudinis amicus ...“

dvakrát zmíněn písař: 35v „...per Petrum de Ratay Moravicali anno domini 1454 protunc scolarem circa M. J. Jemnicz tempore hyemis“

108v „...per Flor.“

sedmkrát uvedena datace mezi lety 1445-1481

(většina obsahu rukopisu tvořena díly středověkých klasiků;

na ff. 186r-211r však také Wyclifovo Speculum militantis ecclesiae „...editus a reverendo magistro Johanne Wigleph“;

230r-236r „Disputacio inter clericum et militem super potestate prelati ecclesie atque principibus terrarum commissa“ Lorenza Vally;

237r-240r „Scriptorum doctorum ex Ungaria contra communionem utriusque speciei“

240v-245r /M. Petri Payne Anglici/ „Replica contra Ungarum insulsum“)

Seňko

X C 25

1. pol. 15. st., 270 ff. 30 × 21 cm

246v-259r „Moyses sanctus et tamquam solitudinis amicus ...“ × „Explicit tractatulus de praxi Romane curie“

prvních 84 ff. chybí

přední příděstí: „M. Simonis de Rokyczana collegiati K.“

(po Matoušově traktátu následuje sedm latinských veršů o svatokupectví římské kurie;

267r-270r Tractatus de renunciatione papae Jana Falkenberka;

jinak obsahu dominují tematicky různorodí středověcí klasikové)

Franke; Seňko

Osek 2

konec 14. a začátek 15. st., 253 ff. 20 × 14 cm

169r-192v Tractatus de praxi Romane Curie

„Moyses sanctus et tamquam solitudinis amicus ...“

jedenkrát datován: 253r „Finitum anno Domini M^oCCC nonagesimo quinto feria quarta ante divisionem Apostolorum

(mj. 1-14 kázání k pražskému kléru od neznámého autora;

25r-82v Medulla tritici, seu antiwikleffus Štěpána z Dolan

121r-166v Speculum aureum de titulis beneficiorum ecclesiasticorum

193-207r kvestie Jacobus de noviano Parisiensis „Utrum viris ecclesiasticis seu clericis liceat aliquid possidere...“)

Seňko

Rationale operum divinatorum

Národní knihovna České republiky

IX C 3

konec 14. - zač. 15. st., 344 ff. 28 × 20 cm

271r (nadepsáno) „Incipit tractatus magistri Mathei de Krakovia qui dicitur rationale divinatorum operum.

271ra-293rb „Reverendo in Christo patri...” × „Explicit tractatus Magistri Mathei de Cracovia quem eligit ad instantiam cuiusdam episcopi valde bonus etc. Est finis.”

(taktéž Matoušův Dialogus rationis etc. - viz výše)

Rubczyński; Tříška; Chmielowska

XII D 16

15. st., pergamen, 87 ff. 22,5 × 15 cm

1r-87v „Reverendo in Christo patri ...” – neúplné, chybí poslední dvě folia

Rubczyński; Tříška

Knihovna pražské metropolitní kapituly

O XXXII

1. pol. 15. st., 162 ff. 21,8 × 15 cm

61v-97v „Mathei de Cracovia Rationale divinatorum operum. Reverendo in Christo patri...” × „Finis tractatuli dicti rationale divinatorum operum.”

(taktéž další Matoušova díla: Brigitská propozice, Oratio ad compatiendum etc. a Dialogus rationis etc. – viz výše)

Franke; Rubczyński; Tříška; Chmielowska; Breedveld-Baránková

Passio Christi compilata ex Revelationibus Birgittae de Swecia

Knihovna pražské metropolitní kapituly

O XXXI

1. pol. 15. st., 247 ff. 20,8 × 14,5 cm

168v-175r „Incipiunt revelaciones beate Brigithe de Swecia de passione Christi ... Imminente tempore Ihesu Christi...” ×

„Passio Ihesu Christi collecta per magistrum Mathiam de Cracovia in sacra theologia magistrum in civitate Januen. tum romana curia ibidem existente ex diversis revelacionibus factis beate Brigide per dominum Ihesum Cristum et per Mariam virginem gloriosam et partim per angelum in sermone angelica. Scripta per me Johannem...”

ještě na jednom místě zmíněn další písař: 91r „...per manus Andree etc.”

1v: monogram Hilaria Litoměřického

(za Brigitskými revelacemi následuje na ff. 175r-177r Matoušův postní text De ieiunio Christi připisovaný Matoušovi – viz níže;

tematicky velmi rozmanitý obsah)

Třiška; Chmielowska; Nuding; Breedveld-Baránková

De ieiunio Christi

Knihovna pražské metropolitní kapituly

O XXXI

1. pol. 15. st., 247 ff. 20,8 × 14,5 cm

175r-177r „Et cum ieiunasset ...”

viz výše

Breedveld-Baránková

Expositio passionis

Knihovna pražské metropolitní kapituly

E XLVIII

konec 14., či zač. 15. st., 196 ff. 29,5 × 21,5 cm

75r-152r „Scitis quia post biduum pasca fiet...”

přední příděští: „Liber magistri Johannis de Cubito emptus XXII. gr.”

(tematicky různorodá traktátová i kazatelská literatura, zejm. středověcí klasici)

Chmielowska

Oratio ad compatiendum miseriae sanctae matris ecclesiae

Knihovna pražské metropolitní kapituly

O XXXII

1. pol. 15. st, ff. 162, 21,8 × 15 cm

44r-44v „Domine Iesu Christe qui ecclesiam tuam sponsam nominare ...“ × „laus honor et gloria per infinita secula etc.“

(taktéž další Matoušova díla: Brigitská propozice, Dialogus rationis etc. a Rationale operum divinorum – viz výše)

Chmielowska